

Ријалити ТВ програми

СЛУЖБА ЗА НАДЗОР И АНАЛИЗУ
Београд, јул 2015.

САДРЖАЈ

УВОД	3
ПРЕДМЕТ И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА	4
МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	6
ДОМАЋА РЕГУЛАТИВА	8
СТРАНА РЕГУЛАТИВА	20
ИСТОРИЈАТ РИЈАЛИТИ ШОУ ПРОГРАМА	24
ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА	27
КЛАСИФИКАЦИЈА И ТИПОЛОГИЈА ЕМИСИЈА РИЈАЛИТИ ШОУ ПРОГРАМА	33
СТАТИСТИКА РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА КОД НАЦИОНАЛНИХ ЕМИТЕРА	37
- РТВ Пинк	40
- Хепи ТВ.....	61
- ТВ Б92.....	79
- ТВ Прва.....	89
- РТС.....	96
- ТВ Авала.....	99
ПРИМЕРИ ЕКСТРЕМНОГ ПОНАШАЊА УЧЕСНИКА РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА И РЕАГОВАЊА САВЕТА РЕМ	100
РИЈАЛИТИ У СВЕТУ – ШТА ЈЕ СЛЕДЕЋЕ?	108
РИЈАЛИТИ У ТЕОРИЈИ – ОД ЗАБРАНЕ ДО АФИРМАЦИЈЕ	113
ЗАКЉУЧАК	116

УВОД

Ријалити програм, у облику у којем га данас познајемо (комбинација игре, сапунице и документарне драме – жанровски веома сложен), развијен је најпре у Аерици и Великој Британији још 70-тих година двадесетог века. Нагло ширење овог формата почиње 1999. године када је холандска продукцијска кућа Ендемол почела емитовање *Великог брата*.

Последњих петнаестак година ријалити се мултипликују кроз низ различитих појавних облика и подврста, опиру се дефиницијама и другим облицима систематизација и класификација, те постају нови масовни медијски феномен. Зато је последњих година пажња истраживача и теоретичара медија, регулаторних тела, али и најшире јавности усмерена на анализу ријалити шоу програма, све популарније медијске забаве која, по правилу, бележи високе рејтинге и изазива контроверзе. Ове програме помно прати публика различитих старосних, социјалних и образовних профила, гледају их и они који то не признају, а кроз информације из штампе о њима су макар и елементарно обавештени и они које ријалити заиста не интересују.

Аналитичари медија слажу се у оцени да ријалити програми почивају на три неприкосновене карактеристике: војеризам (публике), егзибиционизам (учесника) и интеракција (идентификација публике са учесницима); од којих свака отвара низ комплексних социолошких, психолошких и културолошких дилема, за сада, без правог (функционалног) одговора.

Стога ни у стручној јавности још увек нема сагласности о томе шта у својој суштини представљају ријалити програми: реалну опасност или безопасну забаву, подилажење најнижим страстима публике, „модерне гладијаторске игре“, бруталну медијску распродају приватности, или шансу за афирмацију талената и креативности, право анонимуса на јавни простор, анестезију за свакодневне стресове модерног човека?

Мада се промовишу као увид у реални, стварни, огољени живот, ријалити су, у суштини, режирана и конструисана комерцијална забава. У свету лажних идентитета и лажних односа они стварају све већу зависност гледалаца и све већу бескрупулозност учесника. И док једни теоретичари заступају став да су овакви програми врста демократске терапије, други тврде да ријалити промовишу антисоцијално понашање, односно, да негативно утичу на вредносне ставове и облике понашања у друштву.

У Србији, као и у свету, ријалити програме емитују комерцијалне телевизијске станице којима је профит основ пословне политике и начин да опстану у суровој тржишној утакмици. Све већа понуда ове врсте садржаја резултат је просте рачунице да је ријалити програм веома исплатив телевизијски формат, и то двоструко: јефтинији је у поређењу са другим производима телевизијске продукције, а са друге стране, доноси велики новац од реклама и спонзорстава.

ПРЕДМЕТ И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Актуелност и популарност ријалити програма, као и, наравно, присутност ове врсте садржаја на програмима националних, пре свега, комерцијалних емитера, али и бројне контроверзе које се, како у свету, тако и не мање и код нас, везују за ову врсту програма, разлози су због којих је Служба за надзор и анализу програма РЕМ (РРА)¹ за **предмет свог истраживања** изабрала **емисије ријалити програма код националних емитера**.

Надзор и анализа програма емитера у Републици Србији, као законска обавеза и надлежност Стручних служби РЕМ, од 2009. године реализује се и помоћу наменски пројектованог **компјутерског софтвера за мониторинг и анализу програма**, што за резултат има веома обимну и поуздану базу обрађених и систематизованих података о програмима емитера.

У тежњи да спроведе релевантно, професионално, али и актуелно истраживање ријалити програма код националних емитера² у Републици Србији Служба за надзор и анализу одабрала је за **период истраживања 2010, 2011, 2012, 2013, 2014. и део 2015. године** (од 1. јануара до 30. априла) – довољно велики временски распона да би истраживање, с једне стране, било што богатије и садржајније, па тако и максимално поуздано, али и, са друге стране – актуелно и ангажовано. Систематизација и обрада података из овог, не малог, временског оквира отвара могућности и шансе да истраживање ријалити програма код националних емитера у Србији донесе резултате који одговарају и теоријским изазовима које поставља ова, још увек млада, изнад свега актуелна и релативно неистражена форма телевизијског стваралаштва.

Упустивши се у ово, могло би се рећи – амбициозно и обимно истраживање, Служби за надзор и анализу програма РЕМ наметнули су се неизбежни циљеви, пре свега, општег карактера:

- Преглед појаве и историјског развоја емисија ријалити програма у свету, са посебним нагласком на њихово појављивање и позиционирање у програмској понуди код националних емитера у Србији у посматраном периоду;
- Преглед теоријског промишљања о ријалити програму (појам, дефиниција, карактеристике, класификација и типологија), како у свету, тако и у домаћој истраживачкој пракси; па тако и
- Покушај доношења сопствених запажања и теоријских закључака о ријалити програму.

¹ На седмом ванредном заседању Народне скупштине Републике Србије у 2014. години, 2. августа, усвојен је сет медијских закона: **Закон о јавном информисању и медијима**, **Закон о електронском медијима** и **Закон о јавним медијским сервисима**, који су ступили на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”. Даном ступања на снагу Закона о електронским медијима, 13. августа 2014. године, престао је да важи Закон о радиодифузији („Службени гласник РС”, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 79/05 -др. закон, 62/06, 85/06 и 41/09), што је, између осталог, за последицу имало и промену назива Републичке радиодифузне агенција (РРА) у Регулаторно тело за електронске медија (РЕМ) – члан 114. Закона о електронским медијима.

² Поменути нови медијски закони, поред осталог, донели су и нову терминологију у области електронских медија. Уместо термина **емитер**, Закон о електронским медијима користи израз – **пружалац медијске услуге**. У радовима Службе за надзор и анализу РЕМ, још увек, подједнако и равноправно користи се и стара и нова терминологија, те ће се, тако, у тексту овог Извештаја чак и чешће појављивати (стари) термин *емитер*, који има идентично значење са новим изразом – *пружалац медијске услуге*.

Посебан циљ истраживања који је уједно и најоригиналнији, јер је реализавани на основу вишегодишњег мониторинга (надзора и анализе) програма националних емитера од стране Стручне службе РЕМ:

- Преглед, систематизација и анализа статистичких података о емисијама ријалити програма за период 2010–2015. који су резултат мониторинга (надзора и анализе) програма емитера са националним покривањем у Републици Србији (РТС1, РТС2, РТВ Пинк, ТВ Б92, ТВ Фокс/ТВ Прва, ТВ Кошава/Хепи ТВ и ТВ Авала). Ови циљеви и задаци сложени су и комплексни; управо њима посвећен је сразмерно највећи део истраживања и Извештаја, а они су:
 - Анализа процентуалне заступљености емисија ријалити програма у односу на укупно емисионо време програма сваког од националних емитера у посматраном периоду;
 - Анализа трендова кретања удела емисија ријалити програма у посматраним годинама;
 - Приказ и опис емисија ријалити програма, за сваког емитера и за сваку годину посматраног периода;
 - Анализа обележавања емисија ријалити програма према узрасту током оних година посматраног периода у којима су емитоване емисије ријалити програма које су обележиле програмску понуду конкретног емитера; обележавање програма (емисија ријалити програма) националних ТВ емитера у вези са заштитом малолетника од програмских садржаја који су неприкладни или могу да угрозе њихов физички, ментални или морални развој.

Напоследку Извештај је поставио и циљеве који се тичу законског и правног аспекта регулисања ријалити програма код нас и у свету, на следећи начин:

- Анализа емисија ријалити програма емитованих на каналима националних емитера у контексту поштовања законских одредби, нарочито оних који се тичу заштите малолетника, сузбијања увредљивог говора и говора мржње, поштовања достојанства личности и људских права;
- Анализа регулисања ријалити програма у земаља ЕУ, земљама региона, у свету и код нас, са посебним циљем уочавања позитивних примера регулисања ријалити програма.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

У методолошком смислу овај Извештај полази од статистичко-квантитативне методе при чему је извршено потпуно посматрање јединица статистичког скупа, у овом случају – емисија ријалити програма, које су анализирани кроз статистички попис и кроз статистички извештај. Такође, Извештај доноси и анализу карактеристика јединица статистичког скупа (емисија ријалити програма), односно квалитативну анализу садржаја емисија.

У истраживању коришћене су следеће методе:

- статистички (квантитативни) метод;
- метод тренда; и
- метода анализе садржаја.

Статистички метод заправо је **квантитативни метод** који служи за прикупљање, обраду и анализу података. Овим методом мери се квантитативни опсег неке појаве. На темељу бројчане анализе долази се до закључака о учесталости и заступљености неке појаве, у овом случају обима и удела емисија ријалити програма.

Метод тренда је статистички метод динамичке анализе масовних појава и најзначајнији метод анализе временских серија, који означава карактеристичну закономерну линију кретања неке појаве у времену. У овом истраживању методом тренда анализирана су кретања удела емисија ријалити програма у укупном емисионом времену националних емитера у годинама посматраног периода (2010–2015).

Анализа садржаја била је заснована на систематском праћењу емитованог програма ради стицања објективног увида у његове карактеристике. Посматран је садржај емисија ријалити програма са циљем уочавања делова садржаја који су спорни из угла поштовања законских одредби који се тичу заштите малолетника, сузбијања увредљивог говора и говора мржње, поштовања достојанства личности.

Статистичким методама и методом анализе садржаја спроведено је оригинално истраживања емисија ријалити програма на основу обимне, сређене и систематизоване базе података, која је резултат вишегодишњег мониторинга (надзора и анализе) целокупног програма националних емитера, са посебним акцентом на емисије ријалити програма, од стране Стручне службе РЕМ.

Међутим, ваљаном дефинисању циљева истраживања, затим појмова, дефиниција, класификација и типологија ријалити програма претходило је прикупљање, изучавање и селекција теоријске грађе: научних радова који за предмет свог истраживања имају ријалити програме и друге савремене телевизијске формате. Реч је о радовима домаћих, српских, али и истраживача и теоретичара медија земаља из окружења (Црна Гора, Босна и Херцеговина, Република Српска, Македонија,

Хрватска), философа, социолога, психолога, педагога, комуниколога, који су објављивани у неколико стручних часописа и зборника научних радова:

- **Медијски дијалози** – часопис за истраживање медија и друштва, година V, број 12, Подгорица, мај 2012. – који је у целости посвећен ријалити програму;
- **СМ** – часопис за управљање комуницирањем, Београд, Факултет политичких наука;
- **Наука и идентитет** – зборник радова са (истоименог) научног скупа (Пале, 21–22. мај, 2011.), Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, књига 6, том 2.
- Приликом дефинисања праваца и циљева истраживања ријалити програма код националних емитера, као и у дефинисању појма ријалити програма, његове класификације и типологије, а такође, и код анализе друштвених и моралних вредности које ријалити програми промовишу, послужила је и страна пракса – искуства француског независног регулаторног тела за радиодифузију – **CSA**, систематизована и објављена у документу *Réflexion sur les émissions dites «de télé réalité». Synthèse des auditions et bilan de la réflexion* (прев. аут. **Размишљања о тзв. «ријалити шоу» емисијама. Синтеза разговора и закључци**) који доноси веома корисне и функционалне податке и информације о ријалити програмима, које су приликом спровођења овог истраживања и састављања извештаја у значајној мери уважене и примењене.

Поред редовног мониторинга програма емитера, који је у делокругу послова Службе за надзор и анализу, **део Стручних служби РЕМ који је задужен за односе са јавношћу** прати дневну и периодичну штампу у Србији; њихов избор штампе по кључним речима, које су у тесној вези са предметом истраживања, у великој мери послужио је да се овај Извештај обогати цитатима и наводима из штампе (у периоду: 2010–2015.), посебно у делу који се односи на инцидентне и спорне ситуације у конкретним емисијама ријалити програма (егзибиционизми учесника), али и ауторским текстовима из колумни новинара који о ријалити програмима, као медијском и телевизијском феномену, промишљају у ширем друштвеном контексту.

У консултацијама са **Правном службом РЕМ**, за потребе овог Извештаја, направљен је адекватан избор, пре свега из домаће регулативе, а затим и из европске и светске регулаторне праксе у вези са регулисањем ријалити шоу програма у земљама у окружењу, Европској унији и свету.

ДОМАЋА РЕГУЛАТИВА

Физичко насиље, говор мржње и други најразноврснији облици понашања који могу да нашkode развоју малолетника и којима се вређа достојанство личности постали су готово свакодневна појава у ријалити програмима. Ове појаве препознаје и санкционише, најпре **Закон о радиодифузији**, затим нови **Закон о електронским медијима**, потом **Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера)**, специфични подзаконски акти – обавезујућа упутства Савета РРА: **Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са „ријалити програмима“** и **Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са емитовањем програмских садржаја који могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју малолетника**, као и, коначно, најновији **Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга**. Истраживање емисија ријалити програма на каналима националних емитера односи на веома широк временски период: од 1. јануара 2010. до 30. априла 2015. године, током којег је дошло до промене законске регулативе; ипак, овом приликом наводимо све одредбе закона и подзаконских аката, које су регулисале, и које тренутно регулишу програмске садржаје који су предмет овог истраживања, у целокупном посматраном периоду.

Стара регулатива

❖ НАДЛЕЖНОСТ АГЕНЦИЈЕ

- Закон о радиодифузији, *Надлежност Агенције, члан 8 став 2 тачка 1) и 3)*:

Поред надлежности из става 1. овог члана, Агенција обавља и послове који се односе на предузимање мера у области радиодифузије у циљу:

1) заштите малолетника;

(...)

3) спречавања емитовања програма који садрже информације којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања одређеној раси, вери, нацији, етничкој групи или полу.

❖ ОДРЕДБЕ О ЗАШТИТИ МАЛОЛЕТНИКА

- Закон о радиодифузији, *Заштита малолетника, члан 19*:

Агенција се стара о заштити малолетника и поштовању достојанства личности у програмима који се приказују посредством радија и телевизије, о чему доноси опште обавезујуће упутство.

Агенција се нарочито стара да програми који могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју малолетника не буду доступни путем радија или телевизије, изузев када је временом емитовања или техничким поступком обезбеђено да малолетници, по правилу, нису у прилици да их виде или слушају.

Приказивање програма који тешко угрожавају физички, ментални или морални развој малолетника, забрањено је.

- Закон о радиодифузији **IV глава ОПШТИ ПРОГРАМСКИ СТАНДАРДИ** Опште обавезе емитера у односу на програмске садржаје, **члан 68 став 1 тачка 5)**:

Сви емитери у области своје програмске концепције дужни су да приликом емитовања програма поштују следеће стандарде у односу на садржај програма:

(...)

5) не емитују програме чији садржаји могу да шкоде физичком, менталном или моралном развоју деце и омладине, као и да такве програме јасно означе, а уколико их емитују да то чине само између 24,00 и 06,00 часова;

- Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера), **одељак 3. Упутство које се односи на заштиту деце и омладине, тачка 1) и 2)**:

Емитери су дужни да предузму све мере предострожности како би заштитили малолетне особе од програмских садржаја који могу да им угрозе интегритет као и њихов здравствени, морални, интелектуални и социјални развој.

1) Обавеза емитовања одређених садржаја само у доба када деца и омладина не би требало да прате програме радија и телевизије. Емитовање сцена секса, еротике, филмова са изразито бруталним насиљем, приказивање наркоманије и сличних садржаја дозвољено је само у периоду од 24 – 06 часова. Емитовање ових појава као и сцена са вулгарним језиком и изражавањем изричито се забрањује у програмима намењеним деци и омладини, осим уколико није у едукативне сврхе, у врло пажљиво постављеном контексту.

2) Обавеза посебне најаве или означавања програма који могу угрожавати децу и омладину. Програми који могу угрозити малолетнике или су за њих неприкладни морају бити јасно означени, а старатељи морају бити на њих упозорени. Сваки програм са садржајем неприкладним за лица млађа од 18 година, који се на телевизији емитује пре поноћи, мора бити обележен јасно видљивом бројком која упозорава гледаоце и родитеље на то да садржај који следи није прикладан за сва малолетна лица. Бројка треба да упућује на минимални узраст деце која може да прати програм (нпр: 12, 14, 16, у кругу црвене боје и на видљивом месту). Бројка (упозорење) емитује се пре и на почетку програма и на сваких 15 минута трајања програма у трајању од једног минута. На радију ово упозорење саопштава спикер или водитељ програма. Емитери су слободни да програме класификују по свом нахођењу, али Агенција има право да упозори или казни емитера који за децу неприкладне садржаје уопште не обележавају, не обележавају на начин прописан овим упутством или систематски погрешно одређују границу узраста за који је неки програм погодан. Емитери имају право да, уколико су у недоумици, од Агенције затраже мишљење о класификацији означавања. Агенција је дужна да у адекватном року емитеру достави своје мишљење. Емитери треба да воде рачуна о уобичајеном распореду активности деце и посебно да избегавају емитовање проблематичног материјала у време када се може очекивати да малолетници гледају или слушају програме радија и телевизије.

❖ ПОСРЕДНА ЗАШТИТИ МАЛОЛЕТНИКА

- Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера), **одељак 4. Упутство које се односи на приказивање порока, криминала и узнемиравајућих појава, тачка 1) и 2):**

Емитери не смеју емитовати материјале који делују штетно (васпитно, образовно, здравствено или хигијенски) и који подстичу насиље.

1) Програми који могу изазвати насиље. Не смеју се емитовати материјали који оправдавају или подстичу насиље, опасно или антидруштвено понашање или охрабрују друге да упражњавају таква понашања. Ова обавеза се не односи на уметничке, документарне или игрane програме са оваквим садржајима, али они морају бити посебно означени и најављени.

2) Наркоманија, пушење, алкохол, коцка. Наркоманија, пушење, алкохол и коцкање не смеју се приказивати у позитивном контексту да се не би подстицале. Ова обавеза се не односи на уметничке, документарне, научне, игрane и сличне програме са оваквим садржајима, али они морају бити посебно означени и најављени.

❖ ЕРОТСКИ И ПОРНОГРАФСКИ САДРЖАЈ

- Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера) **одељак 8. Упутство које се односи на приказивање порнографије, секса и голотиње:**

Упутства која следе за циљ имају смањење неконтролисаног присуства сцена секса и голотиње у програмима емитера, као и њихово јасно усмеравање ка програмима и терминима који су за то прикладни.

1) Приказивање и описивање сцена секса, еротике и порнографије. Сцене секса могу се приказивати само од 24 до 06 часова. Експлицитни разговори о сексу на радио станицама, такође, дозвољени су само у овом термину. Ван овог периода секс се може приказивати и описивати само у контексту едукативних потреба или уметности (филмови и играни програми, радио драме), али и тада се препоручује опрезност.

Емитовање порнографије се регулише на следећи начин:

а) порнографија, која се дефинише као експлицитно приказивање полног чина без икаквих уметничких или научних претензија представља легалну комерцијалну делатност. Емитовање ових садржаја забрањено је у некодираној („отвореној“) радиодифузији у свим терминима. Емитовање ових садржаја дозвољено је искључиво као посебан кодирани сервис кабловских, сателитских и сличних оператора (тзв. *pay TV*).

б) еротски програм је приказивање нагих људских тела у полном чину или самих нагих тела, без експлицитних сцена самог сексуалног акта (пенетрације, оралног секса, мастурбације и сл.), али у контексту реализације сексуалне активности (додир, пољубац, стриптиз и сл.). Ову врсту програма изузетно је, уз експлицитну одговорност уредништва телевизије, дозвољено емитовати од 24 до 06 часова. Установе јавног радиодифузног сервиса не смеју да емитују ову врсту програма.

2) Приказивање нагих особа. Наге особе се не смеју приказивати пре 21 час, осим уколико су у питању едукативне потребе или постоји јако уредничко или уметничко оправдање. Овакви садржаји морају бити обавезно означени одговарајућом ознаком.

У фебруару 2011. године Савет РРА, после ванредне седнице са представницима два емитера који су емитовали ријалити програме са штетним садржајима за малолетнике, објавио је саопштење у коме упозорава емитере да се у ријалити програмима не сме подстицати насиље и конзумирање алкохола и цигарета, као и да се звучним сигналимa морају покривати псовке и увреде. Након месец дана, у марту 2011. године, РРА је донела **Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са "ријалити програмима"**. Њиме је забрањено емитовање ријалити програма у директном преносу (уживо), а емитерима наложено да у периоду од поноћи до шест часова ујутру графичким знаком „18“ обавезно означе све ријалити програме чији садржаји нису прикладни за особе млађе од 18 година.

ОБАВЕЗУЈУЋЕ УПУТСТВО О ПОНАШАЊУ ЕМИТЕРА У ВЕЗИ СА "РИЈАЛИТИ ПРОГРАМИМА" ("Сл. гласник РС", бр. 17/2011)

1. Овим обавезујућим упутством уређује се понашање емитера у вези са емитовањем "ријалити програма".
2. Забрањује се емитовање "ријалити програма" у директном преносу (уживо), а у циљу доследног спровођења Закона о радиодифузији и Опште обавезујућег упутства о понашању емитера (Кодекс понашања емитера).
3. Ако се "ријалити програм" емитује у периоду од 24,00 до 06,00 часова, исти може да обухвата и оне програмске садржаје који се могу емитовати у наведеном временском периоду, а у складу са Законом о радиодифузији и Опште обавезујућим упутством о понашању емитера (Кодекс понашања емитера). Емитер је дужан да такве програме означи емитовањем графичког знака у виду броја "18", путем кога ће обавестити јавност да садржаји који следе нису прикладни за лица која нису навршила 18 година.
4. Ово обавезујуће упутство ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

У марту 2012. године РРА је усвојила **Опште обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са емитовањем програмских садржаја који могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју малолетника**. Овим упутством прописано је да програмски садржаји категоризовани од стране емитера као садржаји који могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју свих малолетника, без обзира на њихов узраст, морају имати ознаку „18“ и могу да се емитују само између поноћи и шест сати ујутру (тачка 2.), као и да ознака „18“ мора бити присутна током читавог трајања тог програмског садржаја.

**OPŠTE OBAVEZUJUĆE UPUTSTVO
O PONAŠANJU EMITERA U VEZI SA EMITOVANJEM
PROGRAMSKIH SADRŽAJA KOJI MOGU DA NASHKODE
FIZIČKOM, MENTALNOM ILI MORALNOM RAZVOJU
MALOLETNIKA**
(“Сл. гласник РС”, бр. 18/2012)

1. Овим обавезујућим упутством уређује се начин емитовања програмских садржаја који могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју свих малолетника, без обзира на њихов узраст.

2. Програмски садржај који је категоризовао као садржај који може да нашcode физичком, менталном или моралном развоју свих малолетника, без обзира на њихов узраст, и који мора да носи ознаку "18", емитер може емитовати само у периоду од 24,00 до 6,00 часова.

3. У оквиру телевизијског програма, непосредно пре емитовања програмског садржаја из тачке 2. овог обавезујућег упутства, емитер ће емитовати усмену и писану напомену следеће садржине: "Програм који следи није погодан за особе млађе од 18 година", као и графички знак у виду круга црвене боје у оквиру кога је у белој боји исписан број "18". Такав графички знак мора бити присутан и током целог трајања тог програмског садржаја.

4. У оквиру радио програма, непосредно пре емитовања програмског садржаја из тачке 2. овог обавезујућег упутства и на сваких 15 минута током трајања тог садржаја, емитер ће емитовати усмену напомену: "Програм који следи/слушате није погодан за особе млађе од 18 година."

5. Даном ступања на снагу овог опште обавезујућег упутства престаје да важи Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са емитовањем програмских садржаја који могу да нашcode физичком, менталном или моралном развоју малолетника ("Службени гласник РС", број 24/11).

6. Ово опште обавезујуће упутство ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

- Закон о радиодифузији престао је да важи 13. августа 2014. године, будући да је тог дана ступио на снагу **Закон о електронским медијима** („Службени гласник РС“ бр. 83/14).
- Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са „ријалити програмима“, Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са емитовањем програмских садржаја који могу да нашcode физичком, менталном или моралном развоју малолетника и Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера), и то одељак 3, одељак 4. тачке 1), 2) и 4) и одељак 8, који уређују заштиту малолетника, приказивање насиља и порнографије, престали су да важе 21. марта 2015. године, будући да је тада ступио на снагу **Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга** („Службени гласник РС“ бр. 25/15).
- 03. јула 2015. године ступио је на снагу и **Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга** („Службени гласник РС“ бр. 55/15).

НОВА И АКТУЕЛНА РЕГУЛАТИВА

❖ ДЕЛОКРУГ РАДА РЕГУЛАТОРА

- Закон о електронским медијима, *Делокруг рада Регулатора, члан 22:*

Регулатор:

(...)

15) утврђује ближа правила која се односе на програмске садржаје а у вези са заштитом достојанства личности и других личних права, заштитом права малолетника, забраном говора мржње и др;

❖ ПОШТОВАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА

- Закон о електронским медијима, *Обавеза поштовања људских права, члан 50, став 1. и 2:*

Медијска услуга се пружа на начин којим се поштују људска права а нарочито достојанство личности.

Регулатор се стара да се у свим програмским садржајима поштује достојанство личности и људска права, а нарочито се стара да се не приказује понижавајуће поступање и сцене насиља и мучења, осим ако за то постоји програмско и уметничко оправдање.

❖ ЗАБРАНА ГОВОРА МРЖЊЕ

- Закон о електронским медијима, *Забрана говора мржње, члан 51:*

Регулатор се стара да програмски садржај пружаоца медијске услуге не садржи информације којима се подстиче, на отворен или прикривен начин, дискриминација, мржња или насиље због расе, боје коже, предака, држављанства, националне припадности, језика, верских или политичких убеђења, пола, родног идентитета, сексуалне оријентације, имовног стања, рођења, генетских особености, здравственог стања, инвалидитета, брачног и породичног статуса, осуђиваности, старосне доби, изгледа, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и других стварних, односно претпостављених личних својстава.

- Опште обавезујуће упутство о понашању емитера (Кодекс понашања емитера), *одељак 10. Упутство које се односи на употребу језика у програмима радија и телевизије, тачка 2):*

Емитери морају да воде рачуна о језику који се користи у јавној сфери, о његовој етичкој и политичкој коректности, али и о граматичкој исправности и чистоти.

(...)

2) Екстремизам и увредљив говор. Емитери су дужни да сузбијају екстремизам и увреде у својим програмима, како у понашању водитеља програма, тако и у изражавању гостију.

❖ ПОСРЕДНА ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА

- Закон о електронским медијима, *Опште обавезе пружалаца медијске услуге у односу на програмске садржаје, члан 47:*

Пружалац медијске услуге, у односу на свој програмски садржај, у складу са својом програмском концепцијом, дужан је да:
(...)

4) не пружа програмске садржаје који истичу и подржавају наркоманију, насиље, криминално или друго недозвољено понашање, као и садржаје који злоупотребљавају лаковерност гледалаца и слушаца;

❖ ОДРЕДБЕ О ЗАШТИТИ МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА

- Закон о електронским медијима, *Обавеза поштовања људских права, члан 50, став 3:*

(...)

Садржаји који могу да шкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника морају бити јасно означени и не објављују се у време кад се основано може очекивати да их малолетници прате, имајући у виду уобичајени распоред њихових активности, осим изузетно као заштићена услуга са условним приступом на начин предвиђен овим законом.

- Закон о електронским медијима, *Медијске услуге на захтев и заштита малолетних лица, члан 61:*

Медијска услуга на захтев која може да шкоди физичком, менталном или моралном развоју деце и омладине, чини се доступном на начин који обезбеђује да је малолетници у уобичајеним околностима неће чути или видети (на пример као заштићена услуга са условним приступом).

- Закон о електронским медијима, *Заштита малолетних лица, члан 68:*

Забрањено је приказивање порнографије, сцена бруталног насиља и других програмских садржаја који могу тешко да нашкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника.

Регулатор се стара да програмски садржаји који могу да нашкоде физичком, моралном или менталном развоју малолетника не буду доступни путем медијске услуге радија и телевизијског емитовања, изузев кад је временом емитовања или техничким поступком обезбеђено да малолетници, по правилу нису у прилици да их виде или слушају.

Регулатор подстиче пружаоце медијских услуга да организују сталну унутрашњу контролу садржаја са становишта заштите малолетника.

Регулатор упознаје пружаоце медијских услуга са садржајима за које је установила да нису у складу са правилима о заштити малолетника.

Регулатор, на захтев пружаоца медијске услуге, даје мишљење о усклађености одређеног програмског садржаја са правилима о заштити малолетника, односно условима да се тај садржај учини доступним (време емитовања, начин најаве и сл.).

Програмски садржаји неподесни за малолетнике млађе од 16 година не смеју да се емитују пре 22,00 сата ни после 6,00 сати, а неподесни за малолетнике млађе од 18 година, пре 23,00 сата, ни после 6,00 сати.

Програмски садржаји неподесни за малолетнике млађе од 12 година не смеју се емитовати у оквиру дечијег програма.

Програмски садржаји из ст. 6. и 7. овог члана не смеју да се оглашавају ван времена у којима је допуштено емитовање тих садржаја.

Пружаоци медијске услуге су дужни да о притужбама због непоштовања правила о заштити малолетника, обавесте Регулатора.

Пружаоци медијске услуге су дужни да јасно означе програме који су у стању да угрозе малолетнике или су за њих неприкладни, као и да на то упозоре старатеље.

За учешће малолетника у аудио-визуелном програму потребна је сагласност родитеља, старатеља или усвојиоца, што не искључује дужност емитера да обрати посебну пажњу приликом учествовања малолетника у програму и не искључује његову одговорност за објављени садржај.

Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга („Службени гласник РС“ бр. 25/15)

Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга ближе уређује начин испуњавања обавеза пружалаца медијских услуга у вези са начином објављивања (емитовања) програмских садржаја који могу нашкодити физичком, менталном или моралном развоју малолетника, у вези са учешћем малолетника у програму и објављивањем информација које се непосредно или посредно односе на малолетника, као и у погледу обавештавања о притужбама због непоштовања правила о заштити малолетника и давања мишљења о усклађености програмског садржаја са правилима о заштити малолетника (*члан 1.*).

Правилник обавезује пружаоце медијских услуга да предузму све неопходне мере како њихови програмски садржаји не би нашкодили развоју малолетника, имајући при том у виду да малолетници уживају право на већи степен заштите слободног развоја личности него пунолетна лица, као и да се при том руководе најбољим интересом малолетника приликом категоризације програмских садржаја, приликом учешћа малолетника у програмском садржају, као и приликом објављивања информације која се непосредно или посредно односи на малолетника и његов приватан и породичан живот (*члан 3.*).

Правилник забрањује приказивање програмских садржаја који могу тешко нашкодити развоју малолетника: порнографија, брутално насиље без нарочитог програмског и уметничког оправдања, као и други програмски садржаји који могу тешко да нашкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника, с тим да предвиђа изузетак у погледу емитовања порнографије, утврђујући услове под којима она може бити изузетно доступна јавности (*члан 4.*).

С друге стране, **Правилник** у погледу програмских садржаја који могу нашкодити развоју малолетника прописује обавезу њиховог јасног означавања и забрану објављивања у време кад се основано може очекивати да их малолетници прате, имајући у виду уобичајени распоред њихових активности (*члан 5.*).

У складу са тим, овим подзаконским актом:

- 1) прописује се обавеза категоризације програмских садржаја који могу нашкодити развоју малолетника (*члан 6.*);
- 2) утврђују се категорије у које се ти програмски садржаји могу категоризовати: а) програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 12 година; б) програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 16 година; в) програмски садржај неподесан за особе млађе од 18 година (*члан 7.*);
- 3) прописује се време у које се они могу емитовати у линеарним медијским услугама, и то на следећи начин: а) програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 12 година може се емитовати само у време када се објективно може очекивати да они прате програм уз присуство родитеља, имајући у виду уобичајени распоред њихових активности (нпр. време поласка у школу, радни или нерадни дан, школски распуст, уобичајено радно време и др.); б) програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 16 година може се емитовати само у периоду од 22:00 до 06:00 сати; в) програмски садржај неподесан за особе млађе од 18 година може се емитовати само у периоду од 23:00 до 06:00 сати (*члан 8.*);
- 4) утврђује се време у коме се категорисани програмски садржаји могу учинити доступним јавности у нелинеарним медијским услугама (*члан 9.*);
- 5) предвиђа се начин означавања категорисаних програмских садржаја у линеарним медијским услугама (*члан 10.*) и нелинеарним медијским услугама (*члан 11.*);
- 6) прописују се општа мерила за категоризацију програмских садржаја; пружалац медијске услуге приликом оцене да ли је неопходно категоризовати одређени програмски садржај узима у обзир да ли се у том садржају приказују

потенцијално штетни садржаји (насиље и његове последице; сексуално насиље; наго људско тело; сексуалност; застрашујуће сцене; пушење и злоупотреба опојних дрога, алкохола и других штетних супстанци; опасно понашање; дискриминаторско поступање; непристојно понашање), као и у ком контексту се потенцијално штетни садржаји приказују (нпр. циљ и природа програмског садржаја, степен реалистичности приказивања потенцијално штетног садржаја, број, дужина, учесталост, интензитет и детаљност приказивања тих садржаја и др.) (члан 13.);

7) предвиђа који су то програмски садржаји неподесни за малолетнике млађе од 12 и 16 година, као и за све малолетнике, при том имајући у виду набројане потенцијално штетне садржаје (чл. 14–16.).

- Правилник о заштити малолетника у области пружања медијских услуга, у поглављу *Значење израза у овом правилнику* **члан 2. став 1. тачка 9)**, доноси и дефиницију ријалити програмског садржаја:

ријалити програмски садржај је садржај који претежно у циљу забаве приказује, у природном или вештачки створеном окружењу (нпр. вештачки створена заједница људи на ограниченом физичком простору), на који начин се један или више учесника понаша у унапред предвиђеним, спонтано или на други начин насталим конкретним животним ситуацијама (нпр. суживот у одређеној заједници људи, међусобна комуникација, рад, доколица, решавање одређених задатах или непредвиђених конкретних животних проблема и сл.) у одређеном временском периоду, а у којем учесници, по правилу, учествују ради прибављања одређене имовинске или неимовинске користи;“

- Коначно, Правилник о заштити малолетника у области пружања медијских услуга прописује и *Посебне одредбе у вези са емитовањем ријалити програмских садржаја*, **члан 17:**

Ријалити програмски садржај се сматра неподесним за малолетнике млађе од 16 година, ако се у њему приказује непристојно понашање које се не користи као акт агресије, односно да би се неко увредио или се приказује конзумирање алкохолних пића, осим ако је оно изостављено из снимка или потпуно прикривено употребом високофреквентног тона (бипс), замагљења слике или на други сличан начин.

Ријалити програмски садржај се сматра неподесним за особе млађе од 18 година, ако се у њему приказује насиље, непристојно изражавање предузето као акт агресије, односно у циљу вређања, пушење, неумерено конзумирање алкохолних пића или наго људско тело.

У ријалити програмском садржају не могу се приказивати тешко насиље, сексуалност, злоупотреба опојних дрога, као и понашање које представља говор мржње или којим се вређа људско достојанство или друго људско право.

Ако у току ријалити програмског садржаја који се емитује директно (уживо) дође до ескалације насиља или непристојног понашања предузетог у циљу вређања, пружалац медијске услуге је дужан да одмах прекине његово емитовање, ако не може на други начин да избегне приказивање таквог понашања (нпр. искључење тона, промена кадра и сл.).

Ако се пажљивије размотре мерила за категоризацију програмских садржаја која су предвиђена чланом 17. **Правилника**, јасно се може уочити да је, у погледу категоризације ријалити програмских садржаја, усвојен приступ који подразумева

примену мерила која су строжија у поређењу са мерилима која се користе код категоризације других програмских садржаја. На пример, непристојно понашање које се не користи као акт агресије, односно, да би се неко увредио, или конзумирање алкохолних пића, код ријалити садржаја јесте разлог да се они сврстају у категорију програма неприкладних за малолетнике млађе од 16 година, што није случај са другим програмским садржајима; забрањено је приказивати тешко насиље, сексуалност или злоупотребу опојних дрога у ријалити садржајима, при чему се таква забрана не односи на друге садржаје. Разлог за усвајање таквог строжијег приступа јесте у томе што ријалити програмски садржај представља нефикцијски садржај у коме учествују стварне личности које су стављене у одређено окружење или доведене у специфичну ситуацију, а догађаји који се одигравају су исто тако стварни или су бар гледаоцима представљени као стварни. Стога се претпоставља да садржаји неподесни за малолетнике, који се приказују у ријалити програму, могу имати снажнији утицај на њих, него да су приказани у играном филму или серији, јер су у моменту док прате те садржаје малолетници свесни да је реч о личностима и догађајима који су реални, односно нису предмет маште, при чему посебно треба узети у обзир да у немалом броју случајевима постоји изражена могућност да се малолетници идентификују са тим личностима (учесницима ријалити програма).

Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга („Службени гласник РС“ бр. 55/15)

❖ ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Достојанство личности и друга људска права: како учесника у програмским садржајима (па и у ријалити програмима), тако и самих гледалаца; штите одредбе **Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга**.

- Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, **III. ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ**. Општа обавеза, **члан 20**:

Пружалац медијске услуге је дужан да медијску услугу пружа на начин којим се поштује достојанство личности корисника медијске услуге, учесника у програму и лица на које се објављена информација односи.

- Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, **III. ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ**, **Забрана објављивања програмских садржаја којима се повређује људско достојанство**, **члан 21**:

Пружалац медијске услуге не сме објављивати програмске садржаје у којима се приказују насиље, наркоманија, понижавајуће поступање, мучење или друго нечовечно поступање према људском бићу на начин којим се такво поступање подстиче, велича, оправдава, умањује му се значај или се приказује на други начин којим се повређује људско достојанство.

Пружалац медијске услуге не сме приликом приказивања стварних догађаја нарушавати људско достојанство, нарочито приказујући оболело лице или жртву насиља или трагичног догађаја која умире или је изложена озбиљној физичкој или менталној патњи.

Приликом оцене постајања повреде обавеза из ст. 1. и 2. овог члана, узима се у обзир да ли за емитовање програмског садржаја постоји програмско или уметничко оправдање (нпр. образовни програмски садржај, документарни или играни филм).

- **Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, III. ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ.** *Поштовање достојанства личности учесника у програму, члан 22:*

Пружалац медијске услуге мора поштовати достојанство личности учесника у програму, а нарочито није дозвољено омаловажавати га, поступати према њему на дискриминаторски, нечовечан или понижавајући начин или му неоправдано ускратити учешће у програму.

Ако је одређено лице пристало да учествује у програму уз обезбеђење заштите његовог идентитета, морају се предузети све неопходне мере како би се обезбедила његова анонимност (нпр. маскирана или замагљена слика и модулирани тон или коришћење гласа другог лица, изостављање података који би непосредно или посредно могли указати на идентитет, коришћење глуме и сл.), при чему посебно мора водити рачуна о неопходном степену анонимности (нпр. да ли је неопходно да идентитет остане сакривен само од опште јавности или и од његове породице или пријатеља).

Корисници медијске услуге морају бити јасно обавештени да се ради заштите идентитета одређеног лица користи глума или глас другог лица.

Пружалац медијске услуге може ускратити одређеном лицу започето учествовање у програму, ако се оно понаша насилно или непристојно, позива на извршење кривичног дела, користи говор мржње, вређа друге учеснике у програму или представника пружаоца медијске услуге или не поштује услове под којима уговорено његово учешће у програму.

Ако у програму учествује лице које је тешко оболело, има сметње у менталном развоју, изражену телесну ману или инвалидитет, није дозвољено односити се према њему са сажаљењем или са намером да се код јавности изазове осећање сажаљења, због тога што оно има наведена својства.

- **Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, III. ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ.** *Општа забрана злоупотребе лаковерности, члан 23:*

Пружалац медијске услуге не сме злоупотребити лаковерност учесника у програму или корисника медијске услуге, при чему ће нарочито водити рачуна о интересима лица које је тешко оболело, има ментално обољење или сметње у менталном развоју или је преживело трауму као жртва насиља или трагичног догађаја.

- **Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, III. ПОШТОВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ.** *Забрана злоупотребе лаковерности у вези са посебно тарифираним услугама, члан 25:*

Ако се корисници медијске услуге позивају да учествују у програму, посредством посебно тарифираних услуга електронске комуникационе мреже (нпр. посебно тарифирани број телефона), ради изражавања свог мишљења, давања предлога, гласања или друге комуникације у вези са програмом, на јасан и истинит начин морају се објавити следећи подаци:

1) укупан износ посебне тарифе (нпр. цена успостављања позива, цена позива по јединици времена, цена слања СМС-а) и износ пореза који корисник услуге плаћа на тај износ тарифе;

2) да ли коришћење посебно тарифиране услуге гарантује учешће у програму;

3) начин наплате цене коришћења посебно тарифиране услуге (нпр. да ли се она наплаћује одмах по започетом коришћењу посебно тарифиране услуге или тек по укључењу у програм).

У оквиру аудио-визуелне медијске услуге подаци из става 1. овог члана морају бити јасно видљиви све док је на екрану присутан и број за коришћење посебно тарифиране услуге, с тим што се за њихово навођење морају користити знаци идентичне боје, величине и видљивости који се користе за навођење броја, док се приликом њиховог усменог саопштавања они морају саопштити одмах по објављивању броја за коришћење посебно тарифиране услуге.

У оквиру медијске услуге радија подаци из става 1. овог члана саопштавају се одмах по објављивању броја за коришћење посебно тарифиране услуге.

СТРАНА РЕГУЛАТИВА

Ријалити програм није домаћи, већ увезен телевизијски феномен и производ, те као такав, не само да има већу популарност и гледаност у свету него код нас, већ и све спорне негативне вредности: физичко насиље, говор мржње и други облици понашања којима се вређа достојанство личности, а које су тема овог поглавља, доживеле су своју прву промоцију, рецепцију, па потом и реакцију друштва и свих њених институција најпре у свету, па тек затим код нас.

Телевизијско насиље део је опште глобалне агресивне културе те га не треба посматрати уско у оквиру националних граница, већ је потребно развијати глобалне стратегије, на међународном плану, користећи сва расположива позитивна искуства и достигнућа.

Заштита малолетника у ЕУ

Државе чланице ЕУ питањем регулисања ријалити програма баве се посредно, у оквиру генералних одредби које се односе на заштиту малолетника, кроз примену **Директиве о аудиовизуелним медијским услугама**³.

■ ПОГЛАВЉЕ IV, **ОДРЕДБЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА АУДИОВИЗУЕЛНЕ МЕДИЈСКЕ УСЛУГЕ НА ЗАХТЕВ**, члан 12:

Државе чланице предузимају одговарајуће мере да обезбеде да су аудиовизуелне медијске услуге на захтев које обезбеђују пружаоци медијских услуга под њиховом надлежношћу а које могу озбиљно да наруше физички, ментални или морални развој малолетника једино доступне тако да се обезбеди да малолетници обично неће чути нити видети те аудиовизуелне медијске услуге на захтев.

■ ПОГЛАВЉЕ VIII, **ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА У ТЕЛЕВИЗИЈСКОМ ЕМИТОВАЊУ**, члан 27:

1. Државе чланице предузимају одговарајуће мере да обезбеде да телевизијска емитовања емитера под њиховом надлежношћу не садрже програме који би озбиљно могли да наруше физички, ментални или морални развој малолетника, а посебно програме који садрже порнографију или неоправдано насиље.
2. Мере предвиђене у ставу 1. такође се односе и на програме који би могли нарушити физички, ментални или морални развој малолетника, осим уколико се обезбеди, одабиром времена емитовања или помоћу неке техничке мере, да малолетници у том подручју обично неће чути или видети та емитовања.
3. Поред тога, када се такви програми емитују у нешифрованом облику, државе чланице обезбеђују да им претходи звучно упозорење или се означавају помоћу визуелног симбола током свог трајања.

Директива прави разлику између „програма који би **озбиљно** могли да наруше физички, ментални или морални развој малолетника, а посебно програме који садрже порнографију или неоправдано насиље” и (других) „програма који би могли нарушити физички, ментални или морални развој малолетника“.

Садржаје који би озбиљно могли да наруше развој малолетника државе чланице ЕУ, углавном, забрањују у **телевизијском емитовању** (или: **линеарним аудио-визуелним медијским услугама**)⁴, док су у **аудио-визуелним медијским услугама на захтев** (или: **нелинеарним аудио-визуелним медијским услугама**)⁵ доступни само за одрасле, што значи да носе ознаку „18+“, без ограничења у погледу времена емитовања, али уз специјално упозорење. Са друге стране, **садржаји који би могли нарушити развој малолетника у телевизијском емитовању** носе ограничење годишта и имају одређено време емитовања, док

³ ДИРЕКТИВА 2010/13/ЕУ ЕВРОПСКОГ ПАРЛАМЕНТА И САВЕТА од 10. марта 2010. о координацији одређених одредаба утврђених законом, уредбом или управним решењем у државама чланицама које се односи на одредбу о аудиовизуелним медијским услугама (Директива о аудиовизуелним медијским услугама).

⁴ „телевизијско емитовање (линеарна аудио-визуелна медијска услуга) је услуга коју пружалац аудио-визуелне медијске услуге обезбеђује ради истовременог праћења програма на основу распореда;” – Закон о електронском медијима члан 4 став 1 тачка 10).

⁵ „аудио-визуелна медијска услуга на захтев (нелинеарна аудио-визуелна медијска услуга) је услуга коју пружалац аудио-визуелне медијске услуге обезбеђује ради праћења програма у времену које одабере корисник, на свој захтев, на основу каталога програма чији избор и организацију врши пружалац;” – Закон о електронском медијима члан 4 став 1 тачка 11).

у услугама на захтев исти садржаји морају бити обележени, али немају ограничење у погледу термина емитовања и доступни су само уз техничку заштиту (*PIN*).

Поред саме *Директиве* веома су корисни подаци и примери регулаторне праксе европских земаља, од којих, за ову прилику, наводимо основне налазе са **37. састанка Европске платформе регулаторних тела (ЕПРА)**, одржаног у периоду од 08. до 10. маја 2013. године у Кракову, којем је присуствовало 150 представника 49 регулаторних тела, било као чланице ЕПРА-е, или у својству посматрача:

- Француско независно регулаторно тело за радиодифузију – **CSA**, када је реч о заштити малолетника, не прави разлику између линеарних и нелинеарних АВМ услуга: примењује се исти начин класификације програма (категорије 10, 12, 16, 18); знаци упозорења објављују се на исти начин: током најаве програма, у каталозима, пре почетка програма или у току програма; програми којима је приступ слободан, ако нису прикладни за млађе од 16 година, могу се емитовати само у периоду од 22:30 до 05:00 часова.

Француско регулаторно тело (**CSA**) током 2012. године, у правцу обезбеђивања ефикасне заштите малолетника у сфери медија, спровело је истраживање које подразумева приближавање (и спајање) аудио-визуелних медија и интернета. Резултати тог истраживања показали су да је неопходно спровести мере заштите на ширем плану, а не само на нивоу регулатора, и то:

- а) регулација свих аудио-визуелних садржаја, без обзира путем којег уређаја се оне чине доступним јавности;
- б) формирање тела на националном нивоу које би предузимало мере ради заштите малолетника, попут спровођења програма за „сигуран“ интернет, филтрирање садржаја неприкладних за малолетнике, примена система класификације садржаја на све аудио-визуелне садржаје;
- в) формирање тела на националном нивоу које би подстицало унапређење медијске писмености: предузимањем мера како би родитељи стекли и унапредили вештине које медијска писменост подразумева, и повећањем присутности, у медијском простору, програмских садржаја који су посвећени медијској писмености.

CSA увек инсистира и на следећем – најбитније средство за заштиту малолетника код нелинеарних АВМ услуга јесте едукација родитеља и малолетника о томе како да безбедно и одговорно користе такве услуге.

Поред регулаторних тела 37. састанку ЕПРА-е присуствовали су и представници аудио-визуелне индустрије, чија је понуда техника и начина заштите малолетника од неприкладних програмских садржаја итекако вредна пажње:

- **SKY TV** (један од најпознатијих провајдер телевизијског програма и других медијских платформи у Великој Британији и Ирској) нуди могућност корисницима својих услуга да малолетне чланове својих породица заштите у случају да користе SKY-еву услугу дистрибуције АВМ садржаја, или пак његове широкопојасне интернет услуге. Корисници услуге дистрибуције АВМ садржаја имају могућност да, користећи SKY-ев *STB (set top box)*, онемогуће појављивање у понуди (каталогу или на други начин) било ког садржаја који је прикладан само за одрасле, да могућност гледања одређених садржаја услове уношењем шифре (*PIN* кода). С друге стране, корисници SKY-еве широкопојасне интернет

услуге коришћењем одговарајућег софтвера могу обезбедити да било који уређај у оквиру домаћинства (укључујући смарт мобилне телефоне, таблет рачунаре и конзоле за игре) буде подвргнут „родитељском режиму“ – немогућност приступа одређеним интернет страницама које су стављене на „црну листу“; немогућност појављивања одређених садржаја приликом претраге интернета.

- У оквиру нелинеарне АВМ услуге **Телекома Италија**, која носи назив *Cubovision*, родитељи имају могућност да контролишу који ће садржаји бити доступни њиховој деци, тако што ће се претходно регистровати и прихватити опште услове, а потом одредити који степен заштите желе да буде примењен, средњи или максимални ниво заштите. Телеком Италија, у сфери саморегулације, самоиницијативно предузима разне активности како би обезбедила заштиту малолетника приликом коришћења његових услуга: учешће у састављању различитих кодекса који уређују понашање индустрије у тој области, иницирање кампања које су намењене едукацији корисника интернета и других услуга Телекома Италија, итд.

Регулисање ријалити програма у региону

Регулаторна тела у окружењу (БиХ, Хрватска, Црна Гора и Словенија) нису дефинисала питања ријалити шоу програма појединачним подзаконским актима. Ова категорија програмских садржаја регулише се у оквиру генералних одредби које се односе на заштиту малолетника, конзумирање алкохола, увредљив говор и слично, у актима попут Кодекса понашања емитера или Правилницима о програмским садржајима. У пракси ова регулаторна тела изрицала су мере због емитовања спорних садржаја у ријалити шоу програмима, али само на основу горе наведених аката и то због кршења неких од општих програмских стандарда. Најчешће кажњавани емитери у региону су:

- **РТВ Пинк** (односно компаније Пинка у регионалним подручјима – Пинк БХ и Пинк М) и то за ријалити формате: *Фарма, Руски рулет, Велики брат, Прељубници*;
- **РТЛ** за *Великог брата* (у Хрватској); и
- **Поп ТВ** за *Фарму* (у Словенији).

Регулисање ријалити програма у Израелу

Једино регулаторно тело које је донело акт којим се директно регулишу емисије ријалити програма јесте **Друго регулаторно тело за телевизију и радио Израела**. После испитивања понашања продукцијских кућа и емитера, у смислу третмана учесника у ријалити шоу програмима, ово тело објавило је, у консултацији са Министарством здравља и Одбором Медицинске асоцијације за медицинску етику, у марту 2013. **Смернице за производњу и емитовање ријалити шоу програма**, које прописују правила понашања емитера и учесника ријалити програма од самог избора учесника, затим током трајања ријалитија, чак и након завршетка програма. Један од основних и кључних постулата ових **Смерница** јесте да је сам емитер одговоран за очување достојанства личности учесника програма, које мора бити строго чувано током производње, у свим сегментима емитовања и по завршетку производње и емитовања ријалити шоу програма. Једна од упечатљивијих

одредница овог документа јесте да процесом селекције учесника ријалитија руководи стручни медицински тим потпуно одвојен и независан од саме продукције. Подобност кандидата установљава тим стручњака, а не продукцијски и креативни тим. Процес селекције учесника обухвата здравствену проверу и медицински упитник, као и састанак са медицинским тимом. Медицински тим неће одобрити учешће кандидата уколико закључи да би програм могао бити одговоран за угрожавање његовог физичког или емоционалног здравља. Након што медицински тим потврди да је кандидат здравствено способан, продукција ће доставити кандидату списак општег прегледа догађаја и задатака који се очекују у програму, и тек онда кандидат може да размотри да ли жели или не жели да учествује у програму. Медицински стручни тим на челу са главним лекаром потпуно је независан и слободан; строго се придржава својих професионалних дужности; делује увек у корист такмичара. Лекар може да не пристане на било који услов наметнут од стране продукције, а који би могао да ограничава његову дискрецију. Лекар је коначни ауторитет у одлучивању по свим питањима која се односе на здравље учесника; током производње и емитовања ријалити програма све учеснике третира као пацијенте. Лекар може да наложи да се прекине учешће неког такмичара у емисији. Његова одлука је коначна и нико нема право да се на њу жали. Брига о учеснику ријалити програма наставља се и по завршетку самог програма; лекар, заједно са медицинским особљем, у посебним случајевима, може да одлучи да је учеснику и након завршетка производње и емитовања програма потребно лечење, које пацијент може да настави и код другог стручног медицинског особља, док трошкове лечења сноси продукцијска кућа.

ИСТОРИЈАТ РИЈАЛИТИ ШОУ ПРОГРАМА

Многи истраживачи и теоретичари медија наводе телевизијску емисију **Скривена камера** (*Candid Camera*) као својеврсну претечу и корен из којег се, касније, развијају остале емисије ријалити програма. Скривена камера премијерно је приказана на америчкој државној телевизији **ABC** (*American Broadcasting Company*) **10. августа, 1948. године**. Идејни творац и први аутор Скривене камере **Ален Фант** (*Allen Funt*) дошао је на идеју да обичне људе, који не сумњају да су под оком камере, сними у сопственој улози, а у несвакидашњим ситуацијама. Фант је ову идеју први пут реализовао у емисији **Скривени микрофон** (*Candid Microphone*) **28. јуна, 1947.** на **ABC** радио станици, користећи скривене микрофоне. Популарност Скривене камере, у њеном оригиналном концепту и под оригиналним називом, не јењава ни данас; Питер Фант (*Peter Funt*), син творца Скривене камере, на телевизијској станици **CBS** (*Columbia Broadcasting System*) води обновљену емисију, а снимци оригиналне емисије поново се приказују на америчкој кабловској телевизији.

Немачки истраживачи и теоретичари медија сматрају да је прототип ријалити програма докуменатрни програм **Aktenzeichen XY... ungelöst** (дословни превод: **Број предмета XY... нерешен**; односно у слободнијој интерпретацији – **Нерешени случај XY**) који се на каналу **ZDF** емитује од **1967. године**. Емисија је посвећена нерешеним криминалним случајевима, који се у виду филмоване студије случаја реконструишу и решавају уз помоћ публике и јавности.

Као један од најстаријих примера ријалити шоу емисија наводи се и телевизијски пројекат **Америчка породица** (*An American Family*) емитован у једној сезони од 12 епизода, почетком 1973. на америчком јавном сервису **PBS** (*Public Broadcasting Service*). Актери су били седам чланова породице Лауд (*Loud*) из Санта Барбаре у Калифорнији, чији живот је сниман седам месеци (од 30. маја до 31. децембра 1971. године). Десет милиона гледалаца били су сведоци постепеног погоршавања односа између Била (отац) и Пет (мајка), све до тренутка када, у последњим епизодама, заједнички доносе одлуку да се разведу. За ову емисију везује се једна историјска занимљивост: најстарији син Ленс Лауд током серије изашао је пред своју породицу отворено исповедивши да је хомосексуалац, што се сматра првим отвореним иступом хомосексуалца на телевизији; касније је постао икона **LGBT** популације.

Већ следеће, 1974. године слична емисија емитована је и на програму британског јавног сервиса **BBC** (*British Broadcasting Corporation*). Серија **Породица** (*The Family*) емитована је годину дана, пратила је живот радничке шесточлане породице из Рединга (*Reading, Berkshire, England*), и баш као и претходна, завршила се разводом супружника.

Многи теоретичари првим истинском ријалити шоу програмом сматрају америчку ТВ серију **Нерешене мистерије** (*Unsolved Mysteries*) која је почела да се емитује 1987. године и која је убрзо стекла култну репутацију обрађујући разне нерешене криминалистичке случајеве, укључујући и паранормалне појаве описане од стране сведока, као што су појаве духова, НЛО, отмице ванземаљаца, теорије завере и друге необјашњиве феномене. Концепт емисије је реконструкција случајева према описима очевидаца, најчешће у документарној форми; учесници су неретко сами сведоци, али су у реконструкцији догађаја понекад учествовали и професионални глумци.

11. марта 1989. године на **TV Fox** премијерно је емитована прва епизода првог америчког ријалити програма **COPS** (колоквијално; **Полицајци**) који прати патроле, рације, хапшења и друге активности америчких полицајаца. **COPS** су најдуже емитовани серијал на америчким телевизијским каналима; 14. септембра, 2013. почела је да се емитује 26. сезона.

1994. године Чарли Парсонс, творац телевизијског формата **Survivor** (Преживели) први пут телевизијском тржишту понудио је своју емисију. Парсонс је годинама наилазио на затворена врата телевизијских станица да би емисија коначно доживела премијеру на станици **CBS** 2000. године.

1994. године двојица холандских медијских тајкуна Џон де Мол (*John De Mol*) и Јоп ван ден Енде (*Joop van den Ende*) удружили су своје продукцијске куће и створили нову – **Ендемол** (*Endemol*), чији је најпознатији медијски производ ријалити шоу **Велики брат** (*Big Brother*), идејно осмишљен крајем септембра 1997. године. До маја 1998. године припремљен је

концепт и финансијска конструкција за **Златни кавез (Golden Cage)**, како се *Big Brother* првобитно звао. У септембру 1999. године Ендемол је лансирала први *Big Brother* ријалити шоу, који је готово одмах постигао планетарни успех и постао образац за наредне ријалити шоу емисије.

У септембру 2006. године Србија се придружила листи од преко 40 земаља у којима се ова емисија емитује.

Идеја о ријалити шоу програмима сазревала је, паралелно, и у свету књижевности и кинематографије. Два глобално најпознатија и најпопуларнија ријалити шоу програма (*Фарма* и *Велики брат*) носе називе који су директно преузети из романа британског књижевника **Ерика Артура Блера** (познатији под псеудонимом **Џорџ Орвел**) – **Животињска фарма** и **1984**. Поменуте ријалити шоу емисије не преузимају целовити тематски и идејни концепт ових литерарних остварења, већ везу са конкретним литерарним делима остварују, пре свега, на нивоу наслова, или, тек селективно, преузимањем неких цитата или мотива ових романа.

И ријалити шоу **Survivor** свој првобитни наслов **Господар мува** дугује истоименом популарном роману британског нобеловца **Вилијема Голдинга**, објављеног 1954. године, који говори о групи енглеских ученика који после авионске несреће завршавају на пустом острву. У неочекиваним околностима дечаци у почетку уживају благодети потпуне слободе, али с временом одбацују танки оклоп цивилизације, деле се у зарађене групе и претварају рајско острво у ноћну мору панике и смрти.

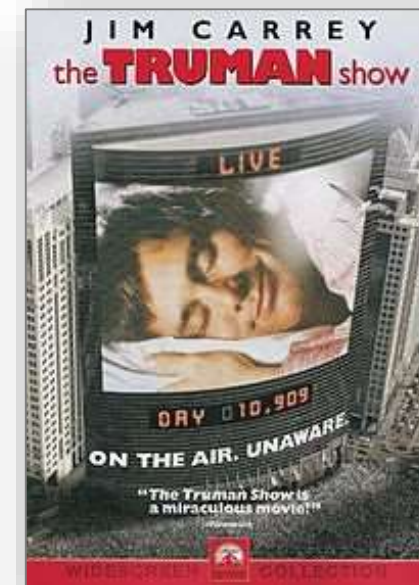
Проблем интеракције двеју реалности: физичке, и медијске (посредоване); који је једна од суштинских карактеристика ријалити програма, тема је и неких играних филмова. У том контексту назаобилазан је **Труманов шоу** из 1998. године аустралијског режисера Питера Вира са Џимом Керијем у главној улози.

Труман Бурбанк је тридесетогодишњи службеник осигуравајуће куће, који живи у градићу *Seahaven* у средној Америци. Води нормалан живот, јер не зна да су сви око њега: његова жена, његов најбољи пријатељ, његове колеге на послу, заправо – глумци. Цео град је ТВ студио са огромном куполом која контролише временске и климатске прилике, а 5.000 камера непрекидно снима цео његов живот. Главни продуцент Христоф (чији лик тумачи Ед Харис) све мотри и даје инструкције глумцима који глуме Труманове пријатеље, родитеље, читаво његово окружење. Наслутивши да нешто није у реду са његовим животом Труман покушава да побегне, али „свемогући“ продуцент се, као глас одозго, јавља убеђујући га да је лажни живот унутар његове личне биосфере бољи него прави живот напољу. Труман се одлучује за слободу уз одушевљење фанова који све то гледају уживо. Овај филм појављује се само годину дана пре почетка премијерног емитовања првог *Великог брата* продуцентске куће Ендемол.

У овом контексту илустративан је и филм *The Running Man* (*Тркач*) П. М. Глејзера (*Paul Michael Glaser*) из 1987. односно, истоимени роман Стивена Кинга (*Stephen King*) из 1982. по којем је филм и снимљен. Кратак сиже овог *SF* романа, односно филма: године 2019. привреда је доживела колапс, држава контролише телевизију, а телевизија стварност. Најгледанија емисија је сурови *reality show* „The Running man“ (Тркач) у којем голоруки такмичари трче кроз лавирнит да изнађу излаз, а за петама су им моторизовани целати XXI века са најсавршенијом техничком опремом за убијање. Читав лавиринт је под видео надзором, сва дешавања преносе се директно, док публика бира свог омиљеног *head hunter*-а (ловца на главе).

Технички развој дигиталних медија, који је омогућио лаицима и анонимусима да производе слике и друге сложеније садржаје, као и, самим тим, последична жеља аутора тих садржаја да своје стваралаштво и публикују на мас-медијима, довео је до појаве сопствених ријалити програма. **Jennifer Ringley** стекла је међународну репутацију када је **1996. године** покренула **website Jennicam** – сајт путем којег су посетиоци могли да прате Џениферин живот, често и до најинтимнијих детаља. **Ana Voog** је **1997.** покренула **Anacam**. За разлику од **Jennicam** који је приказивао само свакодневне активности једне средњошколке, **Anacam** је, осим увида у животни простор *Ane Voog*, давао могућност посетиоцима да виде и њене многобројне визуелне експерименте и уметничке перформансе. Тако су **Jennycam** и **Anacam** најавили, и у пракси најуспешније промовисали, концепт *lifecastinga* – специфичне врсте ријалити програма који нуди континуирано емитовање догађаја из живота обичних корисника дигиталних медија.

Између *lifecasting*-а и **ријалити шоу програма** постоји нијансирана, али суштинска разлика. Ријалити програми постали су само још један пажљиво планиран медијски спектакл у којем се конфликти и заплети креирају по узору на мелодраме и сапунске опере, док *lifecasting* нуди сасвим ново, аутентично, сирово, необрађено, грубо медијско искуство.

ПОЈАМ и ДЕФИНИЦИЈА

Reality show тренутно је најактуелнији и најинтригантнији феномен телевизијског стваралаштва који већ неко извесно време опседа истраживаче и теоретичаре медија, регулаторе и законодавце, стручњаке из различитих научних области, како у свету, тако и код нас. Осим што је ријалити шоу програм глобално најпопуларнији телевизијски феномен, њега одликује изузетна виталност и динамизам што је главни разлог непостојања заокружене, целовите и коначне дефиниције. Ријалити шоу програм је, релативно, млада форма телевизијског стваралаштва у сталном настајању: непрестано се појављују нови облици, редефинишу се стари; сваки нови ријалити пројекат, пажљиво осмишљен на основу истраживања претходних, доноси нове стандарде и може да наруши постојеће дефиниције, теоријска одређења и класификације ове савремене форме.

У домаћој теоријској и истраживачкој пракси још увек не постоји чак ни коначно и дефинитивно терминолошко одређење ове врсте програма, па су код нас у оптицају: **ријалити шоу, ријалити шоу програм, ријалити телевизија, ријалити програм, ријалити емисије**, или просто, само – **ријалити**.

Покушаје дефинисања ријалити шоу програма налазимо у радовима домаћих, српских, али и истраживача и теоретичара медија земаља из окружења, и овом приликом, доносимо само неке:

„*Reality show* је један од савремених, првенствено тв, жанрова који је имао потенцијал да поништи претпоставку о томе да медији продукују `стварност вишег нивоа` и утемељи идеју о медијима који потпуно искрено и веристички представљају стварност. Реч је о садржају, формату, телевизијским емисијама, чак и читавим програмима, у којима се приказују стварни људи и догађаји, најчешће са циљем забаве, разоноде, у неким случајевима и њиховог емпатијског повезивања са публиком.“⁶

(...)

„*Reality show* као савремени формат телевизијске продукције у свом рудиментарном облику нуди натуралистички схваћену стварност у којој се ствара посебан однос између публике као воајера и актера као егзибициониста. Спремни на физичко и емоционално огољење, учесници ових програма непрекидно су у међусобној интеракцији, а публика је тихи сведок готово сваког тренутка њиховог живота. Иако ови програми носе епитет *reality* програма и код великог дела публике постоји уврежен став да је реч о најаутентичнијем и изразито веристичком жанру, бројни су аргументи којима се може показати да је реч о жанру у коме има веома много конструктивизма, режије, симулације.“⁷

⁶ Николић, Мирјана: *Reality show – конструкција или симулација стварности**, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 34.

*НАПОМЕНА: Овај текст настао је у оквиру рада на пројекту бр. 178012 „Идентитет и сећање: транскултурални текстови драмских уметности и медија (Србија 1989-2014)“ Факултета драмских уметности (Универзитет уметности у Београду), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије).

⁷ Исто; стр. 40.

„За *reality show* можемо са правом констатовати да је он примарно продуцентски жанр зашто постоји више разлога и доста увјерљивих чињеница. Дакле, улога продуцента или креативног тима у *reality show* форматима је потпуно другачија од улоге онога који доноси уређивачку одлуку у политици неког информативног програма. Најдраматичнија разлика у односу на остале продукционе формате телевизије се крије у томе да овај вид програма не користи глумце као извођаче радова нити претходно обучене професионалце у медијима већ управо људе извучене из контекста анонимности у ситуацијама које су свакодневница. Ово знатно појефтиније продукциони оквир ријалити програма јер је снимајући дан професионалног глумца неупоредивио пута скупљи него дневница неког анонимуса. Други битан фактор који утиче на то да су *reality show* програми претежно продуцентски подухтави је тај што се једнократна накнада за учествовање у *reality show* програмима често обезбјеђује од стране корпоративног новца који многобројним компанијама које финансирају овај изразито комерцијални формат програма веома брзо и ефектно правда инвестицију. То је битна чињеница јер на тај начин продукција *reality show* програма функционише као спонзорска платформа за директан и непосредан маркетинг који се одвија путем техника *product placement*-а, који је опет у корист продуцента.“⁸

„Ријалити шоу (енгл. *reality-show*, од *reality* – реалност, стварност и *show* – показивање, изглед, демонстрација) је телевизијски жанр и продукцијски формат, у којем се приказује реални живот групе учесника, који се стално и дан и ноћ налазе у кадру видео камера и у зони микрофона. Учесници су постављени у одређене услове. Они настоје да испуне одређене задатке да би неко од њих побиједио у том суровом и примитивном такмичењу и добио награду. Не постоји унапријед смишљени сценарио, тако да све зависи од самих актера. Макар тако изгледа. То је стандардна дефиниција којом се објашњава суштина и функционисање ријалити шоу-а.“⁹

(...)

„Па ипак, придјев `реални` се мора ставити под наводницима. Зашто? *Прво*, зато што мислим да се, ипак, не ради о реалном, свакодневном животу, него о намјештеној и изолованој сцени и ситуацији, с унапријед договореним условима и задацима, и посебно с изабраним актерима, који се у реалном животу никад не би срили ни комбиновали. *Друго*, зато што су ти актери изабране мање-више познате личности, углавном са естраде, политике и сл., које су ангажоване за одређене новчане хонораре и који се у стварности не би никад нашли у таквом окружењу и таквом персоналном саставу. *Треће*, посљедично, зато што се може са сигурношћу претпоставити да су за те хонораре актери пристали на одређено (договорено) агресивно, изазивачко и екстремно понашање, у смислу дизања тензија, преко стварања сплетки, интрига, увреда, игнорисања до отворених напада итд. *Четврто*, зато што постоји природна и оправдана сумња да је процес ријалити шоу-а на неки начин, ипак, контролисан од његовог иницијатора.

⁸ Јашаровић, Един: *Reality show* као примјер симболичког реконструктивизма савремених медија, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 157–158.

⁹ Драшковић, Веселин: *Медијска џунгла или: Звјерињак звани ријалити шоу*, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 219.

Ријалити шоу је интерактивна могућност, коју је технолошки развој пружио публици да (цабе или плаћањем порука којима даје гласове) прати и осматра туђе животе, саосјећа с њима и на неки начин учествује у њима. Он пружа невидљивој публици илузију учешћа и могућност одлучивања (избора): гласањем, гласањем, гласањем... Гласањем, које има своју цијену.“¹⁰

„*Reality show* програм типичан је примјер хибридног жанра који у себи сједињује информацију и забаву; елементе документарног и драмског; стварно и фиктивно; јавно и приватно; спонтано и изрежирано итд. Овакав спој различитих жанровских елемената заправо произилази из три продукцијска сегмента у масовним медијима: забавног програма, документарног програма те таблоидног новинарства. Рециклирање личних искустава у домени (не)уобичајеног уз приказивање наизглед сировог (немонтираног) материјала темељеног на документираном реализму у бити су *reality show* програма.“¹¹

„За овај медијски формат наводи се да је то `врста телевизијског програма у којем се приказују неисцениране, драматичне или смешне ситуације стварних догађаја чији су актери стварни људи, а не професионални глумци`, који се такмиче за награду, уз учешће публике која утиче на оне који остају и оне који испадају из игре (према Namkosse 2009: 51). *Rijaliti* телевизијски програми `гледаоцима приказују емоције, открића, трачеве и друге форме блиског разговора спонтано започетог` (Lorenzo-Dus 2009: 62). `Популарно названа *телевизија са чињеницама (factual TV)*, *rijaliti* је смештен негде на граници између информације и забаве, документарца и драме` (Holmes, Deborah 2004: 2). Основа сваког *rijaliti* програма, између осталог, могла би бити заједничка `закључати људе у кућу, снимати сваки њихов покрет даноноћно` (Hill 2005: 1-13), односно одузети личну слободу такмичарима у замену за новчану награду, богатство и популарност у јавности.“¹²

„Назив `ријалити телевизија` није примерен не само због неадекватног превода, већ пре свега због тога што није реч о телевизији стварности, јер то што се гледа је симулација стварности, а и сама телевизија је симулација. Њихови учесници су измештени из свог окружења, смештени у посебне просторе, изложени ситуацијама које одређују редитељи и продуценти. Продукциона и постпродукциона техника такође могу послужити за манипулацију како учесника тако и гледалаца. Најчешће се та врста телевизијског програма дефинише као нережирана, у коме су учесници стварних догађаја, смешних и драматичних, стварни људи, а не професионални глумци. Учесници тих емисија по правилу добијају хонорар за своје учешће у серијалима и у већини тог програма се такмиче за награде. Дефинисање овог телевизијског жанра није потпуно без учешћа телевизијских гледалаца, гласањем најпре телефоном, а са развојем комуникационих технологија порукама, онлајн или на

¹⁰ Исто; стр. 220.

¹¹ Бараковић, Ведада: *Босански Survivor: Политика као reality show*, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 302.

¹² Пралица, Дејан: *Компаративна анализа комерцијалних и документарних ријалити телевизијских програма*, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 391–392.

интернет порталима тих емисија. Та изазвана интерактивност, ставља публику у позицију активног учесника, награђујући је за верност илузијом живота без почетка и краја, у коме сате проводи пред малим екранима учествујући у животима других. Медијска индустрија тако креира живот који се из природно-виртуелне изместио у виртуелно-природну стварност, симулирајући медијски формиран симулакрум.“¹³

„Пројекат се, наиме, заснива на непрекидном снимању претходно изабране и новчаном наградом стимулисане друштвене групе од десетак људи, која се одређено време (сто дана, рецимо) изолује у одговарајућем простору и живи `пред очима` двадесетак камера. Из `сировог материјала` склапа се затим епизода која се у вечерњим сатима емитује воајерски увек расположеним гледаоцима. Настојећи, међутим, да дословно, по драматуршком обрасцу серијала, преслика стварни, свакодневни живот, телевизија постаје `убица сопственог модела` у непрестаном смењивању стварног и симулираног, истинитог и лажног. `То је истина која више није она одражавајућа, истина огледала, ни она перспективна, паноптичког система и погледа, него манипулаторска истина која сондира и испитује...` (Бодријар, 1991: 32). Људи тако постају лабораторијски/телевизијски мишеви, али не само они у контејнерима, него и пред екранима телевизијских пријемника, јер се цео концепт заснива на апсурдној идеји `као да телевизија уопште није присутна`, иако је она главни агенс целокупног дешавања, катализатор индивидуалног и групног доживљаја симулиране стварности.“¹⁴

Интереснатном се чини и оцена ријалити програма филозофа медија проф. др Дивне Вуксановић, са Факултета драмских уметности у Београду:

„Годинама се веровало да је директан пренос једино што телевизију разликује од других медија, нарочито од филма. Ова инвазија ријалити шоу-програма и формата у којима се они реализују показује да се телевизија окреће нечему што јесте директан пренос, али у основи личи на играну структуру. То се не ради без сценарија, он постоји, постоји концепт, идеја. Питање је само колико је тај сценарио структурисан, колика је слобода учесника да глуме сами себе. Он задобија карактеристике фикције, и реални шоу је, заправо, надреални шоу. Имате илузију да посматрате сам живот, а у питању је инсценација. Уз то вам се још постављају задаци, који често нису креативни, али служе томе да ви реагујете екстремно. Практично, затворени сте у један зверињак. То су модерне гладијаторске игре. Ја то не бих другачије назвала. И онда публика покаже палцем надоле и тај бива елиминисан. Једино император, односно велики брат, може да вас спасе, да вас врати у шоу, без обзира на мишљење публике.

(...)

Тај амбијент ограничава. И физички и психолошки. Ви из свог идентитета извлачите најекстремније компоненте да бисте били занимљиви и остали у игри. Сензационализма ради, тај сценарио вас тера на екстремно понашање. Младима, у жељи да брзо реше своје проблеме, јер учење је дуг пут и ништа не гарантује, пада на памет да би могли своју креативност, способност

¹³ Стаменковић, Слађана; Миленковић, Весна: Ријалити програм – савремени паноптикон, Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 357.

¹⁴ Мирољуб Радојковић–Мирко Милетић: „Комуницирање, медији, друштво“; Стилос, Нови Сад, 2005; стр. 149–150.

и атрактиван изглед да уновче преко ноћи. Не само тако што ће добити награду, већ ће постати познати и стећи неке привилегије. То је врста проституције, у једном амбијенту у коме је проституција основно правило игре и важи за све. Немате избор и натерани сте на ту проституцију. Увек се поставља питање: да ли је проститутка та која је одговорна, или друштво у коме не можете ни један свој квалитет да доведете до реализације, већ једино можете да уновчите своје тело, младост и нека своја понашања? У овом случају није једини мотив новац, ту су и нематеријални фактори, односно могућност да постанете звезда. Сећам се да је професор Ратко Божовић својевремено рекао да је ријалити шоу маскирана порнографија. Али, тако се и порнографија девалвира, некако се брише граница.¹⁵

На основу већ постојећих, и овом приликом изнетих искустава, односно различитих покушаја теоријског промишљања, а уз сву опрезност и ризике, Служба за надзор и анализу РЕМ нуди једну могућу дефиницију ријалити програма:

Ријалити програм¹⁶ је савремени телевизијски феномен и производ (врста телевизијског програма; програмски садржаји, формати, телевизијске емисије, чак читави програми), који се по питању садржаја креће по граничним жанровским подручјима: између информације и забаве, документаризма и драме, па би се зато могао посматрати као сложени – **хибридни, телевизијски жанр**. У ријалити програмима стварни људи – занимљиви учесници, који наступају у своје име и говоре својим језичким изразом, у природном или вештачки створеном окружењу, у одређеном временском периоду, доводе се у наводно нережиране мелодраматичне или друге ефектне животне ситуације најчешће са циљем забаве; у ситуације у којима долази до изражаја **егзибиционизам** (учесника), **воајеризам** (публике) и **интеракција** (најчешће идентификације) публике са учесницима. Емисије ријалити програма стварају илузију непредвидивости и сензационалности; производе се и емитују према драматуршком обрасцу серијала. С обзиром на кључну улогу продуцената у осмишљавању и реализацији ове комерцијално веома исплативе врсте телевизијског програма, ријалити би се могао посматрати и као **продуцентски жанр**.

¹⁵ <http://www.politika.rs/rubrike/Tema-nedelje/Rijaliti-shou/Moderni-gladijatori-za-milione-voajera.lt.html>

¹⁶ У енглеском језику много чешће наилази се на термин **reality television**, него **reality show**.

У *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners* лексички конституенти синтагме **reality show** дефинисани се на следећи начин:

- **reality** /riˈæləti/ – именица 1. (небројива) стварни карактер или природа ствари, а не оно што замишљате или мислите да је могуће; 2. (бројива) чињеница, догађај или ситуација која постоји у стварности;
- **show** /ʃəʊ/ – именица (бројива) 1. изведба, нарочито у позоришту; 2. телевизијски или радио програм;

коначно, сама синтагма дефинисана је као:

- **reality show** or **reality TV** – телевизијски програми у којима не учествују професионални глумци већ се приказују стварни догађаји и ситуације у којима учествују обични људи.

Интересантан и пажње вредан покушај теоријског промишљања о ријалити програмима налазимо у истраживању које је спровело француско независно регулаторно тело за радиодифузију – **CSA**, у периоду између марта и јула 2011. године, у којем су учествовали истраживачки институти, продукцијске куће, аудиовизуелне групе, школска и породична удружења. Резултат тог истраживања јесте документ *Réflexion sur les émissions dites «de télérealité»*. *Synthèse des auditions et bilan de la réflexion*¹⁷ (срп. Размишљања о тзв. «ријалити шоу» емисијама. Синтеза разговора и закључци) са веома интересантним закључком да **ријалити као жанр не постоји; постоје само ријалити емисије, које припадају жанровима постојећих програма** (игре, друге забавне емисије, магацини, итд.).

Иначе, овај документ, дефинишући ријалити емисије, истовремено, посредно, нуди и њихову могућу класификацију:

- ❑ **Сажета (или: базична) дефиниција** ограничава ријалити емисије само на оне које почивају на неколико основних особина, које чине тзв. „тврдо језгро“ ријалитија: принцип затварања (који се може схватити у ужем смислу – један затворен простор, или у ширем смислу – изолације); елиминација и скоро континуирано снимање; искушавањем кандидата стварају се услови психо-социјалног искуства пред очима јавности којој се, на тај начин, покушава представити нова реалност; веома често, ове емисије реализују се у форми игре, и усвајају ритам серије са сукцесивним сезонама приказивања. Заговорници ове дефиниције сматрају да је овај тип емисија извршио огроман утицај на телевизијски садржај последњих десет година, стварајући нова правила и нове стваралачке форме.
- ❑ **Шира дефиниција са мање јасним контурама** укључује емисије претходно описне (у сажетој или базичној дефиницији), али и оне које почивају на неким другим принципима; инспиришу се, комбинују и компилирају по неколико особина и карактеристика које чине тзв. „тврдо језгро“ ријалитија. Проширени круг обухвата оне емисије које смештају анонимне или познате особе, или свакодневна дешавања, у вештачке ситуације наменски креиране, са циљем да прате реакције учесника, а да код гледалаца изазову снажне емоције и идентификацију са учесницима; све се додатно потхрањује снажним драматичним и емотивним тензијама. Ове емисије често су на граници између фикције и стварности, на граници прихватљивости, али и на граници мешања телевизијских жанрова.

¹⁷ <http://www.csa.fr/Etudes-et-publications/Les-etudes/Les-etudes-du-CSA/Reflexion-sur-les-emissions-dites-de-telereality-Auditions-du-CSA-bilan-et-preconisations>

КЛАСИФИКАЦИЈА И ТИПОЛОГИЈА ЕМИСИЈА РИЈАЛИТИ ШОУ ПРОГРАМА

Као изразито виталан и динамичан феномен ријалити програм по својој природи опире се дефиницијама и разврставањима, добрим делом и због тога што је реч о врсти програма која је често заснована на бизарностима и шокирању публике – како у погледу садржине, тако и у погледу саме форме емисија. Управо је поигравање са формама једна од најизраженијих особина ријалитија; он се отима дефиницијама и класификацијама, стално се мења, мултиплицира кроз низ нових подврста и типова који настају превредновањем старих, стално доноси нове стандарде, а нарушава постојеће дефиниције, теоријска одређења и класификације.

Водећи рачуна о овој особини ријалитија, уз опрезност и ризике, а на основу већ постојећих искустава, Служба за надзор и анализу РЕМ нуди следећу класификацију и типологију ријалити емисија, на трагу основних теоријских поставки које нуди истраживање које је спровело француско независно регулаторно тело за радиодифузију (**CSA**):

- **Стандардни ријалити** – представља класу ријалити емисија које директно и једнозначно произилазе из **сажете** (или: **базичне**) **дефиниције** ријалити емисија, испуњавајући све, претходно дефинисане, карактеристике тзв. „тврдог језгра“ ријалитија.

У стандардним ријалити емисијама учесници живе одређени број дана у изолацији, која може бити **затворени простор** – кућа или имање (фарма) или, пак, тешко приступачно острво; реализују се уз **константан надзор** већег броја **камера**; **такмичарског** су **карактера**, а до крајњег победника, долази се кроз сложен и специфичан систем **елиминације учесника**. Вербални и физички конфликти само су неки од фактора који доприносе драматичности ових програма, што је све у функцији високе гледаности и рејтинга. Учесници су најчешће познате личности. Међутим, чак и када концепт подразумева учешће анонимних актера, неки од њих после извесног времена и сами постају познати, управо захваљујући појављивањима у таквим емисијама. Естрадна и уопште медијска сцена засићена је познатим личностима којима су мање-више једине референце за популарност њихови наступи у ријалити програмима.

Овој класи ријалити емисија припадају најпопуларнији формати: **Велики брат** (ТВ Б92, РТВ Пинк), **Фарма** (РТВ Пинк), **Двор** (РТВ Пинк), **Парови** (Хепи ТВ), **Срвајвер** (ТВ Прва).

- Другу класу ријалити емисија чини велики број разнородних емисија које произилазе из **шире дефиниција са мање јасним контурама**. Реч је о емисијама које комбинују неке од карактеристика тзв. „тврдог језгра“ ријалитија, а главна интенција ових емисија јесте изазивање снажних емоција код гледалаца кроз идентификацију са учесницима, праћено интензивним драматичним тензијама. Ове емисије често су на граници између фикције и стварности, али и на граници мешања телевизијских жанрова.

Класу ријалити емисија које произилазе из шире дефиниција чине следећи типови:

- **Такмичарски ријалити** – ове емисије приказују надметања учесника у којима се демонстрира њихов таленат или вештина. Такмичење пролази кроз фазе елиминације учесника; одлукама жирија, углавном састављеном од познатих личности које на духовит или оштар начин коментаришу извођење такмичара и доносе одлуке, али и гласањем публике, долази се до коначне победе и освајања вредних награда: новца, аутомобила, стана, уговора о сарадњи са музичком

продукцијом, модном агенцијом, посла у престижној фирми... Веома често, различитим видовима маркетиншке подршке, продукција од победника у релативно кратком времену прави ТВ-звезду.

У програмској понуди домаћих емитера са националним покривањем то су најчешће такмичења певача аматера: **Звезде Гранда**, **Икс Фактор** (РТВ Пинк, односно ТВ Прва); **Пинкове звезде** и **Пинкове звездице** (РТВ Пинк); **Први глас Србије** (ТВ Прва), **Ја имам таленат** (РТС); али и такмичења заснована на другим талентима и вештинама – такмичења глумаца (аматера) комичара: **Аудиција** (РТВ Пинк) и **Најбољи стенд ап комичар** (Хепи ТВ).

Овом типу ријалитија припадају и емисије такмичења у кулинарским вештинама; **Први кувар Србије** и **Први посластичар Србије** (РТВ Пинк); **Моја кухиња**, **моја правила** (ТВ Б92).

- **Ријалити као друштвени експеримент** – широка и разнородна категорија ријалити емисија, у којима се прати сналажење учесника у несвакидашњим и екстремним ситуацијама. Понекад се могу посматрати и као нека врста социопсихолошког експеримента, поготово када се задате ситуације свODE на супростављање различитих друштвених и класних вредности, са циљем разумевања и стварања компромиса; две жене на недељу дана мењају породице; очеви одређено време преузимају све обавезе које иначе обављају мајке; познате личности, на један дан, мењају сопствене животне навике; градске девојке два месеца бораве у типичном сеоском домаћинству и обављају све сеоске послове; познате личности два дана живе у ромским породицама. Примери овог типа ријалитија су: **Мењам жену** (РТВ Пинк), **У туђој кожи** (РТВ Пинк), **Пут око света** (РТВ Пинк), **48 сати свадба** (РТС, РТВ Пинк), **Једноставан живот** (ТВ Прва), **Маме у штрајку** (ТВ Прва), **Шатра** (ТВ Прва).
- **Ријалити о преображају или трансформацији личности** – ријалити емисије у којима продуценти настоје да једној или више особа елиминишу физичке недостатке и тако побољшају живот. Најприсутнији су формати у којима се у свакој емисији појављује по један актер, који има јединствену прилику да промени свој физички изглед, а тако и смисао живота. Најчешћи актери су жене које живе у тешким материјалним и социјалним условима, физичком изгледом нису могле или нису стизале да се баве, због чега осећају тешке психолошке трауме; на сцену ступа група врхунских стручњака (пластични хирурзи, стоматолози, фризери, шминкери, стилисти...) после чијих интервенција, помоћи и охрабрења долази не само до физичке трансформације, већ жена стиче и самопоуздање и самопоштовање. Коначно, врхунац програма заснован је на изнећењу – када се она (учесница ријалитија) након одређеног времена враћа у своје окружење, а чланови породице, пријатељи или рођаци бивају у позитивном смислу шокирани њеним новим изгледом. Примери овог формата су емисије **Моје ново Ја** (ТВ Прва) и **Амерички топ модел** (ТВ Б92).
У форматима са више учесника, најчешће гојазне особе уз помоћ стручњака покушавају да своју линију доведу у ред; елиминишу се учесници који најмање смршају, а вредну новчану награду добија онај који изгуби највећи број килограма. Примери: **Академија дебелих** (ТВ Пинк) и **Сити и витки** (ТВ Б92).
- **Ријалити о реновирању животног или радног простора** – емисије у којима се комплетно реновирају куће или станови, поправљају позајмљени аутомобили; угоститељски објекти добијају не само уређенији и лепши изглед ентеријера и екстеријера, већ и бољу организацију самог посла.
Реновирање кућа и станова најчешће има хуманитарну мисију и у свакој епизоди продукција помаже једној породици суоченој са сиромаштвом, болешћу или неком другом врстом недаће. Целокупан посао обавља се у кратком временском року, док породица борави код родбине или пријатеља. Примери овог типа ријалитија су: **Доме, слатки**

доме и *Кућа од срца* (ТВ Б92); и *Радна акција* (ТВ Прва). И поправљање аутомобила одвија се по сличном принципу и са истим циљем; пример – *Позајми ми ауто* (Хепи ТВ).

У емисијама о уређењу радног простора најчешће власници ресторана траже помоћ врхунског експерта, чије савете морају да слушају, како би и од најлошијег места запушеног у сваком погледу (организационом, хигијенском, професионалном) направили савршен ред и створили амбијент за уживање гостију, а самим тим и успешније пословали. Примери: *Гордон Ремзи: Кухињски кошмари* (ТВ Б92) и *Паклена кухиња* (ТВ Прва).

- **Документарни ријалити** – још једна широка и разнородна категорија ријалити емисија која се базира на праћењу живота обичних људи, уз коментарисање свакидашњих догађаја: *Гавриловићи* и *Гојковићи* (РТВ Пинк). Временом релативно обични јунаци ове врсте ријалити емисија могу доживети огромну па и планетарну популарност, како се то и догодило у случају ријалитија *„Keeping Up with the Kardashians“* преведен као *Породица Кардашијан* и емитован на ТВ Б92. Живот породице Кардашијан постао је све друго само не свакидашњи, чиме се првобитна концепција емисије – праћење живота обичних људи, преобразила у тзв. *„celebrity reality“* – праћење свакодневног живота славних особа, те тако постала још атрактивнија за најширу публику, а Кардашијанима донела светску славу и велико богатство. Још један пример светски популарног документарног ријалитија у *celebrity* форми јесте *The Osbournes* (досл. прев. *Озборнови*), који прати свакодневни живот *heavy metal* певача Озија Озборна (*Ozzy Osbourne*) и његове породице; идентичне концепције је и хрватски *celebrity reality* *Дворникови* емитован 2006. године на програму РТЛ, који је пратио свакодневицу Дина Дворника и његове породице.

Типу *celebrity reality* припада и оригинални амерички ријалити серијал *The Girls Next Door* код нас преведен као *Девојке из комшилука* који прати живот Хју Хефнерових девојака које живе са њим у *Playboy* вили; као и домаћи *celebrity reality* *Сладак живот*, који је пратио свакодневицу познатих личности из Србије (оба емитована на ТВ Б92).

Документарни ријалити појављује се и у форми тзв. *„ријалити професионалаца“* – емисије које прате одређене професионалне групе, на пример: рад полицијске патроле – *Cops*; или покушаји неке познате личности да нађе правог сарадника за свој посао – *Шегрт* (*The Apprentice*), светски познати ријалити у којем Доналд Трамп (*Donald Trump*) магнат некретнина, бизнисмен и медијска личност регрутује своје нове сараднике.

На програму ТВ Фокс 2010. емитован је ријалити *Моја десна рука* који је пратио свакодневницу популарне српске певачице Секе Алексић, која је у овом ријалитију (истовремено и такмичарског карактера) трагала за својим професионалним асистентом.

- **Ријалити о емотивним везама** (*судар програми* или тзв. *dating TV show, dating reality*, односно *Blind Date – састанци на слепо*) – врло често окосница драматургије ових емисија састоји се у праћењу односа непознатих људи супротног пола са крајњим циљем повезивања учесника у љубавну везу, односно „састављање парова“: *Кување и мување* и *Гледај мајку, бирај ћерку* (РТВ Пинк); *Тражим снају, Домаћине, ожени се!* и *Сами у там* (ТВ Прва); *12 срца, Љубавни сигнали* и *Проводација* (Хепи ТВ).
- **Ријалити ТВ-игре** – емисије жанровски блиске класичним ТВ-играма, али продукцијски недвосмислено припадају ријалити програму: *Тренутак истине* (РТВ Пинк) – такмичарски квиз у којем учесник за високу новчану награду одговара на питања која су, како игра тече, све деликатнија и интимнија, док истинитост одговора проверава детектор лажи; *Ђавоља вечера* (РТВ Пинк) – шесторо странаца, који су позвани на вечеру, кроз друштвене загонетне игре боре се за новац; *Идреалан профил* (ТВ Б92) – четворо кандидата такмиче се за једно радно место.

- **Псеудодокументарни ријалити** – новији формати ријалити програма, који би се, с обзиром да манипулишу наводном или стварном аутентичношћу догађаја које приказују, са циљем да код гледалаца створе убеђење да је реч о стварном догађају, могли означити и као *лажни ријалити*. Заједничка карактеристика ових емисија јесте да у документарно-играној форми приказују наводно нережиране мелодраматичне животне ситуације; реконструишу неки догађај или расветљавају замршену ситуацију: брачну превару, криминални чин, тешку животну драму; у којима су главни актери обични људи уместо професионалних глумаца.

Концепт ових емисија је разобличавање одређених бизарних и девијантних животних појава претендујући на наводну едукативност у садржају, на начин да емисија доноси и неку врсту упутства или поуке за понашање у таквим или сличним ситуацијама. Ипак, у првом плану ове врсте програма пре свега је сензационализам, и подстицање војерског нагона код публике, а њихова наводна едукативност веома је дискутабилна са аспекта двосмислености.

Узнемирујући ефекат који ови серијали изазвају код гледалаца јесте у идентификацији са протагонистима приче, с обзиром да је, у смислу садржаја, реч о релативно реалистичним догађајима који погађају обичне породице, а у смислу форме користи се начин представљања који је уобичајен за документарни програм. У сваком случају, ова илузија има за циљ изазивања снажних емоција код гледалаца.

Репрезентативни примери овог типа ријалитија су: *Прељубници*, односно *Балканске преваре*, *Судница* и *Необјављене приче* (РТВ Пинк); *Судбине* и *Луда кућа* (Хепи ТВ); *Породичне тајне* (ТВ Прва).

По форми, драматургији и крајњој интенцији слична описаним емисијама јесте и *ДНК* – ријалити у којем се расветљава спорно очинство, с тим што у овој емисији није реч о измишљеном, него о стварном и истинитом догађају, чији су актери реалне личности.
- **Скривена камера** – овај формат многи теоретичари медија наводе као претечу и корен свих ријалити програма; основна идеја је да се скривеном камером забележе реакције обичних људи у необичним и смешним ситуацијама. Временом, овај концепт попримио је различите форме (варијације) којима је циљ да збуне, шокирају, заплаше и, неретко, учеснике доведу у веома непријатне ситуације; примери: *Фамилијарна намештаљка*, *Немогућа мисија*, *Папарацо лов* у свим варијацијама његовим – *Лов на познате*, *Папарацо лов на познате* и *Папарацо потера* (РТВ Пинк), *Улица смеха* (ТВ Прва).

Скривена камера у њеном изворном облику, оригиналног концепта и назива није изгубила на актуелности, па је и данас веома гледана и популарна.

Предложена класификација и типологија емисија ријалити шоу програма веома је условна и то из више разлога. Пре свега, већ више пута истакнуто је да је ријалити програм, као релативно млада форма телевизијског израза, у сталном настајању, променама и мултипликацијама кроз низ нових типова, који настају превредновањем старих. Друго, једна од најизраженијих карактеристика ријалитија, која уједно изражава суштину његове природе, јесте поигравање са формама због чега се ријалити опире класификацијама и другим облицима систематизовања. Коначно, било која класификација емисија ријалити програма нестабилна је и из разлога што међу емисијама „чисти“ типови нису правило, па, веома често, једна емисија може истовремено припадати двама или трима типовима ријалити програма. Због свега тога, претходно изнесена класификација само је оријентациона.

СТАТИСТИКА РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА КОД НАЦИОНАЛНИХ ЕМИТЕРА

Упоредни приказ трајања и заступљености ријалити програма код националних емитера
у периоду 2010–2015. година

Назив емитера	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30. априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
РТС 1	4.15:16:49	1,31	5.07:03:23	1,50	3.00:16:53	0,83	3.08:40:40	0,92	1.19:01:38	0,49	12:41:07	0,44
РТС 2	/	/	1.14:57:59	0,46	3.07:51:03	0,93	3.14:28:08	0,99	1.05:57:51	0,34	14:30:03	0,51
ТВ Б92	14:55:03	0,18	10.07:55:44	2,88	5.18:09:25	1,59	25.14:07:55	7,06	29.12:58:32	8,15	3.02:31:34	2,60
РТВ ПИНК	87.03:39:30	24,66	62.14:32:37	17,50	59.12:04:33	16,41	112.02:43:39	30,87	32.20:58:41	9,10	16.15:55:45	13,97
ТВ ФОКС/ТВ ПРВА	22.00:19:15	6,30	36.20:26:53	10,31	56.08:10:11	15,56	22.13:09:51	6,22	6.21:32:35	1,90	6.04:50:33	5,22
ТВ КОШАВА/ХЕПИ ТВ	12.04:36:14	4,36	49.23:22:04	16,71	37.15:03:26	12,48	25.18:36:59	8,49	38.08:08:56	12,75	33.23:43:58	34,23
ТВ АВАЛА	/	/	14:56:48	0,17	/	/	/	/	/	/	/	/

Табеларни приказ трајања и заступљености (% учешћа) ријалити програма у укупном емисионом времену програма националних емитера у 2010, 2011, 2012, 2013, 2014. и делу 2015. године (до 30. априла) показује, пре свега, јасну границу између јавног сервиса, на једној, и комерцијалних емитера, на другој страни.

НАПОМЕНА: Подаци о трајању и заступљености ријалити програма у посматраном делу 2015. године (до 30. априла) нису у довољној мери релевантни за поређење са осталим годинама посматраног интервала. Будући да се подаци односе на, ипак, мањи део 2015. године (прва 4 месеца или трећину године), они не дају комплетну и коначну слику о трајању и заступљености емисија ријалити програма, које се, најчешће, емитују у сезонама, и у програмској понуди емитера позиционирају у одређеним деловима године.

Емисије ријалити програма које ће бити емитоване до краја 2015. године значајно ће изменити вредности удела ове врста програмског садржаја на годишњем нивоу код свих посматраних емитера (пружалаца медијских услуга).

РТС 1 и РТС 2 као канали националног јавног сервиса емитовали су, током година посматраног периода, ријалити програм са минималним вредностима удела у укупном емисионом времену.

Ријалити програм код комерцијалног емитера **ТВ Б92** у 2010, 2011. и 2012. години остваривао је минималан удео у односу на укупно емисионо време, реда величина као и на каналима јавног сервиса. Својеврсни преокрет десио се у 2013. години, када је удео ријалити програма на ТВ Б92 достигао вредност од 7,06%, а 2014. године и нешто више – 8,15%.

РТВ Пинк, пре свега међу комерцијалним емитерима, али и уопште, издваја се као емитер код којег је заступљеност ријалити програма најизраженија током скоро свих година посматраног периода. Удео ријалити програма у 2010. години износио је 24,66%, а у 2013. години рекордних 30,87%. Током 2011. и 2012. године, у којима је заступљеност ове врсте програма код овог емитера видно мања – 17,50%, односно, 16,41% – РТВ Пинк и даље предњачи у односу на све посматране емитере. Најмању вредност удела (9,10%) у програмској понуди РТВ Пинк ријалити програм остварио је у 2014. години.

На програму **ТВ Прва** у прве три године посматраног периода уочава се тренд раста заступљености удела ријалити програма у укупном емисионом времену; максималну вредност достиже 2012. године и износи 15,56%, да би у 2013. удео ријалити програм пао на 6,22%, скоро идентичан удео као и у првој посматраној, 2010. години (6,30%). Минималну вредност удела ријалити програма у укупном емисионом времену ТВ Прва – 1,90% постиже у 2014. години.

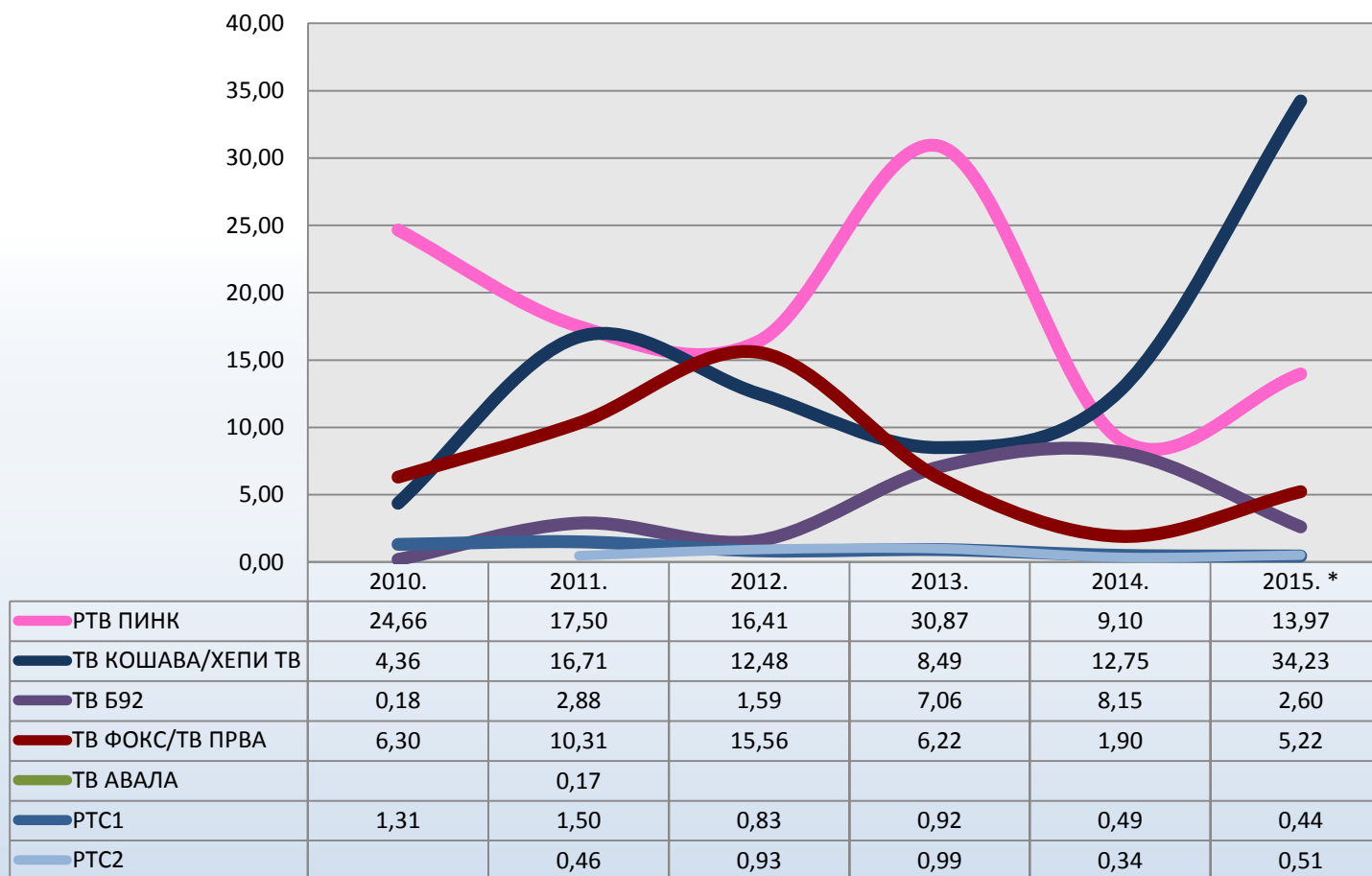
На каналу **Хепи ТВ** ријалити програм рекордну вредност удела у укупном емисионом времену постиже у посматраном делу текуће 2015. године – 34,23%, чему је узрок емитовање серијала **Парови**, који је заслужан за висок удео ријалитија и у 2011. години (16,71%). Минимално учешће ове врсте програма забележено је у првој посматраној, 2010. години (4,36%).

ТВ Авала¹⁸ емитовала је ријалити програм тек само у 2011. години и то у занемаривој мери – 0,17% укупног емисионог времена.

¹⁸ 26. октобра 2012. године Савет Републичке радиодифузне агенције донео је одлуку да Телевизији Авала, због неплаћања накнаде, одступања од програмске концепције на основу које јој је издата дозвола, као и због неиспуњавања законске обавезе производње сопствене продукције и продукције информативног програма, одузме дозволу пре рока на који је издата.

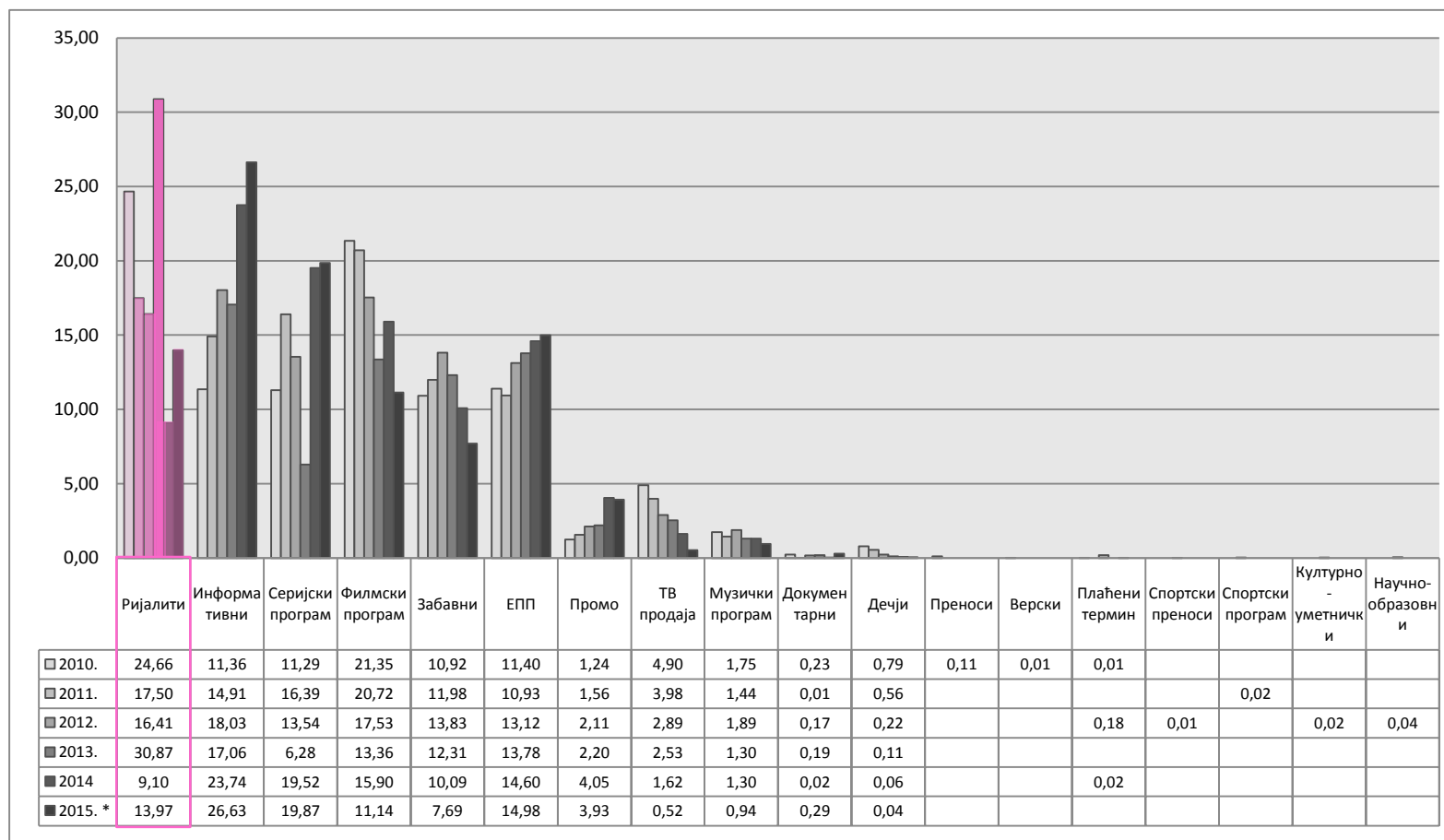
СТАТИСТИКА РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА КОД НАЦИОНАЛНИХ ЕМИТЕРА

Упоредни приказ заступљености ријалити програма код националних емитера
у периоду 2010–2015. година

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

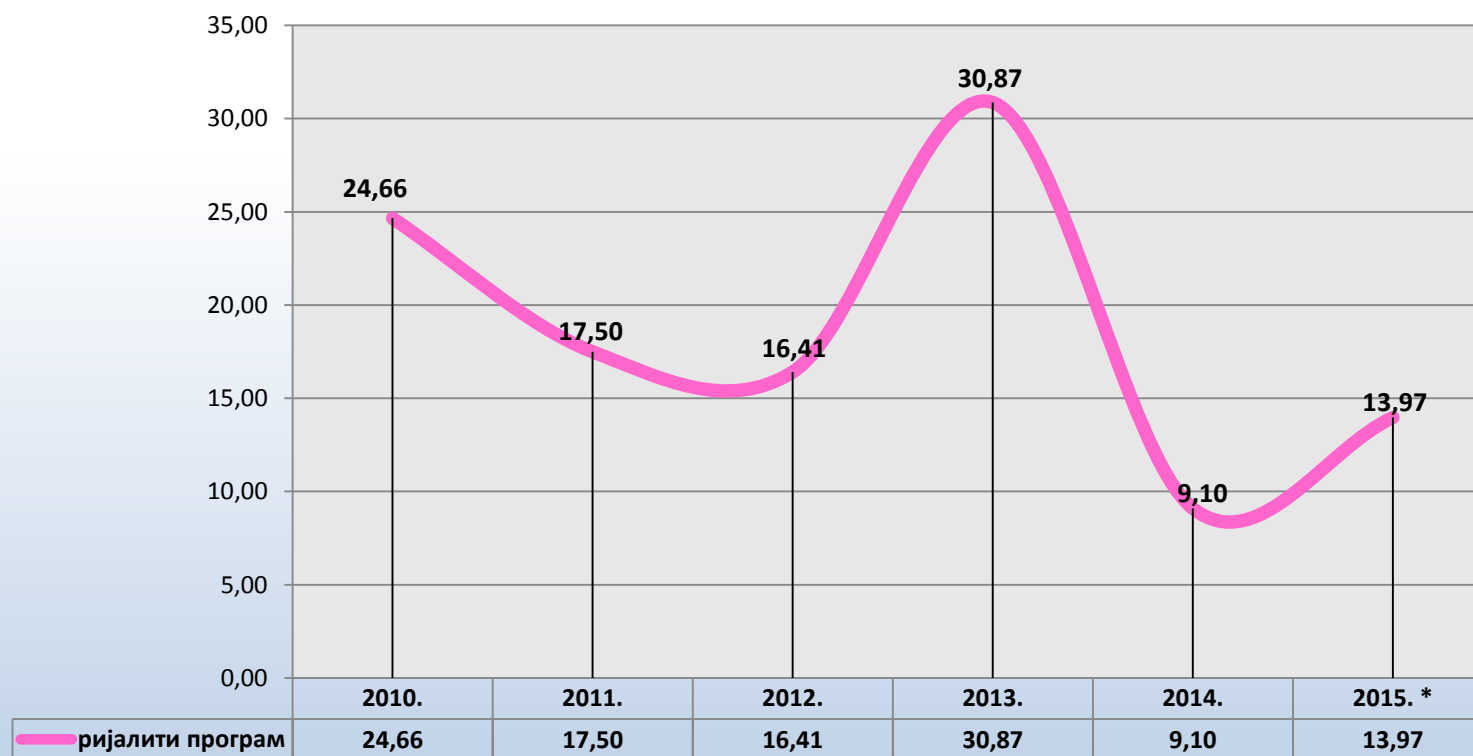
Структура програма;
Упоредни приказ заступљености програмских жанрова у периоду 2010–2015. година

Програмском понудом комерцијалног емитера РТВ Пинк у свим годинама посматраног периода преовлађују програмски садржаји који подразумевају забаву у најширем смислу: ријалити, филмски, серијски и забавни програм. Тек у 2014. години уочава се и нешто већи и значајнији удео информативног програма (23,74%). Подаци за посматрани део 2015. године, из већ поменутих разлога, нису посебно поуздани ни релевантни, како за информативни програм, тако и за остале врсте програмских жанрова. Ријалити програм најзаступљенији је у 2010. (24,66%) и у 2013. години, када достиже и своју рекордну вредност од 30,87% укупног емисионог времена.

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

РИЈАЛИТИ ПРОГРАМ

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

**Преглед емисија ријалити програма на РТВ Пинк у периоду 2010–2015. година;
Трајање и заступљеност појединачних емисија у укупном емисионом времену**

Назив емисије	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30. априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
Све за љубав	2.18:14:14	0,78	3.07:35:39	0,93	5.03:01:56	1,41	4.06:22:56	1,17	4.15:01:33	1,28	1.16:11:36	1,40
Звезде Гранда	3.02:00:07	0,87	5.21:12:25	1,64	9.07:46:00	2,57	6.13:51:52	1,81	4.05:34:53	1,17		
Тренутак истине	1.08:36:58	0,38	1.20:59:28	0,52	5.09:15:26	1,49	2.04:59:11	0,61	1.03:01:16	0,31		
Скривена камера	12:46:16	0,15	1.14:22:33	0,45	19:15:08	0,22	6:35:47	0,08	2.03:05:45	0,59		
Брачни судија			1.12:46:06	0,43	5.02:00:27	1,40	4.08:35:34	1,20	4.16:11:59	1,29	7:12:44	0,25
Немогућа мисија	2:23:57	0,03	1.12:42:12	0,43	1.04:10:13	0,32					2:40:45	0,09
Мењам жену	12:54:16	0,15	1.10:15:43	0,40	0:44:50	0,01						
Папарацо лов							2.18:07:00	0,76	2.13:55:46	0,71	1.03:22:46	0,96
Необјављене приче							1.09:07:45	0,38	1.07:19:29	0,36	14:21:44	0,50
ДНК							1.09:18:22	0,38	2.00:22:34	0,56	1.00:36:33	0,86
Пинкове звезде									3.16:27:33	1,02	6.04:37:26	5,19
Пинкове звездице									2.10:03:35	0,67	3.02:51:32	2,61
Аудиција											2.10:20:52	2,04
Прељубници					6.16:21:18	1,84	5.07:52:51	1,47				
Моја велика свадба					1.15:11:39	0,45	2.07:12:42	0,63				
Српска посла					3.18:13:48	1,04	1.16:36:20	0,47				
Гледај мајку, бирај ћерку					1:23:09	0,02	7:27:32	0,09				
Фамилијарна намештаљка					2:29:12	0,03	0:29:17	0,01				
48 сати свадба			2.10:25:11	0,68	4.12:20:55	1,25						
Шопинг холичарке			1.02:43:08	0,31	3.16:29:21	1,02						
Папарацо лов на познате			11:29:43	0,13	2.19:43:09	0,78						
3 x Да			2.00:36:09	0,57	5:11:50	0,06						
Плејбој плејмејт			3:38:26	0,04	1:29:01	0,02						
Тренутак за цео живот			3:27:37	0,04	1:26:39	0,02						
Велики брат	10.07:46:09	2,92	12.23:22:40	3,63								
Папарацо потеря	17:04:04	0,20	7:46:44	0,09								
У туђој кожи	18:38:08	0,22	0:30:24	0,01								
Фарма	66.02:19:15	18,70					71.08:02:26	19,64				
Балканске преваре							2.11:10:48	0,68			1:39:47	0,06
Икс фактор							1.08:09:09	0,37	1.21:03:35	0,52		
Лутајућа камера							1:41:05	0,02	2:09:56	0,02		
Емисије ријалити програма које су до 2015. године емитоване само у једној сезони:												
Краљеви стила									1.01:16:13	0,29		
Моја велика освета									13:50:24	0,16		
Одавно посвађане									11:34:10	0,13		
Судница							16:58:00	0,19				
Кување и мување							3.08:05:02	0,92				
Академија дебелих					4.11:49:43	1,24						
Први кувар Србије					3.05:59:40	0,90						
Први посластичар Србије					18:08:13	0,21						
Ђавоља вечера					11:32:56	0,13						
Двор			18.01:35:42	5,05								
Гавриловићи			2.14:20:52	0,73								
Гојковићи			1.08:43:37	0,38								
Пут око света...			1.17:39:03	0,49								
Лов на познате			20:46:09	0,24								
Шоу снова			18:59:28	0,22								
Аутостопери			8:33:38	0,10								
Шесто чуло	20:56:06	0,25										
Укупно емисија:	11 емисија		23 емисије		22 емисије		19 емисија		15 емисија		10 емисија	
Σ	87.03:39:30	24,66	62.14:32:37	17,50	59.12:04:33	16,41	112.02:43:39	30,87	32.20:58:41	9,10	16.15:55:45	13,97

Ријалити ТВ програми

Анализом табеларног прегледа емисија ријалити програма на РТВ Пинк у посматраном периоду уочавамо да је главни узрок изузетно високе заступљености ове врсте програма у укупном емисионом времену у 2010. (24,66%) и 2013. години (30,87%) емитовање ријалити серијала **Фарма**.

- **Фарма** је у **2010. години** емитована у две сезоне: 14. март – 26. јун (*Фарма 2*) и 12. септембар – 30. децембар (*Фарма 3*). РТВ Пинк је обема сезонама **Фарме** у 2010. години посветила **18,70%** укупног емисионог времена.

У **2013. години Фарма**¹⁹ је емитована, такође, у две сезоне; 4. сезона *Фарме* трајала је од 19. марта до 7. јула, док је *Фарма 5* стартовала 1. септембра, а завршена 31. децембра (победник је проглашен око 01:30 часова после поноћи). Две пуне сезоне ријалитија **Фарма**, емитоване у 2013. години, чине **19,64%** укупног емисионог времена, односно, нешто више од 71 дан програма РТВ Пинк.

Фарма (The Farm) – популарни ријалити шоу који се емитује широм света; настао као производ **шведске продукцијске куће Striks**, после великог успеха у матичној држави сели се најпре у Норвешку, затим у Велику Британију, Француску, Шпанију, Италију, напоследку у још тридесетак земаља широм света. Овај светски популаран ријалити формат сврстава се у ријалити „затвореног“ типа – 24 сата дневно учесници су под надзором већег броја камера.

На фарми, специјално изграђеној и опремљеној за ријалити програм, двадесетак познатих (*VIP*) личности живи у аутентичним руралним условима, у периоду нешто дужем од три месеца, борећи се за награду од 50.000 или 100.000 евра (у зависности од сезоне; у прве три сезона награда је износила 100.000 евра, а у последње две – 4. и 5. сезони 50.000 евра).

Концепт *Фарме* увек је исти: сваког понедељка бира се „недељни газда“ који води фарму и заводи ред и дисциплину; продукција укућанима поставља недељне и дневне задатаке. Елиминација се одвија између двојице укућана – једног бирају сами укућани, док гласови публике одређују другог дуелисту. Дуелисти се боре у „арени“ у квизу знања или двобојем издржљивости, а победнику се дуплирају гласови гледалаца.

Српска варијанта овог ријалити програма до сада је емитована искључиво на програму РТВ Пинк и то од 2009. године (*Фарма 1*). Све досадашње, укључујући и *Фарму 5*, конципиране су као *VIP (Very Important Person)* формат (ријалити са познатим личностима), са учесницима из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Републике Српске и Македоније.

- Само једну сезону емитован је ријалити шоу **Двор**, аутентични формат у продукцији РТВ Пинк и то од 16. јануара до 11. марта, 2011. године.

На „двору“ под 24-часовним надзором многобројних камера живе такмичари (12 мушкараца и 12 жена, мање или више познати певачи) у амбијенту и по правилима која важе за краљевство, подељени у разне улоге: од робова, преко сељана, витезова, дворске луде, па све до краља и краљице; такмичари се надмећу у средњовековним вештинама и борбама, гласови гледалаца пресудно утичу на избор финалиста, односно победника, који осваја награду од 50.000 евра.

¹⁹ Посредством мреже канала РТВ Пинк **Фарма** је гледана у Србији, Босни и Херцеговини, Црној Гори, Македонији (18. марта, 2013. године Савет за радиодифузију Македоније затражио је прекид емитовања програма РТВ Пинк због кориштења термина **бивша југословенска Република Македонија**), а посредством сателитског емитовања и у свету, одакле долазе и гласови публике који имају велики значај за цели ток и крајњи исход такмичења.

Иако помпезно најављиван, остваривши и значајнији удео у укупном емитованом програму РТВ Пинк у 2011. години, овај ријалити није остварио амбициозна очекивања емитера (продуцента), те се по истеку прве и једине сезоне више није појављивао у програмској понуди.

- Глобално најпопуларнији ријалити формат **Велики брат**²⁰ српске продукцијске фирме **Емоушон (Emotion)** по лиценци **Ендемола (Endemol)** на каналу РТВ Пинк први пут емитован је 2007. године.

Сезона *Великог брата* у 2010. години, емитована од 30. јануара до 28. фебруара, реализована је у *VIP* формату, а наредне, 2011. године, од 13. марта до 26. јуна, емитована је још једна сезона *Великог брата* са анонимним учесницима, која је, у односу на претходна издања, специфична према броју земаља из којих долазе учесници. Поред оних из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине и Македоније, појављују се и учесници из Републике Хрватске, па је *Велики брат*, том сезоном, постао најзапаженији ријалити у региону (земаља бивших југословенских република).

- Читаву деценију, континуирано, на каналу РТВ Пинк емитован је такмичарски музички ријалити **Звезде Гранда**; прва сезона почела је да се емитује 2004. године на РТВ Пинк, на чијем програму је до јуна месеца 2014. године емитовано укупно осам сезона ове емисије. Од септембра 2014. *Звезде Гранда* селе се на програм ТВ Прва.

У овом такмичарском ријалитију учествују и такмиче се аматери, неафирмисани певачи фолк, поп-фолк и турбо-фолк музике; концепцијом веома подсећа на музички ријалити *Idol*, али није лиценци програм, већ га реализује „Гранд продукција“ (*Grand Production*). Сам директор „Гранд продукције“ Саша Поповић, уз помоћ жирија – популарних естрадних уметника, на многобројним аудицијама широм земље издваја таленте – потенцијалне финалисте. Најбољи учествују у телевизијском такмичењу, а о елиминацији кандидата одлучују гласови публике. Шест финалиста учествују у суперфиналу на којем се, опет гласовима публике, проглашава победник. Првопласирани, већ неколико година уназад, као награду добија стан, бесплатно снимање и издавање *CD*-а, бесплатан маркетинг и промоције по земљи и иностранству. Остали учесници као утешну награду добијају бесплатно снимање и објављивање једне или две песме на компилираном *CD* издању.

Финалисти и победници овог такмичења данас су најпопуларније певачке звезде фолк музике.

- **Икс Фактор** – светски познат и веома популаран такмичарски музички ријалити шоу програм, чији је оригинал **The X Factor** осмислио Сајмон Кауел (*Simon Cowell*) из продуцентске куће *SYCOtv*. Српска верзија почела је да се емитује 29. октобра 2013. на РТВ Пинк, не само у Србији већ и у још три земље региона: Босни и Херцеговини, Црној Гори и Македонији; одакле долазе учесници, односно, такмичари овог ријалитија, који је, очигледно, својеврсни регионални догађај. Извршни продуцент и власник лиценце „X Factor“ је *MBK production*.

Емитовање прве сезоне *Икс Фактора* завршена је 23. марта, 2014. године, да би се са другом сезоном и овај такмичарски музички ријалити шоу програм преселио на програм ТВ Прва.

²⁰ **Велики брат** премијерно у Србији емитован је 2006. године на каналу **ТВ Б92**, па ће тако овај формат ријалити програма детаљно бити представљен приликом анализе емисија ријалити програма емитованих на програму ТВ Б92.

- ❑ По преласку *Звезда Гранда* и *Икс фактора* на програм ТВ Прва, у 2014. години, РТВ Пинк промовише две нове емисије ријалити програма типа такмичење музичких (певачких) талената, сопствене продукције: **Пинкове звезде** – такмичење музичких талената за одрасле; и **Пинкове звездице** – такмичење музичких талената у којем учествују деца. Жирији у обе емисије састављени су од најпопуларнијих домаћих музичара: певача, композитора и текстописаца. Промовисани са почетком нове програмске шеме у септембру 2014. године, ова два ријалитија свакако су две емисије које ће означити понуду ријалити програма на РТВ Пинк у 2014/15. години.
- ❑ Новину у понуди емисија ријалити програма у 2015. години чини и **Аудиција** – такмичарски шоу талентованих комичара.
- ❑ **Тренутак истине** је лиценцирани show (*The Moment Of Truth* ©ShineReville); креирао га је Хауард Шулц (*Howard Schultz*) амерички продуцент и власник компаније *Lighthearted Entertainment* (досл. прев. „Весела забава“); осим у САД успешно се производи и емитује у више од двадесет земаља: у Шпанији, Бразилу, Немачкој, Француској, Италији, Великој Британији...

Учесник овог такмичарског квиза постављен је на детектор лажи, одговара на 21 питање, која постају све интимнија, па, у зависности од резултата полиграфа, који открива да ли учесник говори истину, може да освоји награду од 5 милиона динара. Свако следеће питање све је теже и непријатније, нарочито и због тога што их учесник обелодањује пред супружником, пријатељима и породицом, који их прате и коментаришу сваку реч.

Овај формат свакако је један од најилустративнијих примера скандалозне и војерске природе савремених медија. Како питања, тако и одговори, према степену бизарности, надилазе многе случајеве непримереног понашања запажене у другим емисијама ријалити програма.

Због свега наведеног за ову ријалити емисију везане су многе контроверзне, нарочито у законском смислу спорне ситуације, како у другим земљама, тако и код нас.
- ❑ Ријалити емисија **Све за љубав** (продукцијске фирме **Емоушон**) доноси истините приче: спајање растављених, романтичне просидбе, спектакуларне изјаве љубави, приче о нераскидивом пријатељству, породичној снази, првим љубавима. Приче су потресне, снажног драмског сензибилитета, најчешће са срећним завршетком, са циљем изазивања снажних емоција.

Посебност ове емисије је у томе што се на програму РТВ Пинк у континуитету емитује од октобра месеца 2005. године, по чему овај ријалити улази у ред емисија са најдужим стажом континуираног емитовања на програму једног емитера.
- ❑ Из продукције **Емоушон** (*Emotion*) долази и ријалити серијал **48 сати свадба**, који се после седам сезона емитовања на националном јавном медијском сервису (РТС1), половином 2011. нашао у програмској понуди РТВ Пинк, где је емитован и током 2012. године, када мења назив у **Моја велика свадба**, и под тим називом емитује се и у 2013. години; у септембру 2013. године прелази на ТВ Прва.

Концепт овог ријалитија је – припрема, организација и реализација свадбе у року од 48 сати.

- ❑ Пример ријалити програма као друштвеног експеримента (са темом брачних и породичних односа) представља емисија **Мењам жену** продукцијске куће **Емоушон (Emotion)**; две жене на неколико дана мењају улоге и бораве у туђој породици. Овај серијал емитован је на РТВ Пинк у прве три године посматраног периода (2010, 2011. и 2012.); 2013. године емитовање овог ријалитија преузела је Хепи ТВ.
- ❑ **3 x Да** – три младе једна код друге су гошће на венчању, између себе оцењују чија је свадба најбоља и тако се боре за награду – медени месец из снова; овај ријалити програм РТВ Пинк емитовала је 2011. и 2012. године.
- ❑ **Гледај мајку, бирај ћерку** – свака епизода прати по једног младића који упознаје три мајке. Свака мајка код куће крије ћерку, а младић девојку мора да упозна „на невиђено“, на основу састанка са потенцијалном таштом; овај ријалити серијал РТВ Пинк емитовала је 2012. и 2013. године.
- ❑ **Академија дебелих** емитована је само једне сезоне – 2012. године; полазници академије, дванаест мушкараца и дванаест жена, током 90 дана, под будним оком стручњака за мршављење, лекарских служби, али и бројних камера, на све начине покушавају да смршају, а победник осваја милион динара и тело из снова. Ова емисија пример је ријалитија о преображају/самоунапређењу личности, односно *takeover* или ријалити трансформације личности.
- ❑ Већ од 2012. године (са **Прељубницима**), односно 2013. (**Балканске преваре**, у ствари – *Прељубници*, којима је само промењен назив и удвостручена дужина трајања; **Необјављене приче** и **Судница**) појављују се **нови формати ријалити програма**; емисије које бисмо, будући да манипулишу наводном или стварном аутентичношћу догађаја које презентују, могли класификовати као **псеудодокументарни ријалити**. Заједничка карактеристика ових емисија јесте да у документарно-играној форми реконструишу неки догађај и расветљавају замршену ситуацију: брачну превару у **Прељубницима**, односно у **Балканским преварама**, криминални чин у **Судници**, односно тешку животну драму у **Необјављеним причама**. Иако се ради о измишљеним догађајима, емитер настоји да одржи илузију аутентичности, створи убеђење да се ради о стварним догађајима. Узнемирујући ефекат који ови серијали могу изазвати код гледалаца последица је стварања снажних емоција због идентификације са протагонистима прича, с обзиром да је, у смислу садржаја, реч о релативно реалистичним догађајима који погађају обичне породице, а у погледу форме користе се начином представљања уобичајеним за документарни програм. Због тога је Савет РРА наложио РТВ Пинк да се на почетку и на крају ових емисија емитује следеће обавештење: *Сви ликови и догађаји у серији су измишљени. Свака сличност са стварним људима и догађајима је потпуно случајна.*

По форми, драматургији и крајњој интенцији слична описаним емисијама јесте и **ДНК** – ријалити у којем се расветљава спорно очинство, с тим што у овој емисији није реч о измишљеном и режираном, него о стварном и истинитом догађају, чији су актери стварне личности. Концепт емисије подразумева утврђивање очинства на основу анализе ДНК, на позив

учесника емисије који то желе да потврде/оповргну, а у форми документарног програма који се као такав и (само)дефинише: „Онда када имате посла са чињеницама и истином, задатак уме да буде тежак и осетљив. Документарна форма подразумева прецизност и тачност дешавања, а свако прикривање чињеница или особа нарушава њен интегритет. Сви ликови су истинити и сагласни да се емитују.“

Дакле, садржај емисија недвосмислено може се сматрати веродостојним, поготово имајући у виду да пре и по завршетку емисије није емитовано обавештење да је реч о играном програму, што је обавеза емитера у тзв. псеудодокументарним ријалити програмима.

Ова емисија, управо захваљујући свом основном концепту и намери, у немалом броју епизода емитованих током 2014. године била је спорна из позиције угрожавања права деце која су излагана мешању у њихову приватност, част и углед. Ова емисија обилује примерима спорним са позиције повреде људских права, а нарочито достојанства личности учесника програма – у првом реду деце, али и садржајима који директно (без одговарајућег општег уметничког или другог контекста) изазивају екстремно негативне емоције код гледалаца.

- Ријалити емисије типа скривена камера константа су у програмској понуди РТВ Пинк у свим посматраним годинама: **Фамилијарна намештаљка**, **Немогућа мисија**, као и **Папарацо лов** у свом варијацијама имена овог ријалитија типа скривене камере (**Лов на познате**, **Папарацо лов на познате** и **Папарацо потеря**).

Анализа трајање и заступљености појединачних ријалити емисија у укупном емисионом времену током посматраних година на каналу РТВ Пинк показује да је емитовање, односно укупно трајање **Фарме** у 2010. и 2013. кључни разлог рекордне заступљености ријалити програма баш у тим годинама.

Стога је, за потребе ове студије, интересантно специфично анализирати (жанровску) структуру програма РТВ Пинк управо у временским интервалима приказивања овог формата; то је временски интервал од 1. септембра до 31. децембра 2013. године, када је емитована **Фарма 5**.

РТВ Пинк

Структура програма РТВ Пинк за време емитовања ријалити шоу емисије **Фарма 5** (1. септембар – 31. децембар 2013.)

Назив емисије	Врста садржаја (жанр)	Трајање	% УЧЕШЋА
Фарма	Ријалити	39.01:10:52	32,53
Звезде Гранда		1.00:31:26	0,85
Брачни судија		1.03:54:44	0,97
Све за љубав		1.01:20:44	0,88
Тренутак истине		4:07:22	0,14
Папарацо лов		21:06:24	0,73
Необјављене приче		7:25:57	0,26
ДНК		8:07:36	0,28
Лутајућа камера		0:35:26	0,02
Икс фактор		1.08:09:09	1,12
*	Σ Ријалити	45.08:29:40	37,77
*	Информативни програм	20.00:26:11	16,67
*	ЕПП	18.21:36:50	15,74
*	Забавни програм	11.22:43:12	9,95
*	Филмски програм	8.21:25:08	7,41
*	Серијски програм	8.06:02:05	6,87
*	Промо	2.18:47:48	2,32
*	ТВ продаја	2.06:37:48	1,90
*	Музички програм	1.05:37:23	1,03
*	Документарни програм	5:09:58	0,18
*	Дечји програм	4:44:18	0,16
*	*	120.01:40:21	100

За време емитовања 5. сезоне **Фарме** учешће ријалити програма у укупном емисионом времену са 30,87%, колико износи удео ове врсте програма на нивоу целе 2013. године, повећано је на 37,77%.

Учешће саме емисије **Фарма** са 19,64%, колико износи њен удео на нивоу целе 2013. године, пење се на чак 32,53%, за време емитовања њене 5. сезоне.

Фарма 5 у просеку дневно је трајала нешто мање од 8 сати. Међутим, детаљна анализа емитованог програма РТВ Пинк показује да је у неким данима посматраног периода забележено трајање веће и од 12 сати; тако је током суботе 7. септембра, 2013. године, Фарма трајала укупно 12 сати 20 минута и 56 секунди (а са ЕПП и ПРОМО блоковима, укупно 13 сати 57 минута и 18 секунди).

Означавање емисија ријалити програма у 2013. години

Назив емисије	Узраст	Трајање	% учешћа
Звезде Гранда	За све узрасте	6.13:51:52	5,87
Брачни судија		4.07:20:29	3,84
Све за љубав		4.06:22:56	3,81
Кување и мување		3.08:05:02	2,98
Папарацо лов		2.17:20:58	2,43
Моја велика свадба		2.07:12:42	2,05
Српска посла		1.16:36:20	1,51
ДНК		1.09:18:22	1,24
Необјављене приче		1.08:36:09	1,21
Икс фактор		23:21:22	0,87
Фарма		20:06:30	0,75
Судница		16:58:00	0,63
Икс патрола		8:47:47	0,33
Гледај мајку, бирај ћерку		7:27:32	0,28
Скривена камера		6:35:47	0,25
Лутајућа камера		1:41:05	0,06
Фамилијарна намештаљка		0:29:17	0,02
Фарма	12	70.11:55:56	62,88
Брачни судија		1:15:05	0,05
Папарацо лов		0:46:02	0,03
Необјављене приче		0:31:36	0,02
Балканске преваре	15	2.11:10:48	2,20
Тренутак истине		2.04:59:11	1,97
Прељубници	16	5.07:52:51	4,75
Укупно НЕОЗНАЧЕНОГ РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА (за све узрасте)			28,10
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 12 година			62,97
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 15 година			4,17
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 16 година			4,75
УКУПНО		112.02:43:39	100

Будући да је **Фарма** по много чему најистакнутији ријалити програмске понуде РТВ Пинк у посматрном периоду (2010–2015.), анализу обележавања емисија ријалити програма према узрасту ограничили смо на 2013. годину, током које су емитоване две сезоне **Фарме** (4. и 5.), па је та година, уједно, најрепрезентативнији узорак за ову анализу.

Емисије ријалити програма које нису означене бројком упозорења управо су оне за које је емитер проценио да не могу да нашkode физичком, менталном или моралном развоју малолетника. Удео неозначених емисија у укупном ријалити програму емитера РТВ Пинк износи 28,10%.

Највећи је удео емисија ријалити програма класификованих као програмски садржај који није прикладан за особе млађе од 12 година (62,97%). У ту категорију, у највећој мери, спада емисија **Фарма**. Као програмски садржаји који нису прикладни за особе млађе од 15 година означене су само две емисије: **Балканске преваре** и **Тренутак истине**, а као програм неприкладан за млађе од 16 година, само једна емисије – **Прељубници**.

Обе сезоне **Фарме (4. и 5.)** емитоване током 2013. године обилевале су непримереним садржајима: екстремизми разних облика, увредљив говор, свађе на граници физичког обрачуна, конзумирање алкохола, сцене сексуалног чина...

Фарма 5 на програму РТВ Пинк емитована је у следећим терминима:

- каснији преподневни термин – живо укључење у трајању од једног сата (са почетком око 11 часова);
- рани послеподневни термин – живо укључење у трајању од 2,5 сата (са почетком око 13:10 часова);
- поподневни термин – живо укључење у трајању од једног сата (са почетком око 16 часова);
- вечерњи једночасовни, тзв. *Преглед дана* (са почетком око 20 часова);
- понедељком 15-минутно живо укључење са почетком од 21:30 часова, суботом у истом термину 15-минутне **Фарма – Номинације**, а недељом 3-часовно **Фарма – Избацивање** са почетком у 21:00;
- у термину од поноћи до 3 сата ујутро **Фарма** је емитована уживо.

У готово идентичним терминима емитована је и **Фарма 4**.

Сви сегменти програма готово у потпуности били су означени као програмски садржаји који се не препоручује особама млађим од 12 година. Проблематичних садржаја у више наврата било је у свим терминима емитовања. Нарочито спорним показао се послеподневни термин у којем је, поред вулгарног речника и других баналности, емитер приказивао и најавне форшпане са кратким прегледом најгрубљих садржаја који су се догодили претходног дана.

У уређивачком смислу најпрочишћенији део ријалитија **Фарма** емитован је у вечерњем термину, тзв. *Прегледу дана*, што се, свакако, може објаснити чињеницом да је реч о прегледаном и монтираном материјалу, са покривеним спорним садржајем (опремљеним системима за „биповање“, „блуровање“ и слично, који су у великом броју случајева, мада не увек и коришћени). Међутим, емитер је управо у том термину, у раним вечерњим сатима, емитовао најспорније садржаје из протеклог дана.

Служба за надзор и анализу свакодневно је пратила дешавања унутар ријалитија **Фарма**, било по службеној дужности, било по поднетим представкама, и, на основу прегледаног садржаја емисија следи закључак да је емитер код обележавања и класификације овог програма системски погрешно одређивао границу узраста не придржавајући се „Општег обавезујућег упутство РРА које се односи на емитовање програмских садржаја који могу да нашkode физичком, менталном и моралном развоју малолетника“, те да је ознака „непрепоручљиво за млађе од 12 година“ у целини неприкладна и неодговарајућа за ову врсту програма.

Следи неколико илустрација из 4. сезоне **Фарме**:

Датум: 29. март, 2013. Време: 16:47

„Јеби га, уместо награду, он ти утера курац... награда, и курац је награда, ко воли.“

Датум: 3. април, 2013. Време: 11:46

„Моја мајка није заслужила да излази из уста једног говнета... из посраних уста истог говнета... ишчупаћу зубе, поломићу вилицу и посраћу се на живот... зато што си пичкетина, извињавам се продукцији, која нема муда... скупи муда која немаш, иди повраћај зато што ћеш дуго повраћати... наћи ћу ти напољу и маму и тату и децу и кера, јебаћу ти мамицу у пичку... изаћи ћеш ако будеш имала ноге.“

Датум: 09. април, 2013. Време: око 21 час

У *Прегледу дана* приказане су у низу три свађе са највулгарнијим речником и најнижим увредама.

Датум: 19. април, 2013. Време: 16:27

„Ајде, бре, завежи, кобило једна... завежи, говно једно... трансвеститу... ууу, види, говно смрди, јеб`о те.“

Датум: 26. април, 2013. Време: 21:15

Приказана сцена полног односа два укућана. Актери сексуалног чина покривени су јорганом, али се јасно виде њихови покрети и чује дахтање које прати сексуални чин.

Датум: 17. мај, 2013.

Промо – најаве вечерње емисије *Преглед дана*. Приказане су бројне свађе, Ерин плес у доњем вешу на столу и физички напад Зорице на Станију, поливање пивом и чупање за косу.

Датум: 17. мај, 2013. Време: 13:44; 13:57; 14:14; 14:27; 14:58; 16:55; 17:36

Свађа Филипа и Станије; Свађа Милана и Ша:

Филип: *„Ма, једи говна, бре, Станија, дебилчино једна глупава, бре.“*

Станија: *„Јеси ли ти дебил, или шта си?“*

Милан: „Смрдљивко један.“
 Ша: „Дебела свињо једна.“
 Милан: „Попуши ми ку (бип).“
 Милан: „Смрдљивко један.“
 Ша: „Сероњо у гаће.“

Датум: 17. мај, 2013. Време: 21:24

У емисији **Фарма – Специјал** приказане су две свађе са највулгарнијим речником и најнижим увредама. Учесници Ша и Милан Тарот седе за столом и свађају се:

Милан: „Попуши ми (бип)... говнаро једна! Набићу ти то дупе у главу!“

Ша: „Дебела пичко пијана (бип)!“

Милан: „Попуши ми (бип)... нападаш жену... што сереш, брате, што сереш... замисли да су тебе исекли... коњу, једи говна!“

Ша: „Јебаћу ти маму, пишат ћу ти у тај гркљан!“

Милан: „Попуши ми (бип)... смрдљивко један, смраду један смрдљиви, није те срамота!“

Ша: „Ти, смрдљиви, говно једно што сереш у гаће, 40 година имаш, а сереш у гаће...“

Милан: „Једеш говна, кењаш свима, а нико неће да ти каже.... једи говна... ма, попуши ми (бип), бре... ти си говно... ти си пизда... ти си ово (бип уз вулгарну гестикулацију)... ти си говно... сисај (бип), говнаро... куртону, понију један... пуши... пуши... пуши... пуши... смрдљивко један... говнаро једна недојебана...“

Ша: „То твојој жени у уста дај... срање једно велико... говно велико... сере и пиша у гаће!“

Милан: „Једи говна, бре... ти си смрад, бре!“

Једна од свађа, коначно, резултирала је и дисквалификацијом једне учеснице ријалитија. Наиме, одлуком продукције, певачица Зорица Марковић дисквалификована је из даљег такмичења због тога што је старлету Станију Добројевић полила пивом и почупала за косу, што је окарактерисано као физички напад.

Датум: 22. мај, 2013. Време: 21:22

У прегледу дана приказане су свађе и увреде учесника:

„Будало... бедниче... кретенчино... идиоте један... стоко једна неваспитана... кретенчино једна... пичкице једна...“

Датум: 2. јун, 2013.

Током емисије **Фарма** – Избацивање приказана свађа учесника Весне и Филипа са вулгарним речником и најнижим увредама:

„Не знаш, бре, ни ко ти је муж. Је л' знаш ти, сину ко ти је отац, бре? Не знаш, бре. Смеш да га водиш, бре, на анализу? Имаш, бре, копиле, немаш никог, бре!“

Датум: 9. јун, 2013. Време: 23:15

Свађа и физички контакт две учеснице ријалитија поново је резултирало дисквалификацијом обе учеснице: Гоце Божиновске и Весне Ривас.

Датум: 22. јун, 2013. Промо, Време: 13:18; 13:52; 14:41; 15:18; 15:59; 16:39; 17:09; 17:39; 18:22

Ера (Весни):

„Бубре, ђубре, ђубре, то ће народ да ти каже... ти си јајара од жене... ти си фекалија од жене... ти си говно, гушчије оно, кад се гуска посере па падне киша па се разлије.“

И 5. сезона **Фарме** обиловала је најразноврснијим облицима непримерених садржаја у свим терминима.

Веома често, и током дана, емитоване су сцене свађа са до сада невиђеним вулгарним речником, сцене физичких сукоба, конзумирање алкохола, сцена сексуалног чина; које кулминирају у ноћи између 19. и 20. новембра 2013. године када се један од учесника – певач Мирослав Пржуљ редитељки Јелени Голубовић обратио речима: *„Срам те било, је*беш се са Турцима!“*.

Ова изјава окарактерисана је као говор мржње и омаловажавања Турака, одлуком продукције учесник је дисквалификован из ријалити програма **Фарма 5**, а реаговао је и Савет РРА наложивши Телевизији Пинк да свој програм одмах усагласи са одредбама Закона о радиодифузији и спречи његово даље кршење.

Најразноврсније облике непримереног понашања током емитовања **Фарме 5** илуструју следећи кадрови и цитати:

Датум: 7. септембар, 2013. Промо, Време: 13:36; 15:21; 16:49; 17:10; 17:44; 17:53; 18:15

Мис Светлана користи увредљиве речи док се обраћа другој учесници Јелени Голубовић:

„Тебе се пијаци Бајлони плаши, сотоно, сотоно. Тебе се Роми плаше. Сотоно жвалава, која се бријеш овде, јаду јадни са распалим ногама, не носи гаће. Па ко ће тебе, јаду јадни? Напуни листове, смањи гузове, убаци мозак, дно!“

Датум: 10. септембар, 2013. Укључење, Време: 17:35

Црни прети Јелени Голубовић:

„Чавко, обесићу те овде, проговори још једном... Зјако, чавко, најпоқваренија особо за мојих 47 година. Такво гнусно и некултурно и прљавшину и све најгоре нисам срео за 47 година. Да ли ти је јасно? А проговори у мојој близини још, ако те не будем за ноге обесио, висила овде, а ја ћу да идем у затвор ван ове фарме... кобило једна.“

Датум: 16. септембар, 2013. Дневно укључење, Време: 13:47

Приказана је свађа уз бројне небиповане увреде:

Чупо: *„Педерчино шарена, јутрос каже пичкица...“*

Вајс: *„Рек'о сам ти; зато што си лопов и пичкица...“*

Чупо: *„А извади да ти попушим то што си рекао... извади и набићу ти га у уста, мајмуне један глупи.“*

Датум: 16. септембар, 2013. Вечерње укључење, Време: 23:53

Приказана је свађа између учесника Миће и Јелене уз бројне псовке и увреде:

„М'ри, мајку ти јебем смрдљиву, слушај смраду људски, гњидо, балего, олошу један људски, говно једно, јеб'о ти пас мајку, да ти јебем мајку у пичку... свињо људска, јебем ти мајку, јеб'о ти пас мајку у уста... шта се смијеш мајку ти у уста јебем, бјежи ми с очију, јебем ли ти фамилију, јебаћу ти мајку у уста, псето људско!“

Датум: 17. септембар, 2013. Промо, Време: 13:40; 14:17; 14:53; 15:47; 16:57; 17:57

Током најаве вечерње емисије Преглед дана приказане су бројне увреде:

„Ти си једно псето људско, балего људска, гњидо, вашко, слино, балего, љигавице једна лажљива!“

Исте увреде приказане у Прегледу дана; Време: 21:28.

Датум: 26. септембар, 2013. Време: 21:09

Иван Маринковић током препирке са Јеленом Голубовић:

„Ма, сисај (бип), бре, ма, једи говна, уместо то што једеш, то би ти било боље, оно што исереш тамо иза WC-а, то једи... јаднице, јадни ти родитељи који су те васпитали... стоко једна... сељанчуро... једи говна, прљава си одвратна стока... на тебе не би диг'о, јер си толико јадна и одвратна... и једи говна, прљава си, одвратна, стока... кад би ти га ставио не би знала где си, ал', нажалост, не би ти га ставио.“

Емисија **Тренутак истине** током свих сезона емитовања изазивала је бурне реакције јавности и бивала повод за подношење бројних представки од стране грађана и подношење прекршајних пријава од стране РРА против емитера.

Својим концептом ова емисија подстиче такмичаре да, у жељи за освајањем главне награде – што веће суме новца, одговарају на непријатна и изузетно провокативна питања водитеља, од којих ће као најекстремније, најскарадније и најбизарније остати упамћено следеће:

„Да ли сте доживели оргазам док вас је отац силовао?“ (среда 7. октобар 2009. године око 23 часа).

У 2013. години емисија **Тренутак истине**, означена као програм који није прикладан за особе млађе од 15 година, премијерно је емитована недељом у устаљеном термину са почетком у 22:00 часа, а реприза понедељком у 11:00 часова – све до 24. марта када се премијерни термин помера на 15-ак минута до пола сата након 23 часа, а репризни, следећег дана, на 12 часова. Будући да је Служба за надзор и анализу програма РРА сачинила више извештаја у којима је истицано да емисија озбиљно угрожава достојанство личности и нарушава развој малолетника, на састанку чланова Савета Републичке радиодифузне агенције и представника РТВ Пинк, 15. априла, 2013. године, од емитера је затражено да се **Тренутак истине** емитује после 23:30 часова. 27. маја, 2013. године емитер последњи пут, у тој години, емитује **Тренутак истине** у репризном термину од 12:00 часова.

Емитер се препоруке Савета РРА о термину емитовања ове спорне емисије придржавао до 14. јула 2013.

Детаљном анализом емитованог програма РТВ Пинк утврђено је да се емитер од 14. јула, 2013. није придржавао препоруке Савета РРА о термину емитовања **Тренутка истине** (изузев 25. августа, када је емисију емитовао са почетком у 23:30 часова).

Следи неколико најислутративнијих примера бизарних питања постављених учесницима емисије **Тренутак истине**:

Датум: 10. фебруар, 2013. Време: 21:55 – премијера

11. фебруар, Време: од 11:00 до 12:49 – реприза

У оба случаја емисија је значена као неприкладна за узраст млађи од 15 година.

Пример нарочито спорног садржаја јесу питања водитељке која се тичу секса у контексту инцеста и насилног секса:

- „Да ли је тачно да сте изгубили невиност са 14 година?“;
- „Да ли сте дуго времена себе кривили што Вас је ујак силовао?“;
- „Да ли сте пристали на секс са својим ујаком?“;
- „Да ли Вам је ујак претио да ће вас убити ако не уђутите?“;
- „Да ли је страх једини разлог због ког сте ћутали о силовању?“;
- „Да ли Вас страшно вређа што неки чланови фамилије не верују у Вашу причу о силовању?“; итд.

Датум: 11. март, 2013. Време: 10:58 – реприза

Граница до које су поједини учесници спремни да се зарад новца компромитују поражавајућа је исто као и питања која се постављају. Водитељка, између осталих, поставља следећа питања:

„Да ли су Ваше претње мужу да ћете га заклати биле само шала?“;

„Да ли Вам је икада неко рекао да сте мало прескупо платили женски полни орган?“;

„Да ли Вам је жао што нисте убили свог оца?“ – на шта следи потврдан одговор.

Водитељка поставља питања жртви силовања:

„Да ли је први мушкарац са којим сте имали секс био Ваш отац?“;

„Да ли Вам је жао што нисте убили свог оца?“.

На оба постављена питања, одговор је био потврдан.

Датум: 8. април, 2013. **Време: 12:00** – реприза

У емисији је учествовала особа под именом Дејан Живковић, дрвосеча из околине Ниша, који је одговарао на следећа питања:

„Да ли сте поносни на себе и на то како сте моћни у кревету?“;

„Док сте били у вези са једном од својих жена, да ли сте сексом опслуживали и њену сестру?“;

„Да ли сте се икада исмејавали на рачун мужева чије сте жене опслуживали сексом?“.

Датум: 22. април, 2013. **Време: 11:55** – реприза

Учесник емисије, Љубиша Станковић, одговарао је на следећа питања:

„Да ли сте икад пред дететом злостављали своју жену?“;

„Да ли сте икада претили жени да сте у стању да је убијете као зеца?“;

„Да ли сте бес због пословних проблема икада искаљивали на жени?“;

„Да ли бисте били способни да некога убијете?“;

„Да ли сте жени икада претили да ћете је повредити ако се не склони од детета?“.

Одговор је био „да“, уз образложење да је жена рекла да је „способна, да јој дође да убоде дете ножем и да га баца кроз порозор“ (њиховог тромесечног сина).

„Да ли сте пре своје жене изударали неку своју девојку?“.

Датум: 14. јул, 2013. **Време: 21:05** – реприза

У емисији је учествовао Слободан Раџић, за којег је наведено да је коцкар по професији. Поред осталих проблематичних детаља из биографије, који су обелодањени у емисији (поткрадао деду, брутално тукао жену, коцка се од 3-4 године живота, итд.), у више наврата навођен је да сведочи о услугама оралног секса које је омогућавао у замену за новац, као и да се изјашњава о својим сексуалним склоностима. Гост је одговарао на следећа питања:

„Да ли Вам је био велики проблем да орално задовољите мушкарца како бисте се докопали пара?“;
 „Да ли су Ваши коцкарски дугови оправдање за баш сваки орални секс са мушкарцима?“;
 „Да ли сте имали више од три сексуална контакта са мушкарцима?“;
 „Да ли сте сваки пут имали секс са мушкарцима због пара?“;
 „Да ли Вам је свеједно да ли Вас орално задовољава жена или мушкарац?“.

Емисија **Прељубници** свакако је једна са највише негативних реакција публике и јавности; што због термина емитовања, што због самог садржаја. Публика се обраћала РРА са захтевима да се ова емисија или укине, или да јој се макар помери термин емитовања, у касније ноћне сате. Основна интенција ове емисије јесте постизање сензационализма по сваку цену, па су, тако, поједине епизоде заплет градиле на најбизарнијим, најчешће сексуалним мотивима, типа: инцестна веза стрица и малолетне братанице, инцестна веза оца и ћерке који упражњавају групни секс током којег ћерка и затрудни, иживљавање над старим непокретним особама...

Прељубници се, у контексту класификације, могу подвести под поджанр „псеудодукументарног ријалитија“, с обзиром на то да је реч о играној форми која је заснована на стварању илузије да је реч о аутентичном и стварном садржају. Одлуком Савета РРА емитер је обавезан да назначи како је реч о фикцијском садржају који није заснован на стварним догађајима, и емитер се генерално ове обавезе придржавао. Овај програм у целини означен је као неприкладан за млађе од 16 година. Емисије су по правилу емитоване у поподневном односно ранијем вечерњем термину.

Емисија **Прељубници**, коју је емитер означавао као програм који није прикладан за особе млађе од 16 година, од почетка 2013. године емитована је премијерно у 20:00 часова, а репризно око поноћи; 23. јануара, 2013. године мења се премијерни термин и емисија почиње у 17:00 часова. С обзиром да је Служба за надзор и анализу програма РРА у неколико извештаја истакла да емисија **Прељубници** озбиљно угрожава достојанство личности и нарушава развој малолетника, на састанку чланова Савета Републичке радиодифузне агенције и представника РТВ Пинк, 15. априла, 2013. године од емитера је затражено да обустави емитовање ове спорне емисије.

Посебно спорни садржаји забележени су у епизодама:

Датум: 15. јануара, 2013. Време: од 20:05:46 до 21:25:16 часова

Врло јасне сцене снимања порно филмова, тачније сцене снимања оралног секса и сцене конзумирања марихуане.

Датум: 16. јануара, 2013. Време: од 20:08 до 21:23 часова

Приказане сцене „сајбер-секса“, уз врло експлицитне разговоре:

„Свршила сам у секунди!“;

„Ја мислим да не бих свршила једанпут, него три пута, колики му је!“;

„Да ли можеш мало да гурнеш камерицу у та твоја прса?“;

„Да се виде брадавице?“;

„Је л` можеш мало да их трљаш уместо мене?“;

„Прво бих ти утеривао кратким, па плитким утерима!“.

Време: 20:40

Током ове сцене приказана је и жена која мастурбира.

Датум: 1. фебруар, 2013. Време: од 17:03 до 18:30 часова

Сцена оралног секса у трајању од 24 секунде. Иако је кадар био замагљен, радња је врло јасно препознатљива (Време: 17:14).

Датум: 4. фебруара, 2013. Време: од 17:06 до 18:30 часова

Јасно препознатљиве сцене секса (Време: 17:39).

Датум: 8. и 9. фебруара, 2013. Време: од 17 часова

У наставцима емитована је прича о инцестној вези оца и ћерке у којој је она и затруднела. Током ових емисија емитоване су крајње непримерене и дегутантне сцене:

„Добро, ћеро, не треба да бринеш; чим дође, одмах ћу тражити развод... истераћемо је из стана, из куће и ми ћемо онда ту да живимо нас двоје сами... И, наравно, наша беба“

(Време: 17:56); У наставку сцене приказан је и мушкарац који мастурбира док разговара са својом кћерком, кадар замагљен, али радња јасно препознатљива, уз реченицу:

„Је л` видиш како сам се напалио?!“ (Време: 17:57);

„Да ли се сећаш, уопште, када смо задњи пут имали групњак?“

Датум: 08. фебруар, 2013. Време: 17:57

„Колико их је прошло кроз твој кревет за последњих седам дана?... Па око двадесет и осам!“

Датум: 08. фебруар, 2013. Време: 18:15

„Када сам видео твоје сисице, ја сам се одушевио!“

Датум: 09. фебруар, 2013. Време: 18:20

Сцена физичког обрачуна у трајању од скоро 12 минута, уз псовке и увреде које уопште нису или су само делимично биповане, али препознатљиве:

„Ђерку јебеш?!“ (Време: 18:27)

Датум: 26. март, 2013. Време: 17:35

Током целе емисије приказује се алкохол и цигарете у позитивном контексту, да би се на крају приказала и вожња младих у пијаном стању. Група младих коментарише своје пијанство после изласка из кафића, и тако пијани седају у ауто:

„У, брате, убили смо се, значи.“

„Па, ја волим да пијем.“

„Волим и ја.“

„Па, то није никакав проблем, боље возим пијан него трезан“, одговор на констатацију да је пијан возио ауто.

Након приче како је једном узео очев ауто и возио пијан после журке, још једном подвлачи:

„То је оно што кажем, боље возим пијан него трезан.“

„О, па ја се баш напалим, кад неко вози брзо.“

„Напалиш?“

Датум: 27. март, 2013. Време: 17:38

Сцене у којима се приказује алкохол у позитивном контексту, коришћење пиштоља од стране групе младих људи и физички и вербални обрачуни. Псовке су делимично биповане. Учесници емисије се возе комбијем, један од њих излази и враћа се после неколико минута, држи нешто у рукама, а из разговора се закључује да је то пиштољ.

Први од учесника: *„Је л' те нису видели маторци?“*

Други: *„Ма јок!“*

Први: *„Одлично, до јаја, брате, има да се одушеви сто посто.“*

Једна од учесница: *„Ма, склањај то, враћај!“*

Друга ученица: *„До јаја!“*

Други учесник: *„Ћалетов, то ми је за 18-ти.“*

Друга учесница: *„Јој, како је супер.“*

Група одлази на поље, на њиву где пуцају из пиштоља.

Датум: 1. април, 2013. Време: од 17:50 до 18:27 часова; и 2. април, од 17:46 до 18:29

Обухваћена је једна прича са темом вишеструке породичне прељубе између две рођене сестре и два рођена брата.

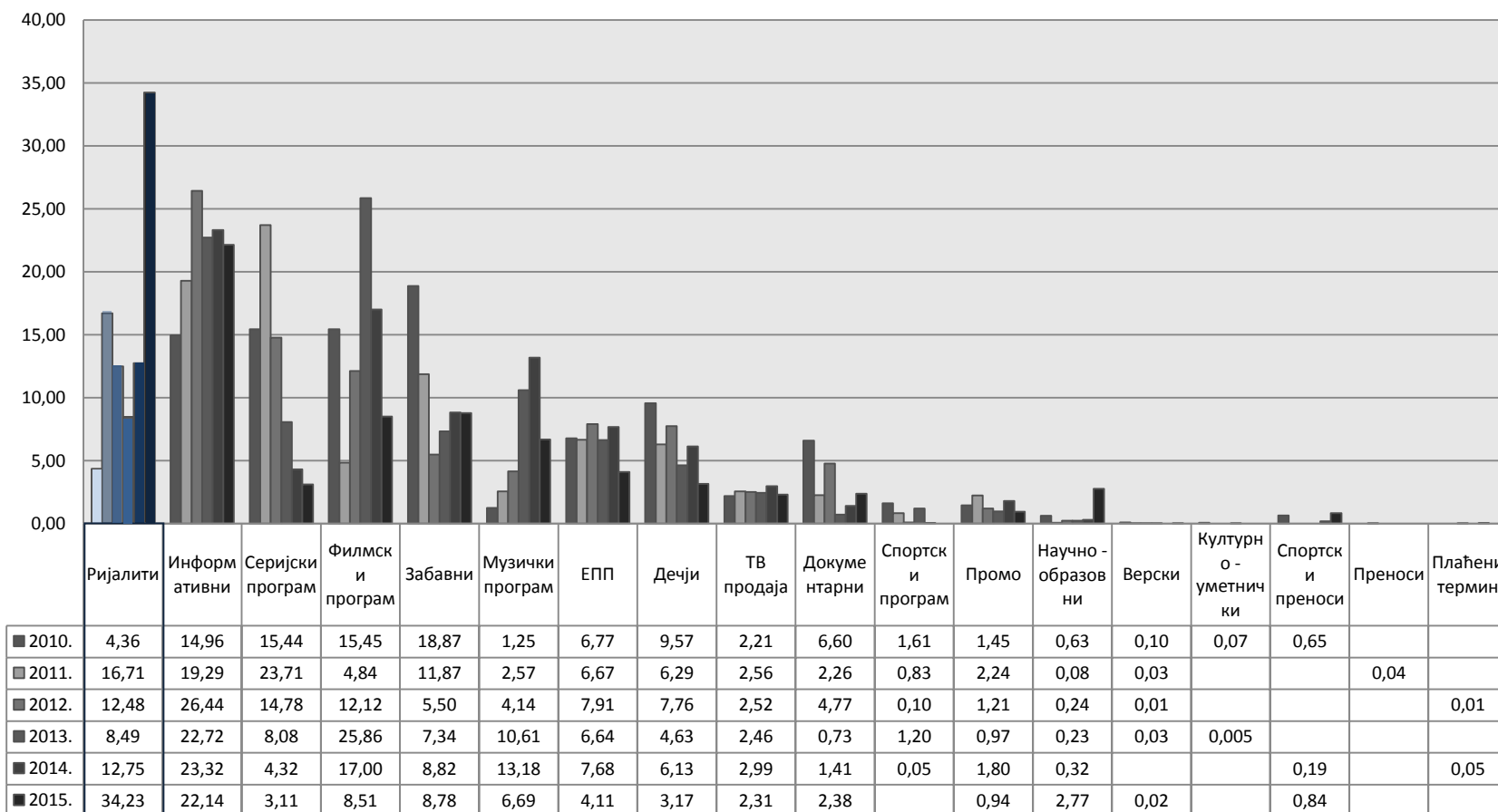
Датум: 4. април, 2013. Време: од 17:48 до 18:30 часова

Приказане су сцене породичног насиља: након сазнања да га супруга вара, један од актера је завезује конопцем за мотор са намером да је вуче улицама. Током епизоде емитоване су драматичне сцене одвезивања жене, жестоки вербални и физички сукоби, пропраћени са доста псовки.

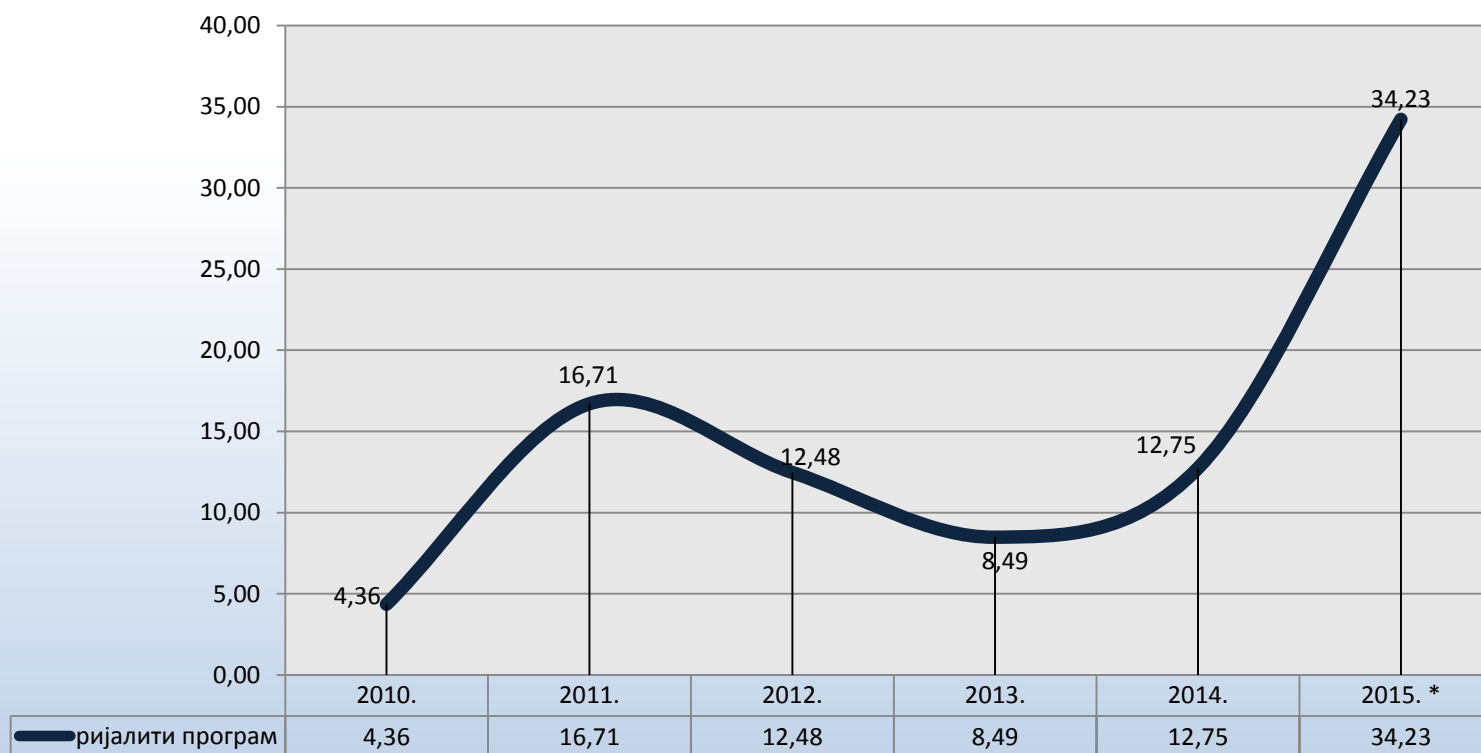
РТВ Пинк 8. јула, 2013. године почиње са емитовањем **Балканских превара** – емисија која је идентичног концепта, форме и истих, крајње непримерних садржаја као *Прељубници*, практично, само промењеног назива и удвостручене дужине трајања – означена као програм који није прикладан за особе млађе од 15 година, са почетком премијерног емитовања у 16:00 часова. Већ од 15. јула емисија *Балканске преваре* емитује се после 23:30 часова.

ТВ Кошава/Хепи ТВ

Структура програма;
Упоредни приказ заступљености програмских жанрова у периоду 2010–2015. година

Рекордну вредност удела емисија ријалити програма комерцијални емитер Хепи ТВ достиже у посматраном делу текуће 2015. године – **34,23%**. Узрок овако високог удела ријалити програма у укупном емисионом времену Хепи ТВ јесте емитовање серијала **Парови**, који је заслужан за висок удео ријалитија и у 2011. години (16,71%).

РИЈАЛИТИ ПРОГРАМ

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

**Преглед емисија ријалити програма на ТВ Кошава/Хепи ТВ у периоду 2010–2015. година;
Трајање и заступљеност појединачних емисија у укупном емисионом времену**

Назив емисије	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30. априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
Луда кућа	5.23:39:37	2,14			5.00:57:18	1,67	7.05:35:20	2,38	6.22:04:36	2,10	9:37:28	0,40
Парови	1.17:49:14	0,62	44.01:04:00	14,72	24.20:16:36	8,24					27.10:35:45	27,64
Мењам жену							7.15:56:18	2,53	8.02:21:22	2,69	23:54:09	1,00
Судбине							4.05:03:04	1,39	15.00:47:42	5,00	1.16:17:26	1,69
Проводација							1.17:37:19	0,57	7.01:40:57	2,35	3.11:19:10	3,50
Позајми ми ауто					1.08:17:50	0,45	2.15:03:25	0,87	12:57:33	0,18		
Најбољи стенд ап комичар							10:21:42	0,14	12:14:21	0,17		
Немогућа мисија							9:08:48	0,13	2:38:11	0,04		
Љубавни сигнали					3.23:42:51	1,32	11:22:46	0,16				
Срећна звезда			5.08:31:27	1,79	4:31:51	0,06						
Хепи старс	1.16:32:41	0,60	13:46:37	0,19								
Изнајми звезду	1.06:28:54	0,45			2.05:17:00	0,74						
<i>Емисије ријалити програма које су до 2015. године емитоване у само једној сезони:</i>												
Скривена камера	1.07:46:11	0,47										
Буди фаца	4:19:37	0,06										
Да видиш како је мени									1:24:14	0,02		
ВИП 24							6:33:34	0,09				
12 срца							17:54:43	0,25				
Укупно емисија:	6 емисија		3 емисије		6 емисија		10 емисија		8 емисија		5 емисија	
Σ	12.04:36:14	4,36	49.23:22:04	16,71	37.15:03:26	12,48	25.18:36:59	8,49	38.08:08:56	12,75	33.23:43:58	34,23

Анализом табеларног прегледа емисија ријалити програма на Хепи ТВ у посматраном периоду уочавамо да је главни узрок изузетно високе заступљености ове врсте програма у укупном емисионом времену 2011. (16,71%), 2012. (12,48%). и посматраног дела 2015. године (34,23%) емитовање ријалити серијала **Парови**.

- Ријалити серијал **Парови** аутентичан је формат Хепи ТВ. Емитовање прве сезоне почело је **24. децембра, 2010. године**; сезона је завршена **23. априла, 2011. године**; победници су однели вредну награду од **250.000 евра**. Друга сезона стартовала је **24. децембра, 2011.** а награду од **100.000 евра** победници су однели **8. априла, 2012. године**. Трећа сезона почела је да се емитује **8. марта, 2015. године**, и првобитно је планирано да ова сезона траје десет недеља. Тоблоидна штампа и друштвене мреже спекулисале су око датума завршетка и финала такмичења, на тај начин још више доприносећи драматургији и изузетној популарности ове сезоне **Парова**. Ипак, након шеснаест недеља емитовања финална емисија **Парова** емитована је **28. јуна**, а победник финала проглашен је сат времена после поноћи.

Парови – концепт емисије (у прве две сезоне): у луксузној кући од 800 квадрата, богатог власника који је са својом супругом отишао на брачно путовање у Париз, дане проводи десет парова, подражавајући стил живота џет-сет света. Сналажење у раскоши и луксузу виле у којој живе – главна је игра и критеријум опстанка пара у кући. Номинације и избацивања парова из виле одвијају се на недељном нивоу. Номинације су јавне и свако од учесника номинује пар који се најмање уклапа у гламур. Емисија траје 101 ноћ, колико власник луксузне виле паровима поверава свој дом на чување. Победник је онај пар који остане у власниковој кући до његовог повратка са путовања, а у томе му помаже публика. Публика, према већ виђеним правилима, једном недељно, гласа за најбољи пар и одлучује који парови настављају такмичењем, а који напуштају вилу. Гледаоци који гласају, такође, добијају прилику да и сами учествују у емисији, као пар из народа.

Трећа сезона **Парова** значајније одступа од првобитног концепта по којем су реализоване прве две сезоне; једноставнија је по питању задатака, игара и такмичења и сведена је на најосновније карактеристике стандардних ријалитија („затвореног“ типа). Поред познатих певачких звезда домаће естрадне сцене ову сезону **Парова** на много начина обележиле су *старлете*²¹; учесници живе у изолацији, уз константан надзор великог броја камера; брутални вербални окршаји, увреде, псовке, физички конфликти, сцене голотиње, порнографије и експлицитни разговори о сексу представљају најдоминантнији садржај ове емисије, којим се постиже драматичност, и до сада незабележена висока гледаност програма Хепи ТВ.

- **Луда кућа** представља покушај копије чувене емисије *Шоу Џерија Спрингера (The Jerry Springer Show)*, који се први на сцени појавио у друштву кршних момака обучених да раздвајају подивљале учеснике у емисији на теме као што су: спавао сам са пасторком, моје љубавнице су сазнале једна за другу и слично. Теоретичари су овај поджанр ријалити програма назвали *trash talk shows* или, дословно – *олош разговори*.

И сам концепт **Луде куће** почива на сукобима, физичким обрачунима, псовкама и увредама, бави се бизарним догађајима и личностима које представља на сензационалистички начин, попут таблоида манипулише скандалом, настојећи да нагласи девијантност приказаних садржаја тако што актере приказује и суочава у студију. Баш као и емисије које су до сада класификоване као псеудодокументарни ријалити програм, и ову емисију могли бисмо посматрати у светлу те категорије, јер манипулише наводном или стварном аутентичношћу догађаја које описују. Парадоксално је да ова емисија настоји да се донекле представи као програм поучног садржаја, емитујући крол са следећим текстом: *Луда кућа представља различите, необичне, позитивне и негативне ликове без намере да њихова дела или ставове промовишемо као моделе понашања. Циљ ове емисије је да укаже на проблеме и како се не треба понашати!*"

Типу судар ријалити програма, у којима се варира тема мушко-женских односа, припадају три емисије: **12 срца**, **Љубавни сигнали** и **Проводација**.

- **12 срца (12 Corazones)** је шпански *dating TV show* (судар тип ријалити програма) у којем 12 такмичара, подељени у две групе (обично 4 мушкарца и 8 жена) представљени знаковима зодијака, уз помоћ мушко-женског водитељског пара и савета астролога, састављају љубавне парове.

²¹ Иако се у изворном значењу под појмом старлета подразумева позоришна или филмска глумица која игра споредне улоге, ове сатрлете су девојке без неког конкретног занимања, које своју популарност најчешће дугују свом физичком изгледу и секс скандалима, а „VIP“ статус потврђују актуелним или неким другим (ријалити) емисијама у којима су и раније учествовале.

- ❑ Сличне концепције је и домаћа игра завођења **Љубавни сигнали** у којој се, кроз игре елиминационог и забавног карактера, од почетних 18 такмичара (12 девојака и 6 момака) долази до пет парова финалиста, који се такмиче за титулу идеалног пара и награду од 20.000 евра.
- ❑ Типу судар програма припада и **Проводација** – емисија у којој продукцијска екипа тројици сеоских нежења, потенцијалним младожењама, доводи девојку, бирајући најбољег од тројице за њу.
- ❑ **Најбољи стенд ап комичар** – ријалити емисија типа такмичење талената, у копродукцији емитера Хепи ТВ и продукцијске куће *Тврђава*, са циљем да се пронађе најбољи *stand up* комичар. Победник емисије са Телевизијом склапа професионални уговор и шансу за стварање каријере.
- ❑ **Позајми ми ауто** је *takeover* тип ријалитија – поправка приватног аутомобила.
- ❑ Емисија **Судбине** припада типу псеудодокументарног ријалитија. Реч је о сензационалистичким, квазиистинитим животним причама у извођењу натуршчика.
- ❑ Емисије ријалити програма **Мењам жену** и **Немогућа мисија**, после три године емитовања на РТВ Пинк, у 2013. години селе се на програм Хепи ТВ.

Анализа трајања и заступљености појединачних ријалити емисија у укупном емисионом времену Хепи ТВ, током свих година посматраног периода, показује да је емитовање, односно укупно трајање ријалити серијала **Парови** у 2011, 2012. и посматраном делу 2015. године кључни разлог рекордне заступљености ријалити програма баш у тим годинама.

Стога је интересантно специфично анализирати структуру програма управо у временским интервалима приказивања овог формата; за потребе ове студије, то је временски интервал од 8. марта па до 30. априла 2015. године, иако тада трећа сезона још увек није завршена, али је овај датум последњи дан на који се односи анализа ријалити програма на каналима националних емитера (пружалаца медијских услуга), овог Извештаја.

Хепи ТВ

Структура програма Хепи ТВ за време емитовања ријалити шоу емисије **Парови** (већи део сезоне: 8. март – 30. април 2015. године)

Назив емисије	Врста садржаја (жанр)	Трајање	% УЧЕШЋА
Парови	Ријалити	27.10:35:45	62,07
Проводација		12:16:16	1,16
Судбине		5:24:02	0,51
Луда кућа		0:42:42	0,07
*	Σ Ријалити	28.04:58:45	63,80
*	Информативни	8.13:31:54	19,37
*	ЕПП	1.21:37:29	4,30
*	Забавни програм	1.10:38:56	3,27
*	ТВ продаја	19:06:20	1,80
*	Научно - образовни	17:25:54	1,64
*	Серијски програм	14:02:17	1,32
*	Музички програм	13:01:26	1,23
*	Промо	8:21:00	0,79
*	Дечји програм	7:58:55	0,75
*	Документарни	7:33:34	0,71
*	Филмски програм	7:31:02	0,71
*	Спортски преноси	3:03:22	0,29
*	Верски програм	0:13:30	0,02
*	*	44.05:04:24	100,00

За време емитовања ријалити серијала **Парови**, учешће ријалити програма у укупном емисионом времену са 34,23%, колико износи на нивоу посматраног дела 2015. године (до 30. априла), у интервалу емитовања 3. сезоне **Парова** повећава се на чак 63,80%.

Учешће саме емисије **Парови** са 27,64% – колико износи њен удео на нивоу посматраног дела 2015. године, пење се на чак 62,07%, у временском интервалу њеног приказивања.

Ријалити **Парови** у просеку дневно је трајао око 12 сати. Међутим, детаљна анализа емитованог програма Хепи ТВ показује да је у неким данима посматраног периода забележено трајање дуже и од 16 сати; тако су **током уторка 21. априла, 2015. године, Парови** укупно трајали **16 сати 49 минута и 18 секунди** (а са ЕПП и ПРОМО блоковима, укупно 17 сати 17 минута и 47 секунди).

Обележавање програма (емисија ријалити програма) у вези са заштитом малолетника од програмских садржаја који су неприкладни или могу да угрозе њихов физички, ментални или морални развој, емитованих на Хепи ТВ, биће анализирано изнимно у две посматране године:

- у 2013. години коју је скандалима и бизарним темама обележила емисија *Луда кућа*; и
- у актуелној 2015. години коју је на разне начине обележио ријалити *Парови*.

Хепи ТВ

Означавање емисија ријалити програма у 2013. години

Назив емисије	Узраст	Трајање	% УЧЕШЋА
Мењам жену	За све узрасте	7.14:28:16	29,50
Позајми ми ауто		2.15:03:25	10,19
Проводација		1.17:37:19	6,73
Судбине		1.07:37:28	5,11
12 срца		17:54:43	2,90
Љубавни сигнали		11:22:46	1,84
Најбољи стенд ап комичар		10:21:42	1,67
Немогућа мисија		9:08:48	1,48
Луда кућа		8:25:13	1,36
Вип 24		6:33:34	1,06
Мењам жену	14	0:46:09	0,12
Луда кућа	16	6.21:10:07	26,70
Судбине		2.21:25:36	11,22
Мењам жену		0:41:53	0,11
Укупно НЕОЗНАЧЕНОГ РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА (за све узрасте)			61,84
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 14 година			0,12
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 16 година			38,04
УКУПНО		25.18:36:59	100

Већи део укупног емитованог ријалити програма емитера Хепи ТВ током 2013. године није означен бројком ограничења – 61,84%.

Најспорнија емисија ријалити програма у контексту означавања програма свакако је *Луда кућа*; обележена бројком ограничења „16“, са премијерним терминима који нису стабилни у дневној шеми емитовања програма, варирају од најранијих у 21:30 до 23:00 часова.

Луда кућа заснована је на бизарним темама које шокирају јавност и у чијој је основи сукоб, физички обрачун, псовке и увреде. По налогу Савета РРА емитер је **Луду кућу** пре почетка емитовања и на њеном крају јасно означио као играни програм, како јавност не би била у заблуди да личности које се појављују представљају себе и догађаје из свог живота. Анализом садржаја емисије доводи се у питање емитовање овакве врсте емисија у терминима пре поноћи, што показују и теме емисија: „Палим се на маћеху“, „Дечко или вибратор“, „Моја ћерка је заљубљена у мог мужа“. Садржај је незамислив без туча, увреда и највулгарнијих псовки. Водитељ емисије често је вулгаран у обраћању гостима, провоцира и вређа госте.

Иако је по налогу РРА емитер имао обавезу да све псовке и увредљив говор у целости прекрије звучним сигналом, емитер то није у потпуности и увек чинио.

Датум: 26. април, 2013. Време: 22:14

Гост у студију прича о својим перверзијама:

„Поједем јој говно, полижем женски анус, моју рибу да кара!“

Водитељ: „Је л` јој лижеш? Је л` јој улазиш? Шта, па да настави да једе говна? Ти јој полижеш, а оно остао остатак у њеној вагини?... Колико је то сиса? Кад твоја жена хоће да се *ебе са другим?“

Датум: 18. јул, 2013. Време: 23:15

Гости емисије су учесници „најскандалознијих“ емисија **Луде куће** и приказани су делови тих емисија.

Датум: 19. јул, 2013. Време: 22:38

Водитељ: „Да ли сте некад замишљали да ваш син њу меси као хлеб у пекари? Ви и једете женски полни орган? Да ли ти је ико икада рекао поједем ти ту твоју женску полну ствар? Те кифле које ти продајеш, које су то дужине? И шта ти радиш с тим кифлама? Да ли ти импонује када његов отац вади? Када скинеш наочаре, да ли можеш да видиш кроз њену шуму?“

Датум: 9. август, 2013. Време: 23:53

Описивање сцена секса, полног органа, сексуалних фантазија, аналног секса и места на којима је супруга водила љубав са својим кумом или супругом. Касније „супруга“ скида грудњак, полива се течном чоколадом, док „кум“ лиже садржај са њених груди. Слика је делимично замагљена.

Датум: 9. август, 2013. Време: 23:36

Водитељ: „Како ти кум утерава у води?“

Учесница: „Па, у гузу.“

Водитељ: „А где ти волиш више да ти се утерава, у задњицу или у вагиналну вагину?“

Датум: 20. август, 2013. Време: 23:31

Након телефонског укључења гледаоца у програм, који је извређао водитеља (биновано), водитељ му одговара:

„Ма, дувај га, бре!“

Датум: 21. август, 2013. Време: 23:07

Водитељ поставља питања или коментарише:

„Је ли он покушавао са спуштеним да ти угура и је ли то у ствари проблем?... Не може да нађе твоју рупу. Па, је л' је имаш?... Када си рекла да је главни проблем тај што твој дечко, у току сексуалног односа, теби не може да пронађе рупу, самим тим му се и не дигне, шта ти мислиш, коју рупу је он уопште и тражио?... Је л' му се дизао на почетку везе?... Је ли ти битна величина или дебљина?... Шта волиш? Како ти доминираш? Је л' га ти удараш, је л' га ти пљујеш, је л' га везујеш?... Не би ти улазила, ја би улазио.“

Датум: 27. август, 2013. Време: 22:43

Водитељ: „Када си први пут осетио да ти се диже на свастику?... Да ли је твоја жена некада посумњала да се ти тамбураш са њеном сестром од тетке?... Да ли се можда плашиш да је њена сестра њој у очи рекла да се 'ебе са тобом?... Није више класично трпање, а какво је сад трпање?... Где си пунио све своју свастику?“

happy

Емисија **Мењам жену**, такође, најчешће није означена бројком ограничења, тј. емитер је проценио да је овај садржај прикладан за све узрасте, сем једне епизоде која је емитована 23. јула, 2013. репризно у термину од 14 часова, коју је емитер проценио као садржај који није прикладан за особе млађе од 14 година.

Емисија **Судбине**, већим делом означена бројком ограничења „16“, емитује се премијерно у различитим терминима; најчешће са почетком у 21:00 или у 22:00, неретко у 20:00 и 19:00, чак понекад и са почетком у 18:30 часова. Репризни термини емитовања ове емисије, такође, варирају: од раних (14:00) до каснијих поподневних часова (18:00), или у вечерњем термину од 20:00 часа. Термини пре 21 час сматрају се неадекватним за емитовање програмских садржаја означених високом бројком ограничења „16“.

Ријалити **Парови** није ушао у табеларни преглед **Означавања емисија ријалити програма Хепи ТВ у 2013. години**. Наиме, емитовање овог серијала завршено је 2012. године (друга сезона завршена је 8. априла, 2012. године).

Међутим, важно је напоменути да је овај ријалити обиловао крајње непримереним садржајима. Емитовани су скарадни садржаји са највулгарнијим речником, увредљив говор, свађе на граници физичког обрачуна, сцене секса испод јоргана са уздасима, конзумирања алкохола и цигарета.

Парови су у обе сезоне емитовани у чак 20-ак термина, најчешће живих укључења и кратких (5-10 минута) прегледа, који су распоређивани без нарочитог правила и реда, изузев вечерњег једночасовног, тзв. *Прегледа дана* са почетком око 20 часова. Овај ријалити у ноћном термину емитован је континуирано и екстензивно, углавном без икаквих ограничења.

У прве две сезоне **Парова** емитер није означио ову емисију бројком ограничења, што значи да је проценио да је овај програмски садржај прикладан за све узрасте, што су бројне наведене, а у законском смислу спорне ситуације, јасно демантовале.

Означавање емисија ријалити програма у 2015. години

Назив садржаја	Узраст	Трајање	% УЧЕШЋА
Проводација	За све узрасте	3.11:19:10	10,21
Мењам жену		23:54:09	2,93
Парови		12:18:18	1,51
Судбине		1:25:45	0,18
Парови	12	13.10:46:37	39,57
Судбине		1:59:05	0,24
Судбине	14	1.11:45:59	4,38
Парови		20:31:24	2,52
Парови	16	2.02:10:50	6,15
Луда кућа		9:37:28	1,18
Судбине		1:06:37	0,14
Парови	18	10.08:09:28	30,42
Парови	Необележено	4:39:08	0,57
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који је прикладан ЗА СВЕ УЗРАСТЕ			14,83
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 12 година			39,81
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 14 година			6,90
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 16 година			7,47
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 18 година			30,42
Укупно НЕОБЕЛЕЖЕНОГ РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА			0,57
УКУПНО		33.23:43:58	100,00

Најспорнија емисија ријалити програма у контексту означавања програма свакако је трећа сезона **Парова**, која се појављује у свим варијацијама означавања емисија; чак, у неким случајевима емисија уопште није обележена бројком ограничења.

Епизоде које се емитују у терминима између 6 и 22 часа означене су бројком ограничења „12“; између 22 и 23 часа „16“; а епизоде **Парова** које се емитују после 23 часа означене су као програм који није погодан за гледаоце млађе од 18 година. На тај начин, само формално и делимично задовољавају се законска ограничења детаљно разрађена у Правилнику о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга: чланови 6–17.

Суштински не постоји битна разлика у концепту и садржају емисија које су различито старосно ограничене, осим што се у дневним терминима вулгарни изрази покривају звучним сигналимa („биповање“), а непристојни гестови замагљују („блуровање“). Смисао израза и геста углавном је, и поред ових интервенција, гледаоцима веома јасан. Блуровања и биповања често нису прецизно изведена.

Већ од првог дана емитовања **Парова** у емисији се учестало појављују садржаји који могу да нашkode физичком, моралном или менталном развоју малолетника, као што су непристојан говор и понашање. Због тога Савет Регулаторног тела за електронске медије на седници по хитном поступку одржаној 12. марта, 2015. године пружаоцу медијске услуге Хеви ТВ изриче меру упозорења.

Служба за надзор и анализу са посебном пажњом прати емисију у којој се свакодневно, у више термина, у време непримерено са становишта заштите малолетника, приказују вулгарни садржаји: експлицитни говор о сексу, симулације секса, непристојни изрази и гестикулације, увреде и претње.

У емисији приказаној **28. марта**, у периоду **од 15 до 18 часова**, учесници су водили експлицитне разговоре о сексу, а ознака ограничења годишта била је – 12:

Време: 15:36:20

Илија, Змај од Шипова: „Ако ја извадим будалу, па те са њим...”

Време: 15:36:36

Мими Оро: „Кад га је звекнем са сисом у главу, а ти са будалом, неће знати де је...”

Време: 15:37:21

Марко Црногорац: „Не може њему муда ништа бит`, кад има челична муда...”

Време: 15:37:24 – расправа између Јелене Голубовић и Хасана Дудића:

Јелена: „Шта причаш, Марко, нисам га ваљда, нисам га у муда ударила?...”

Хасан: „Јеси, у муда си га ударила...”

Јелена: „Ма нисам, бре, у муда, шта причају ови...”

Време: 15:44:01

Хасан Дудић: „Слушај...Куре...одма` за сису `ватај...”

Време: 15:48:48

Јасмин Невенкић: „Не бих те такоо лопатом, бре, будало једна! Ја те сексуално узнемиравам?...” (обраћа се Јелени Голубовић)

Време: 15:51:34

Мими Оро: „Кад откуцам Јелена Голубовић, изађу сисе и штала, треће ми не излази.”

У наставку, уживо, учесници настављају са експлицитним разговорима о сексу, увредама и прењама:

Време: 16:03:11

Ружица Вељковић: „Знаш какве ћеш батине да добијеш у кући, овде, знаш какве ћеш батине да добијеш, не буду ти јебали матер сада, има да те бију да се усереш, кунем ти се...усраћу ти се у живот, кунем ти се, усраћу ти се у живот наказо.” (обраћа се Јелени Голубовић).

Време: 16:48:18

Бора Дрљача: „Кажу да су жене, да су жене, кад су у другом стању најзаинтересованије за секс...”

Време: 16:49:08

Маца Дискреција: „Шта ћете, `оћете да, да дркате навече...” (обраћа се Змају од Шипова)

Змај од Шипова: „`Оћу.“

Маца: „`Оћете?”

Марко Црногорац: „Кол`ко пута?”

Маца: „У купатилу, или?”

Змај од Шипова: „Да, ту, да сви гледају...”

Време: 16:49:42

Змај од Шипова: „Ја и јесам рекордер, ја сам јebач над јebачима...”

Време: 16:53:05

Маца Дискреција: „Е, овако, да вас питам; да ли сте пробали анални секс и да ли он бољи, него... шта вам се више свиђа, орални секс или анални?” (пита Хасана Дудића)

Време: 16:53:55

Маца Дискреција: „А јесте сад гледали порниће у којима има анални секс и да ли сте се икад на секунду напалили на тај секс?” (пита Хасана Дудића).

Време: 16:55:37 – разговор између Маце Дискреције и Змаја од Шипова:

Маца: „Да ли сте икада измерили свој полни орган? Да ли сте узели некад метар да измерите?”

Змај: „Па, нисам ја, ал`су жене мјериле...”

Маца: „А жене... а јесу с метром или с рукама?”

Змај: „Са метром и са рукама...”

Време: 16:56:05 – разговор између Маце Дискреције и Змаја од Шипова:

Маца: „Питам вас колико ви имате центиметара отприлике свог полног органа... 17, 18, 19... колико тачно, да чују наше жене?”

Змај: „Жене кажу 25, жене кажу 25.”

Време: 16:56:21

Змај од Шипова: „Ја би најволио да ти мени њега, да ти мени њега узмеш и премјериш и да ти то...” (обраћа се Маци Дискрецији)

Време: 16:57:52

Разговор између Маце Дискреције и Вите Тарота:

Маца Дискреција: „Да ли ти је некад жена тражила, док је масираш, да јој стављаш полни орган у њену минцу?”

Време: 16:58:05

Маца Дискреција: „А јесте ви њима наплаћивали то, значи ви њих масирате и стављате свој полни орган у минцу, јесте ви то њима наплаћивали?”

Време: 16:58:17

Маца Дискреција: „А да ли ви, а да ли ви свршите на то?”

Време: 16:59:31

Маца: „А гдје волите да свршавате жени?“

Вита Тарот: „Па... у уста највише... најсигурнији сам... и на сисе.“

Маца: „А да ли је нека жена ваша, с којом сте водили љубав, била вам вјерна; да ли вам је допустила да је напуните спермом унутра?“

Вита Тарот: „Па, нормално.“

Време: 17:05:21

Јасмин Невенкић: „Ја лежим, покушавам да заспим, она прича: `јој једва чекам да изађем и да лижем дечку јаја...и да га прогутам, и да ми га набије до грла`.“ (о Маци Дискрецији).

Време: 17:29:11 – разговор између Атине Ферари, Хасана Дудића и Марка Црногорца:

Атина: „А ја не волим то, мене то не пали.“

Хасан: „Не пали, мајке ти! Ја знам где те пали.“

Атина: „Аааа, немој уши да ми дираш, то ми је ерогена зона, уши и врат, и стомак и гуза; и то је то.“

Хасан: Знам ја све.“

Атина: „Брадавице, сису – ја се ту не палим.“

Хасан: Ал` ја то волим, ја волим... Кад сам био мали, одбили ме од сисе, три недеље; е` ја волим сису, сису, сису.

Марко: „Више воли сису, но сладолед.“

Време: 17:29:48 – Хасан Дудић „напада“ Атину Ферари:

Време: 17:41:55 – Ема Лапин и Атина Ферари симулирају секс са Марком Црногорцем. Непристојних гестикулација било је и у репризном термину емисије **14:37:01** у чему су учествовали: Цуца, Атина Ферари и Марко Црногорац.

У наставку је емисија **Парови** – Преглед дана у **19:59:00** имала ознаку „12“ и била је бипована.

Време: 20:21

Марко (Змају): „Ти хоћеш одмах да јој га таракнеш.“

Време: 20:22

Атина (о Маци): „Не смем овде да је нокаутирам, зато што ће ми бити смањен хонорар, али зато кад буде изашла, силикон неће остати од ње, а оне (бииип) ћу да јој померим да откуцавају на пола дванаест, и ошишаћу је на ћелаво и то ножем, не бријачем и набићу је на (бииииип), па нек вришти ко Пипи дуга чарапа, ал' ненамашћен колац.“

Марко: „Онако на суво?“

Атина: „Тако је. Нек` осети чврстину и дужину, пошто вапи за тим.“

У наставку од **20:50**, почела је уживо емисија **Парови** – Номинације 1. део; није била „бипована“.

Време: 20:56

Ружица (о Јелени): „Ја имам да кажем да је то болесник... дегенерик... болесна особа, случај за психијатрију.... будала... смеју се теби будали.... морону.... морон поремећени.... баба-девојка треба у лудницу да иде.“

Време: 21:12

Атина (Јелени): „Ало, наказо, причам!“

У термину од **22 до 24 сата** емисија **Парови** – Номинације 2. део имала је ознаку „16“.

Време: 22:07

Змај: „Ја још нисам мушкарца за жене срео ни близу сличнога себи. Ја им`о – не им`о оргазам, у мене ћуна не спада. Нема везе што буде оргазам, ја и даље, чак који цент се више повећа... Ја вам кажем да сам прошле ноћи опазио да сам ручно

мор`о пет пута (вулгарна гестикулација), ја патим се овде... Ја сам угрожен сексуално... Нађ`те, која, има ли на земаљској кугли, ђаба вама награда, да докажем, како ја могу (вулгарна гестикулација)... Ја могу 101 минута, много боље од њега, да ми је много већи од његовог, да боље, да вришти, жена ако не вришти... онда ту нема секса... Нек` сви гледају, снимајте, нек сав свет гледа, да ја опремим... и стврно ћу је питат, да л' хоће да се надуравамо у сексу или да јој буде лијепо... (водителка пита шта значи израз „надурава“), ко ће кога надјачати, ко ће кога надјевати, да извинете мом ријечнику... која хоће са мном да се надјачава, свака је морала сједит на једној поли, не на обадви поли на дупету... није могла на читаву гузицу сјести... Радуловић, гинеколог, кад је враћ`о неке материце унутра, јер која неће, ја посушим, па извучем јој вани материцу па онда гинекологу Радуловићу, па враћа то... Кад је дошла једна, а била је из Србије, из вашег Београда, и каже да ме јебе, бре, у уста, па ти да се, бре, са мном, па мене јебало бре хиљаду Турака, црнаца, ових, оних, Шиптара, али кажем, еј, госпођо, је л ви хоћете да се са мном надуравате, и да ме надјачавате ко ће кога надјеват....Кад сам ја њу саставио, она је добила десетак оргазма, ја сам добио једанаест оргазма, а на њој био дванаест и по сати... и кад сам је посушио и кад се згрчила и повезали се као куја и пас, ја кад сам повуко назад као кишобран, сву материцу, све оно извратио назад и кад су је довели гинекологу, каже, а знам ко је то урадио – Змај, ал` каже, ти си госпођо надуравала и он је враћ`о то...“ (То је један део „представљања“ учесника **Парова** – Змаја од Шипова у емисији, коју води водитељка Бојана, уживо.)

Време: 22:49

Змај од Шипова: „Нећу ја 11 минута, ја ћу 11 сати гузит.“

Емисија је до 23:05 часова имала ознаку ограничења годишта „16“, а у наставку била је обележена као неприкладна за млађе од 18 година.

После поноћи **29. марта** овај садржај настављен је под називом **Парови – Журка**.

Време: 2:01:48

Змај скида гаће и хвата се за полни орган пред Мацом; Црногорац у позадини: „Ајд` да ти га шакне мало.“

Време: 3:05

Учесник Змај од Шипова се потпуно скинуо го пред укућанима.

Остали учесници гледају, смеју се и навијају: „То, мајсторе!“

Све време је овај статички кадар и не види се шта Змај ради унутра.

Увече **29. марта** (после **21:00**) ријалити програм **Парови** – Избацивање емитован је уживо са ознаком ограничења годишта „12“.

Време: 21:25:10

Јелена Голубовић: *“А он овде искључиво јури коме ће да га стави...”* (о Змају од Шипова)

Време: 21:46:55 – препирка између Ружице Вељковић и Јелене Голубовић:

Ружица: *„Умукни, стоко!“*

Јелена: *„Стока си ти, оклагијо!“*

Време: 21:50:29 – разговор између Маце Дискреције и Вите Тарота:

Маца: *„Па, шта да кажем; он је, можда, само љубоморан на моје пријатеље и фанове који ме подржавају, на моје мачиће; прво, он није млад, нема 20 центиметара, тако да ми не може ни прићи, а није, уопште, није, уопште, заслужио да га погледам.“*

Вита: *„Па, јесмо сви сведоци за банану, за вибратор? Ја не знам, јесам измислио нешто.“*

Време: 21:53:08 – разговор између Ружице Вељковић и Маце Дискреције:

Ружица: *“Рекла си, гурнула си банану и...”*

Маца: *„Не, ја јесам користила банану да се задовољим, али послјије, послјије тога се банана сломила и морала сам да је бацам, али на сву срећу, да кажем, на сву срећу купила сам, пре, један килограм банана, тако да ми је могло да буде, сваки дан барем по двије – три.“*

Током емисије повремено је коришћен ефекат птичјег цвркута тзв. „чирп“, којим се покривају псовке и непристојни изрази.

На другој седници по хитном поступку одржаној 2. априла, 2015. године Савет Регулаторног тела за електронске медије изриче меру привремене забране објављивања програмског садржаја пружаоцу медијске услуге Предузеће за маркетинг, издавачку делатност, радио и телевизију „Нарру ТВ“ д.о.о. Београд, ул. Александра Дубчека бр. 14, за ријалити програмски садржај **Парови** у трајању од 24 часа, почев од 20:00 сати дана 03.04.2015. године, због тога што је, у свом телевизијском програму који се емитује под скраћеним идентификационим знаком „Nacionalna Нарру ТВ“:

1) дана 28.03.2015. године у ријалити програмском садржају **Парови** емитовао садржаје који могу да нашкоде физичком, моралном или менталном развоју малолетника, тако што су у тој емисији у периоду од 14:51 до 21:13 сати приказани пушење, непристојно понашање, које није коришћено као акт агресије, као и непристојно изражавање, предузето као акт агресије, односно у циљу вређања,

чиме је повредио обавезе прописане одредбама чл. 50. став 3. и 68. ст. 2. и 6. Закона о електронским медијима и члана 17. ст. 1. и 2. Правилника о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга („Службени гласник РС“ бр. 25/15);

2) дана 29.03.2015. године у ријалити програмском садржају **Парови** емитовао садржаје који могу да нашкоде физичком, моралном или менталном развоју малолетника, тако што су у тој емисији у периоду од 21:25 до 21:54 сати приказани непристојно понашање, које није коришћено као акт агресије, и непристојно изражавање, предузето као акт агресије, односно у циљу вређања,

чиме је повредио обавезе прописане одредбама чл. 50. став 3. и 68. ст. 2. и 6. Закона о електронским медијима и члана 17. ст. 1. и 2. Правилника о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга.

Изречена мера односи се на све медијске услуге које пружалац медијске услуге пружа, без обзира на њихов назив и начин преноса (дистрибуције), и важи за истоврсне програмске садржаје, без обзира на промену назива, времена пружања и друге околности од значаја за препознатљивост тог садржаја.

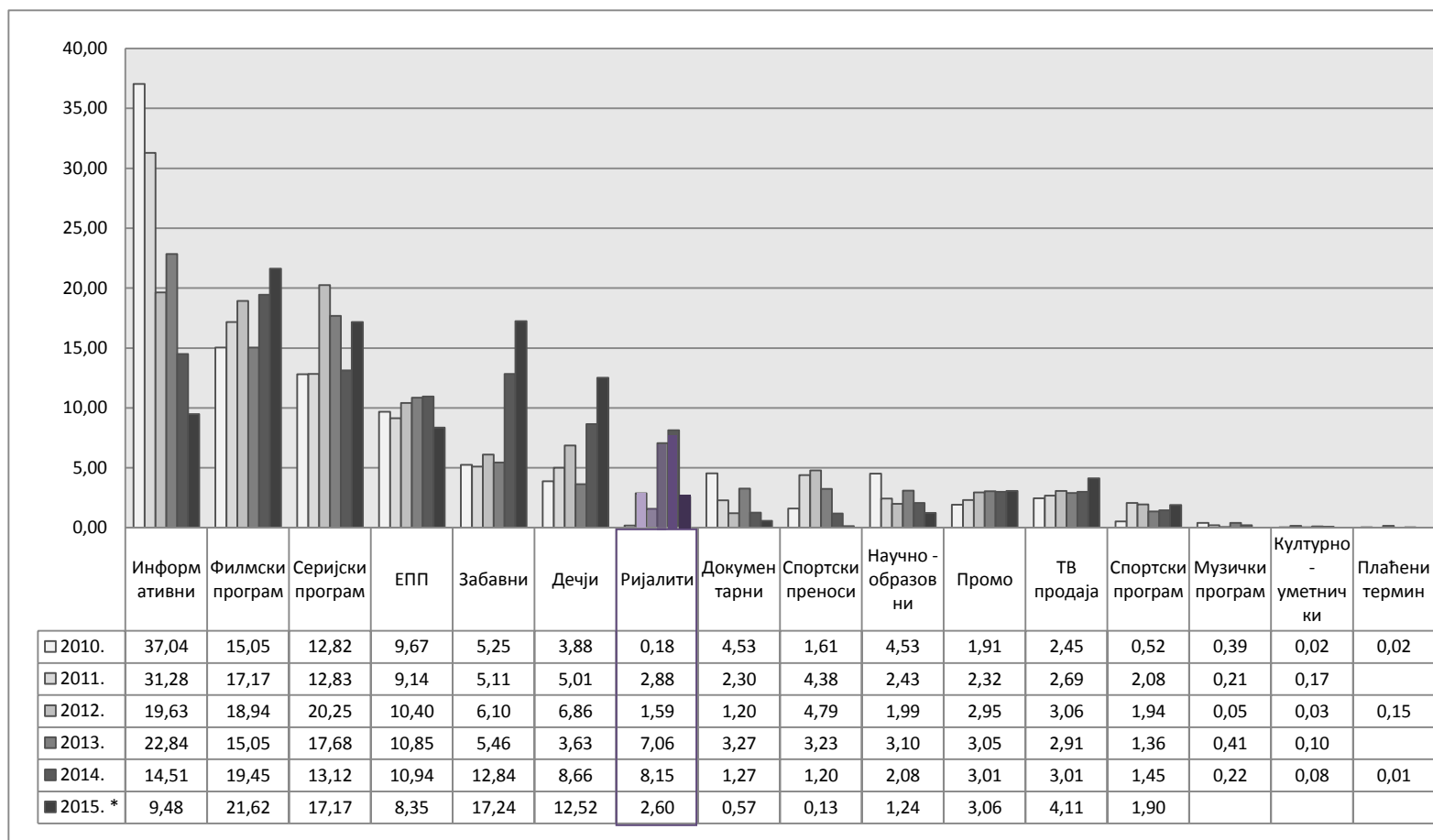
НАЛАЖЕ СЕ пружаоцу медијске услуге да одмах по пријему овог решења отклони уочене повреде обавеза:

1) тако што ће убудуће ријалити програмски садржај **Парови** јасно означити као неподесан за малолетнике млађе од 16 година, ако се у њему приказује непристојно понашање које се не користи као акт агресије (односно да би се неко увредио), осим ако је оно изостављено из снимка или потпуно прикривено употребом високофреквентног тона (бипс), замагљења слике или на други сличан начин. Наведени програмски садржај и његова најави тада могу бити емитовани само у периоду од 22:00 до 6:00 сати;

2) тако што ће убудуће ријалити програмски садржај **Парови** јасно означити као неподесан за особе млађе од 18 година, ако се у њему приказују непристојно изражавање предузето као акт агресије, односно у циљу вређања, или пушење. Наведени програмски садржај и његова најави тада могу бити емитовани само у периоду од 23:00 до 6:00 сати.

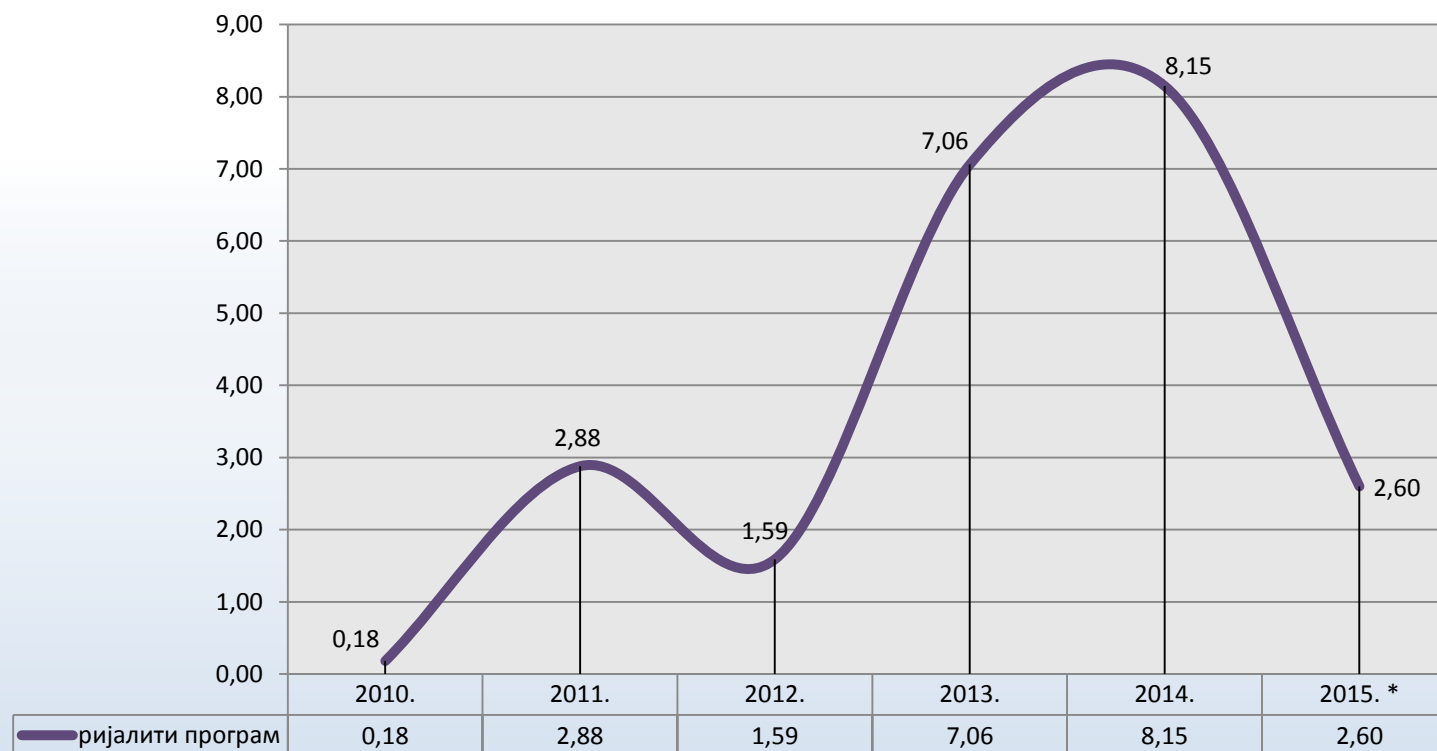
НАЛАЖЕ СЕ пружаоцу медијске услуге да у свом телевизијском програму који се емитује под скраћеним идентификационим знаком „Nacionalna Нарру ТВ“, наредног дана по пријему овог решења и још једном истог дана или најкасније у року од 24 сата од првог објављивања, у времену између 18:00 и 21:00 сати, објави (текстуално и усмено) следеће саопштење о привременој забрани објављивања програмског садржаја.

Структура програма;
Упоредни приказ заступљености програмских жанрова у периоду 2010–2015. година

Ријалити програм заступљен је на каналу ТВ Б92 у посматраном периоду са минималним вредностима. Изузетак чине две године: 2013. и 2014. година када удели ријалити програма достижу своје максималне вредности у укупном емисионом времену овог емитера, у посматраном периоду: **7,06%** 2013, односно, **8,15%** 2014. године.

РИЈАЛИТИ ПРОГРАМ

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

Преглед емисија ријалити програма на ТВ Б92 у периоду 2010–2015. година;
Трајање и заступљеност појединачних емисија у укупном емисионом времену

Назив емисије	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30. априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
Скривена камера	7:55:17	0,09	17:21:23	0,2	15:52:58	0,18	18:35:45	0,21	10:29:08	0,12	0:24:35	0,01
Доме, слатки доме			5.12:53:08	1,55			9.12:42:42	2,63	3.15:50:35	1,01		
Породица Кардашијан							2.18:45:53	0,77			4:26:17	0,15
Држати корак са Кардашијанима											1.06:41:11	1,07
У корак са Кардашијанима											2:55:36	0,10
Девојке из комшилука									1.08:51:29	0,38	1.04:15:48	0,99
Кућа од срца									23:49:38	0,27	5:28:56	0,19
Сити и витки					9:53:12	0,11					2:19:11	0,08
Амерички топ модел					4.16:23:15	1,29			6.15:45:46	1,84		
Идеалан профил	6:59:46	0,08	2:35:10	0,03								
Емисије ријалити програма које су до 2015. године емитоване у само једној сезони:												
Велики брат							12.12:03:35	3,45				
Моја кухиња, моја правила									12.17:45:23	3,51		
Једноставан живот									1.18:20:59	0,49		
Сладак живот									1.02:03:01	0,30		
Модни скаути									11:28:27	0,13		
Завести Синди									6:18:20	0,07		
Изненађени петоркама									2:15:46	0,03		
Гордон Ремзи: Кухињски кошмари			3.23:06:03	1,11								
Укупно емисија:	2 емисије		4 емисије		3 емисије		4 емисије		11 емисија		7 емисија	
Σ	14:55:03	0,18	10.07:55:44	2,88	5.18:09:25	1,59	25.14:07:55	7,06	29.12:58:32	8,15	3.02:31:34	2,60

Емитовањем **Великог брата (5. VIP сезона)** од 25. марта до 7. маја, 2013. године удео ријалитија у укупном емисионом времену ТВ Б92 значајно је порастао у односу на претходне три године.

- Када се најпознатији ријалити формат први пута појавио у Србији, 2006. године, емитован је управо на ТВ Б92, што је за ширу јавност било својеврсно изненађење, будући да је програмска оријентације ТВ Б92, до тада, у највећој мери, била усмерена првенствено према информативном, као и према серијском и филмском програму. Стога је појављивање **Великог брата**, популарног не само због тога што представља нову телевизијског форму, већ и због тога што доноси и нову „философију“ забаве и забавног програма, јавност доживела као својеврсни „заокрет“ у програмској оријентацији ТВ Б92.

Ријалити формат **Велики брат** створио је Холанђанин Џон де Мол, а детаљно разрадила екипа његове продукцијске куће Ендемол. Емитован је у више од 60 земаља широм света и свуда је, готово по правилу, оборио све рекорде гледаности у жанру ријалити програма.

Група људи (познате или анонимне личности) живи у кући изолованој од спољашњег света, под непрекидним надзором телевизијских камера, микрофона и милионског гледалишта. Укућани немају приступ телевизији, радију, телефону, интернету, књигама, новинама, нити било којем другом средству комуникације. Једини дозвољени контакти су разговори са психолозима који су обавезна пратња самог програмског пројекта, или када режија, из неких других разлога, дозволи укућанину, или укућанима контакт са спољашњим светом. Избацивања су периодична, а гласови гладалаца одлучују ко ће бити избачен. Победник је онај ко после 100 дана преживи сва гласања и остане последњи, сам у кући.

Што због популарности, што због индикативног назива (који одражава суштину не само овог, него ријалитија уопште), ријалити шоу програм **Велики брат** могли бисмо посматрати као својеврсну парадигму ријалити програма.

- ❑ Једна од карактеристика програма ТВ Б92, када је реч о ријалити програму, јесте емитовање неких од најпопуларнијих оригиналних америчких ријалити формата: „*Extreme Makeover: Home Edition*“ преведен као **Доме, слатки доме**; „*Ramsay's Kitchen Nightmares*“, односно, **Гордон Ремзи: Кухињски кошмари**; „*America's Next Top Model*“ – **Амерички топ модел**; „*Keeping Up with the Kardashians*“ тј. **Породица Кардашијан (Држати корак са Кардашијанима и У корак са Кардашијанима)**; *The Models Scaut* – **Модни скаути**; *Seducing Cindy* – **Завести Синди**; *Quints by Surprise* или **Изненађени петоркама**; и *The Girls Next Door* ријалити серијал код нас преведен као **Девојке из комшилука**.
- ❑ Три сезоне (2011, 2013. и 2014. године) на програму ТВ Б92 емитован је оригинални амерички ријалити „*Extreme Makeover: Home Edition*“ на ТВ Б92 преведен као **Доме, слатки доме**, чији је продуцент *Endemol USA*. Реч је о *makeover* типу ријалитија – поправка животног простора, у којем продукција, у року од 5 дана, поправља кућу или стан одабраној породици, која се налази у гостима код родбине или пријатеља.
- ❑ **Гордон Ремзи: Кухињски кошмари** емитован током 2011. године (оригинални назив *Ramsay's Kitchen Nightmares*) – чувени британски кухињски маг Гордон Ремзи у свакој епизоди одлази у ресторан који пропада и за седам дана, најпре лоцира, а затим и решава проблеме у којем је затекао ресторан. Реч је, такође, о *makeover* типу ријалитија – поправка радног простора.
- ❑ Током 2012. и 2014. године емитовано је неколико циклуса још једног америчког оригиналног ријалити програма – **Амерички топ модел**, који прати трансформацију групе младих жена у супермоделе. Четрнаест учесница живе заједно у луксузној кући и боре се за фантастичну награду; прилику да постану чланице престижне модне агенције, да се сликају за елитни модни магазина и потпишу уговор вредан 100.000 долара са неком од познатих козметичких кућа. О учесницама се брине тим стручњака, а након што половина буде елиминисана, финалистичке одлазе на путовање из снова. Из епизоде у епизоду девојке се боре да остваре своје снове, а на крају само једна постаје – амерички топ модел.
- ❑ **Породица Кардашијан** (емитована током 2013. године) – америчка ријалити емисија, прати животе три сестре: Клои, Кортни и најпознатије – Ким Кардашијан; ријалити је породици донео светску славу и велико богатство; велику медијску пажњу изазвала је и реакција америчког председника Барака Обаме који сматра да су млади у Америци данас опседнути брзом зарадом и славом, а као лош пример навео управо Ким Кардашијан која, према његовом мишљењу, промовише

раскалашан начина живота, опседнутост брзом зарадом и славом. Наставци овог ријалити серијала типа *celebrity* емитују се и током посматраног периода 2015. године, под називима: **Држати корак са Кардашијанима** и **У корак са Кардашијанима**.

- *Celebrity* типу ријалитија припада и серијал **Девојке из комшилука** који прати живот Хју Хефнерових девојака које живе са њим у *Playboy* вили; емитује се на програму ТВ Б92 од 2014. године, као и у посматраном делу 2015.

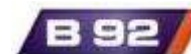
Осим оригиналних америчких ријалити формата на програму ТВ Б92 емитовани су и ријалити у реализацији домаћих (српских) продуцентских кућа.

- Српска верзија британског ријалити формата *Cook Yourself Thin* – **Сити и витки**, продуцентске куће *Doktor Fried*, емитован је 2012. као и у посматраном периоду 2015. године. Реч је о типу ријалитија преображај/самоунапређење личности који као награду, осим новог физичког изгледа и здравијих животних навика, доноси новчану награду учеснику који је за шест недеља, уз помоћ „сити и витки“ методе и посуђа за здравије кување, највише смршао.
- **Идреалан профил** – ријалити под покровитељством Министарства за рад и социјалну политику, као и у партнерству са Националном службом за запошљавање, замишљен да кроз 25 епизода траје 6 месеци; реализован у сарадњи ТВ Б92 и продуцентске куће *Smart studio*. Четворо кандидата такмиче се за једно радно место; дакле, реч је о друштвено одговорном ријалитију који афирмише рад и запошљавање. Међутим, у периоду од 28. новембра 2010. до 13. фебруара, 2011. реализовано је само седам епизода, после чега се одустало од емитовања овог ријалитија на програму ТВ Б92.
- Још један ријалити који је реализован у сарадњи са Министарством за рад и социјалну политику јесте **Кућа од срца** – пројекат који се, осим решавањем стамбеног питања (кроз грађевинске радове) социјално најугроженијих породица на територији Републике Србије, бави и решавањем породичних и међуљудских односа. Овај *takeover* тип ријалитија, хуманог карактера, заснован на донацијама и спонзорству, једну епизоду/један пројекат помоћи реализује у року од 31 дана. Производи га домаћа продукцијска кућа *Shadow production*, а на програму ТВ Б92 емитује се од септембра месеца 2014, као и током посматраног периода 2015. године.
- У реализацији домаће продукцијске куће *Paprika Latino* на програму ТВ Б92 емитован је и домаћи *celebrity* ријалити **Сладак живот**, који прати свакодневицу познатих личности из Србије.
- Понуду ријалити програма на каналу ТВ Б92 у 2014. години обележио је ријалити типа „такмичење у кулинарским вештинама“ – **Моја кухиња, моја правила** у реализацији домаће продукцијске фирме **Емоушон (Emotion)**, рађен по лиценци аустралијског формата „*My Kitchen Rules*“. У 15 недеља: од 24. фебруара до 6. јуна 2014. године, кроз елиминацијска такмичења прошло је 15 парова пасионираних љубитеља кувања из земље и региона: Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније. Победнички пар из финала освојио је вредну награду од 50.000 евра. Драматургији и напетости такмичења у великој мери допринели су судије (жири) – двојица професионалних куvara.
- Константу у програмској понуди ријалити програма на ТВ Б92 у свим годинама посматраног периода чини **Скривена камера**.

Пета **VIP** сезона **Великог брата** емитована је 2013. године на ТВ Б92 у периоду од 25. марта до 7. маја и укупним трајањем од 12 дана 12 сати 3 минуте и 35 секунди пресудно је утицала на висок удео ријалити програма у 2013. години (7,06%), у односу на претходне године посматраног периода.

Зато је интересантно специфично анализирати структуру програма ТВ Б92 управо у временском интервалу емитовања **5. VIP** сезоне **Великог брата**.

ТВ Б92

Структура програма ТВ Б92 за време емитовања ријалити шоу емисије **Велики брат VIP 5** (25. март – 07. мај, 2013.)

Назив емисије	Врста садржаја (жанр)	Трајање	% УЧЕШЋА
Велики брат	Ријалити	12.12:03:35	28,50
Доме, слатки доме		22:41:45	2,16
*	Σ Ријалити	13.10:02:39	30,65
*	Информативни	9.00:46:14	20,59
*	ЕПП	4.13:39:02	10,41
*	Филмски програм	4.01:55:01	9,30
*	Серијски програм	3.22:51:47	9,01
*	Забавни	1.13:40:17	3,58
*	ТВ продаја	1.10:43:09	3,30
*	Документарни	1.10:15:13	3,25
*	Спортски преноси	1.04:26:55	2,70
*	Промо	1.02:37:11	2,53
*	Научно - образовни	1.02:28:32	2,51
*	Дечји	12:25:06	1,18
*	Спортски програм	8:37:18	0,82
*	Музички програм	1:21:11	0,13
*	Културно - уметнички	0:22:31	0,04
*	*	43.20:54:47	100

За време емитовања **5. VIP** сезоне **Великог брата** учешће ријалити програма у укупном емисионом времену са 7,06%, колико износи удео ове врсте програма на нивоу целе 2013. године, повећано је на чак 30,65%

Учешће ријалитија **Велики брат** са 3,45%, колико износи њен удео на нивоу целе 2013. године, пење се на чак 28,50%, за време емитовања његове 5. сезоне.

Овај ријалити у просеку је дневно трајао око 7 сати. Међутим, детаљна анализа емитованог програма ТВ Б92 показује да је у неким данима посматраног периода забележено и трајање веће од 9 сати; тако је **током петка 3. маја, 2013. године, Велики брат укупно трајао 9 сати 5 минута и 35 секунди** (а са ЕПП и ПРОМО блоковима, укупно 10 сати 30 минута и 53 секунде).

Означавање емисија ријалити програма у 2013. години

Назив емисије	Узраст	Трајање	% учешћа
Скривена камера	За све узрасте	18:35:45	3,03
Доме, слатки доме		11:57:46	1,95
Велики брат		9:47:21	1,59
Доме, слатки доме	14	8.23:20:59	35,07
Велики брат		5.23:49:39	23,42
Породица Кардашијан		2.18:45:53	10,87
Велики брат	15	5.19:55:14	22,78
Доме, слатки доме		1:23:57	0,23
Велики брат	18	6:31:21	1,06
Укупно НЕОЗНАЧЕНОГ РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА (за све узрасте)			6,57
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 14 година			69,36
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 15 година			23,01
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 18 година			1,06
УКУПНО		25.14:07:55	100

Будући да је **Велики брат** најистакнутији ријалити програмске понуде ТВ Б92 у посматраном периоду (2010–2015.), анализу обележавања емисија ријалити програма према узрасту ограничили смо на годину у којој је емитован овај ријалити – репрезентативну 2013. годину. Највећи број емисија ријалити програма емитованих на ТВ Б92 емитер је проценио да могу да нашкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника, те их је означио бројкама упозорења. Свега 6,57% укупног емитованог ријалити програма није означено бројком упозорења, односно прикладно је за све узрасте.

У укупном ријалити програму најзаступљенији је онај са ознаком узраста „14“ – 69,36%.

Удео ријалити програма за који је емитер проценио да није прикладан за особе млађе од 15 година износи 23,01%, а удео ријалити програма који није прикладан за особе млађе од 18 година износи 1,06%.

5. VIP сезона Великог брата на програму ТВ Б92 емитована је свакодневно (у три дневна и пет вечерњих термина): седам укључења и један монтирани дневни преглед. Укључења током дана (10:30 и 11:15 часова преподне и око 17 часова после подне) била су обележена бројком упозорења „14“, док су касна вечерња укључења и дневни преглед (21:30 часова) били обележени бројком „15“. Садржаји емитовани након поноћи, у ретким случајевима, били су означени бројком „18“ (уз пропратни наслов „нецензурирано“). Мали је, готово занемарив, проценат емитованих садржаја **Великог брата** који нису обележени бројком упозорења. Поред свакодневних прегледа, дешавања у кући Великог брата праћена су и у емисији **ВБ Магазин**, која је емитована недељом око 17 часова. Током ове емисије приказиване су и ретроспективе догађаја из куће током претходне недеље. Ова емисија била је обележена бројком упозорења „15“.

Током надзора, свакодневно је уочавана употреба псовки, међусобно вређање и претње учесника програма. Било је и случајева вређања на националној основи (27. и 28. марта) и у вези са сексуалном опредељеношћу (4. априла). Иако су у већини случајева спорни садржаји цензурисани (тј. покривени „биповањем“), скоро сваког дана приказиване су сцене са јасно изговореним псовкама, увредама, вулгарним речником, претњама. Током емитовања серијала, у више наврата долази и до ескалације вербалног и физичког насиља.

Епизода **Великог брата** приказана 3. априла изазвала је бурне реакције у јавности: у РРА је пристигло близу сто представки чланова организација за заштиту животиња и неколико грађана, који су масовно изразили протест због, како су навели, убијања мишева у једном делу ријалити програма.

У најавним форшпанима, у периоду од 15:00 до 23:00 часа, емитовани су инсерти који су обилovali псовкама, увредама, претњама и физичким насиљем појединих учесника, те се може закључити да је постојала јасна намера емитера да проблематичне садржаје издвоји и кратким (флеш) прегледом додатно промовише.

Из свега наведеног може се закључити да емитер ТВ Б92 није у потпуности емитовао програм у складу са „Опште обавезујућим упутством РРА, које се односи на емитовање програмских садржаја који могу да нашkode физичком, менталном и моралном развоју малолетника“.

Неколико илустрација из **5. VIP сезоне Великог брата**:

Датум: 30.03.2013. Време: 22:46:33

Урош се обраћа Жељку: „Слушај, мене боли уво за казну, ја ћу да те набодем у главу пред свим камерама овде! Је л' ти јасно? Дебилчино једна француска, она љигава! Пужу један! Гњидо глупа! Шта шириш приче... Мени не требају паре од овог шоуа, набошћу те у главу, сломићу ти лобању, јел' ти јасно, глупане један!... Још једну глупост лупи овде, дебилчино једна! Још једну лаж измисли о мени, нокаутираћу те, вилицу ћу да ти поломим, а они ће после да ти плаћају зубара!... Одмах ћу да те нокаутирам! Кунем ти се (крсти се и заклиње) у Београд, пичка ти матерна она француска, она мала! Ти си из Земуна, слепче један! Цупи једна француска! Још једну лаж о мени и одмах ћу да те набодем у главу! Мени не треба ни 500 ни 5 коња евра. Имам их, брате. Још једну лаж рашири, ко је кога јеб... (бип)... маму ти ј...(бип)... мајмуне глупи! Дођи 'вамо... слепачка, француска, глупа... Мајмуне! Гркљан ћу да ти извадим! Мајке ти га н...(бип)... Шта је било, маму ти јеб...(бип)?“

Датум: 11.04.2013. Време: 17:25, 17:52, 18:25 и 21:08

Емисија: Промо

Свађа, претње и физичко насиље између Иване Стаменковић Синди и Невене Миличевић.

Време: 22:36:42

Синди се обраћа Невени: „Мени је криво што си ти искомплексирана...”

Невена: „Не могу више да те слушам, лудачо!”

Синди: „... мени је тебе жао што си искомплексирана катастрофа!”

Невена: „Ја ћу те сад поломити овде, па ћеш да видиш!”

Синди: „Која си простакуша! Ти причаш о улошцима...”

Невена: „Је л` ти остављаш крв тамо, кад ја морам да се гадим?”

Синди: „...о улошцима... Је л` могуће да си толика простакуша? Ко прича о улошцима, људи?”

Невена: „Завежи, глупачо! Завежи! Једино што имаш је то између ногу! То је једина ствар...”

Синди: „Ти си тако проста да је то страшно! Страшна ствар колико си проста и бесна и што претиш већ шест пута да ћеш да ме пребијеш!”

Невена: „Претим?”

Синди: „Да, претиш!”

Невена: „То није претња. Ти не заслужујеш да те ја додирнем и да те гледам, а камоли нешто друго...”

Невена: „Е, дрољо, дрољо! Дрољо, то ти је једини квалитет – да си дроља!”

Време: 22:42:14

Анета се обраћа Синди: „Гмизавац, ...је л` ти смеш да је додирујеш, курвински! Ђубре!”

Датум: 08.04.2013.

Време: 12:58:41

Жељко (о Маји): „Каква је она била глупа са 20 година кад је са 38 глуп к'о курац....овде има највећа будала... опет почела да кења... ментолка тотална, мајмун један велики.... дебилчина тешка... глупача... мала дивља свиња... ми је напушавамо овде... луда и глупа... дебилчина остаје дебилчина... не причај глупости, ментолу... глупа к'о кретен... до јаја, до јаја...сјебо си се, Жарко.”

Време: 14:24:49

Маја: „Овде су мушкарци девојнице, без јаја.”

Време: 14:33:30

Жељко (о Маји): „Јебемо је на све начине и на геј начине.”

Време: 18:03:34

Жељко (Маји): „Која си ти будала, ако ти то мислиш....сваки дан кењаш људима....као нека мајмунчина...ћутиш к'о нека мала пичкетина...будало једна.”

Време: 18:26:09

Жељко: „Све ћемо сазнати... кад будемо рекли ко је јебо и све то...”

Датум: 12.04.2013. Време: 15:51, 16:56, 17:22, 17:48, 18:24, 18:58, 22:26

Емисија: Промо

„Набошћу те у главу, сломићу ти лобању... јел' ти јасно?“;
„Поједи говно“...„Будало дебела једна“...„Курветино једна“.

Датум: 14.04.2013. Време: 16:53:22

Емитије се прилог под називом „Како је Велики брат видео Уроша у кући“. Прилог обилује псовкама и вулгарностима:

„Пичка вам, бре, материна и теби и њему, бре, је л' сте ви нормални; јеси ти нормална јеботе; пи...(бип) материна; шта си одлепила за два дана; и ти ми идеш на ку...(бип) исто четири дана, 'ајде, бре, иди у ку... (бип); да немаш то дупе могли би да те ставимо у двориште да плашиш птице; пи...(бип) вам материна.“

Током емисије емитован прилог у коме се приказују сукоби укућана у кући (свађе и увреде).

Датум: 16.04.2013. Време: 23:11:05

Милић Вукашиновић, у оквиру задатака, приповеда:

„... Она је ту хтјела спреда... и ја сам је ту заграбио... онако мало сам је пустио да задигне ноге... и за дивно чудо она је доживела оргазам, а мени је викала `не у мене, не у мене` и онда је сишла и спустила ноге, окренула се, разгрнула своју гузу и рекла овде. И тада сам проширио своје визије сексуалне, јер до тада сам мислио да то само служи за велику нужду. Међутим, када је јак набој сексуални, када је јак набој узбуђења, то је подједнака сласт, а поготово што нема вађења, него се то обави до краја...“

Датум: 19.04.2013. Време: 21:32:10

Милић: „Слушај ти недоношче ометено у развоју, генетски шкарту српског народа, не узимај ме у уста, јер ти сереш на уста и треба те клистирати компресором за пражњење септичких јама.“

Маја: „Ментални кастратору, сери само у себе“...

Време: 21:38:55

Венди (упућено Маји Николић): „Не једи говна више, ... (бип) ти материна, мајмуне један, ... рекла сам ти немој да сереш, кењаш и једеш говна, ... 'ајде марш, бре, мајмуне један, ... свињо једна... блесави мајмуне иди у золошки врт... мајмунчино једна, ... ма једи говна!“

Датум: 20.04.2013. Време: 21:31:00

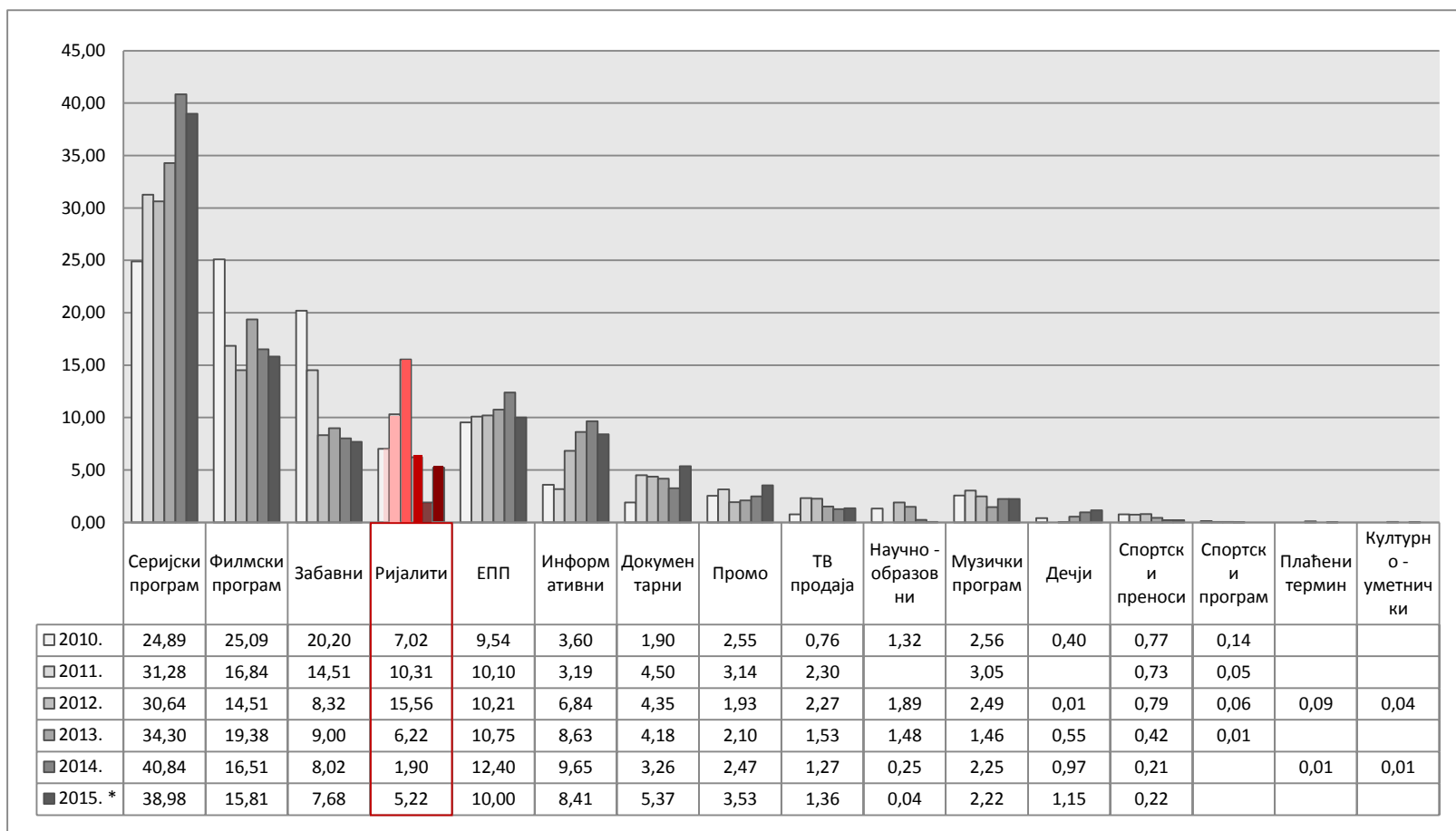
Маја Николић у свађи баца тањир и шољу са кафом на Жељка. Парче разбијеног тањира погађа и раскрвављује руку Маје Волк која је била у непосредној близини.

Датум: 22.04.2013. Време: 22:36:54

Насилна сцена између Милића и Венди уз хистерично драње, гурање и Вендино урлање од бола, јер је задобила ударац вратима која је Милић гурао.

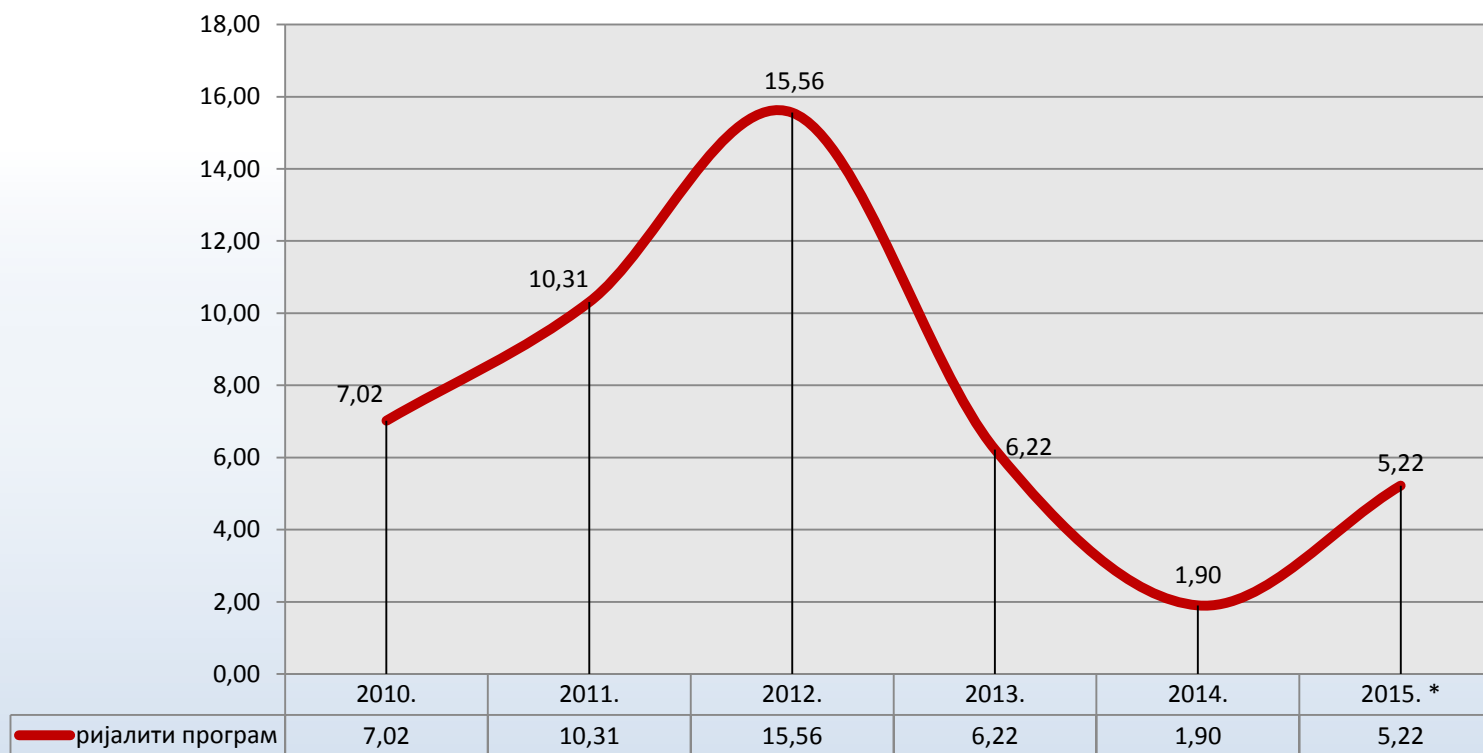
Структура програма;
Упоредни приказ заступљености програмских жанрова у периоду 2010–2015. година

Програмском понудом комерцијалног емитера ТВ Прва, у свим годинама посматраног периода, преовлађују програмски садржаји који подразумевају забаву у најширем смислу: пре свега серијски, филмски и забавни програм, као и емисије ријалити програма. Рекордну вредност удела у укупном емисионом времену ТВ Прва ријалити програми достигли су током 2012. године – **15,56%**.

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

РИЈАЛИТИ ПРОГРАМ

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

Преглед емисија ријалити програма на ТВ Фокс/ ТВ Прва у периоду 2010–2015. година; Трајање и заступљеност појединачних емисија у укупном емисионом времену

Назив емисије	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30. априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
Скривена камера			23:07:50	0,27	5.10:05:21	1,50	2.22:50:14	0,81	1.09:32:06	0,38	19:45:42	0,69
Радна акција	1:31:31	0,02	3.22:18:32	1,10	3.18:17:05	1,04	1.00:47:02	0,28	20:14:26	0,23	10:57:43	0,38
Домаћине, ожени се!	1:45:38	0,02	3.23:35:16	1,11	2.00:27:05	0,56	1.05:24:00	0,34	9:21:48	0,11		
Дођи на вечеру	5.18:56:54	1,66	14.14:37:53	4,09	24.17:08:56	6,82	11.07:27:47	3,12				
Паклена кухиња	20:01:08	0,24	5.10:18:45	1,52	17:46:58	0,20	16:21:11	0,19				
Први глас Србије			3.14:03:00	1,00	2.21:38:18	0,80	1.02:10:42	0,30				
Породичне тајне					6.08:14:10	1,75	1.14:52:41	0,45				
Сами у тами					1:50:52	0,02	21:05:30	0,24				
Моја велика свадба							1.18:10:44	0,48	20:48:06	0,24		
Звезде Гранда									3.09:36:09	0,94	4.02:48:20	3,47
Икс фактор											19:18:48	0,68
Моје ново ЈА			22:11:38	0,26	3:12:20	0,04						
Срвајвер	15.03:53:46	4,34	1.03:02:51	0,32	7.06:04:54	2,00						
<i>Емисије ријалити програма које су до 2015. године емитоване у само једној сезони:</i>												
Једноставан живот					2.07:48:43	0,64						
Шатра					14:48:46	0,17						
Сити и витки					0:46:43	0,01						
Српски топ модел			1.21:06:46	0,53								
Улица смеха			7:57:26	0,09								
Тражим снају			2:06:56	0,02								
Моја десна рука	3.00:58:21	0,85										
Маме у штрајку	2:10:18	0,03										
Укупно емисија:	7 емисија		11 емисија		14 емисија		9 емисија		5 емисија		4 емисије	
Σ	22.00:19:15	6,30	36.20:26:53	10,31	56.08:10:11	15,56	22.13:09:51	6,22	6.21:32:35	1,90	6.04:50:33	5,22

Удео ријалити програма у укупном емитованом програму емитера ТВ Прва највећи је 2012. године и износи **15,56%**. Главни разлог зашто је удео ријалити емисија у 2012. години постигао рекордну вредност, у односу на остале године посматраног периода, јесте емитовање рекордног броја емисија ријалити програма – укупно 14 наслова различитих ријалити формата.

Срвајвер и **Први глас Србије** два су најзначајнија и продукцијски најзахтевнија ријалити формата, који су у протеклим годинама емитовани на каналу ТВ Прва.

- ❑ **Срвајер**, један од најпознатијих и најпопуларнијих ријалити формата у свету. У Србији је први пут емитован 27. октобра 2008. године на тадашњој ТВ Фокс (данас ТВ Прва). И све наредне сезоне, емитоване су на ТВ Прва, закључно са 2012. годином.

Овај формат почетком деведесетих осмислио је британски ТВ продуцент **Чарли Парсонс** (*Charlie Parsons*), који га је потом прерадио за шведску телевизију под називом *Експедиција Робинсон* (*Expedition Robinson*). На темељу тог шведског пројекта настао је амерички **Survivor**, најуспешнији и најпопуларнији изданак овога формата, који је годинама био међу десет најгледанијих емисија на америчкој телевизији.

Концепт емисије: далеко од цивилизације мушки и женски такмичари боре се да преживе. Само један постаје победник и односи вредну награду. На самом почетку серијала такмичари се деле у два племена која свакодневно одмеравају снаге борећи се за доминацију. Игре за награду олакшавају живот у изолацији, а игре за имунитет спасавају од одласка на *Племенски савет* где се редовно избацује по један члан племена. Временом, племена се стапају у једно и тада такмичење прераста у појединачно надметање.

Сезоне ријалитија **Срвајер** емитоване у 2012. и 2013. години осим што су конципиране у *VIP* формату, такође, биле су и регионалних размера: учествовали су такмичари, познате личности из Хрватске, Македоније и Црне Горе, и емитоване су и у Хрватској (*RTL* телевизија), Босни и Херцеговини (Телевизија ОБН), Македонији (*Sitel* телевизија) и Црној Гори (*PRO TV*).
- ❑ **Први глас Србије** је емисија ријалити програма – такмичење аматера музичких талената. **Први глас Србије** (власник лиценце *Constantin Entertainment Internacional*) представља својеврсну мешавину интернационалних формата *Idol*, *The Voice* и *X Factor*. Победник такмичења као награду добија 100.000 евра и снимање деби-албума. Утицај гласова публике током такмичења веома је значајан, иако победника одређује трочлани жири. У Србији су емитоване две сезоне овог веома популарног ријалитија:

 - Прва, од 10. септембра до 25. децембра, 2011. године
 - Друга, од 8. септембра, 2012. до 20. јануара, 2013. године
- ❑ **Паклена кухиња** – српска верзија *Ramsay's Kitchen Nightmares*; власници ресторана који пропадају траже помоћ врхунског експерта (у српској верзији куvara Саше Мишића) који препознаје проблеме и даје инструкције које морају да се спроводе, све са циљем да се и од најлошијег места направи савршен ред и створи амбијент за уживање гостију, а самим тим и услови за успешније пословање; власник лиценце је *Constantin Entertainment Internacional (Serbia)*, а извршна продукција *Cinnamon Production*.
- ❑ **Радна акција** је још један пример типа ријалитија поправка животног простота, рађен по узору на амерички оригинал *Extreme Makeover – Home Edition*; власник лиценце је *Constantin Entertainment Internacional (Serbia)*. Свака епизода почиње доласком водитељке Тамаре Грујић у посету изабраној породици, која је суочена са сиромаштвом, болешћу или неком врстом недаће. Она им саопштава да ће њихова кућа бити рестаурирана. Целокупан посао обавља се за 5 дана, док породица одседа код родбине или пријатеља. Овај ријалити емитује се у свим годинама посматраног периода (2010–2015.)

- ❑ *Makeover* типу ријалитија – самоунапређење/преображај личности припада емисија **Моје ново ЈА**, власник лиценце је *Constantin Entertainment Internacional (Serbia)*, а извршна продукција *Cinnamon Production*. **Моје ново ЈА** је српска варијанта америчке емисије *Extreme Makeover* чији је творац телевизијски продуцент Хавард Шулц (*Howard Schultz*), а први пута приказивана на америчкој државној телевизији *ABC (American Broadcasting Company)*.

У свакој епизоди појављује се по једна жена која живи у тешким материјалним и социјалним условима, није задовољна својим физичком изгледом, због чега осећај тешке психолошке трауме. Продукција јој пружа јединствену прилику да промени свој физички изглед; на сцену ступа група врхунских стручњака (пластични хирурзи, стоматолози, фризери, шминкери, стилисти), после чијих интервенција, помоћи и охрабрења долази не само до физичке трансформације, већ жена стиче и самопоуздање и самопоштовање. Коначно, врхунац је заснован на изнећењу – учесница ријалитија након одређеног времена враћа се у своје окружење, а чланови породице, пријатељи или рођаци бивају у позитивном смислу шокирани њеним новим изгледом.
- ❑ Типу судар ријалити програма припада емисија **Домаћине, ожени се!** – српска верзија ријалити емисије *Farmer Wants a Wife* коју је произвео *Fremantle Media*, а премијерно у Великој Британији емитовао *ITV* 2001. године. Оригинал овог формата вуче своје порекло из емисије *Bauer sucht Bäuerin*, која је први пут емитована 1983. на швајцарској телевизији *SRG SSR idée suisse*. Концепт емисије: десет кандидата који, због обимних и захтевних послова око својих сеоских имања као и због мањка девојака у њиховим селима, не успевају да нађу супруге, уз помоћ ТВ екипе траже сродну душу – жену, односно, супругу.
- ❑ На теми мушко-женских односа, у форми игре завођења у мраку, свој концепт гради и емисија **Сами у таму** – холандска ријалити емисија *Dating in the Dark (Daten in het Donker)*, у српској верзији; три жене и три мушкарца срећу се у специјално дизајнираној соби у којој не постоји ни најмањи трачак светла. Они не виде једно друго, али гледаоци могу да прате дешавања у мрачној соби помоћу специјалних инфрацрвних камера. У потпуном мраку учесници имају прилику да се упознају, додирну, проведу неколико састанака заједно, и – заљубе. На крају експеримента, када изаберу идеалног партнера, светла се на кратко пале. Тада на ред долази тренутак велике одлуке – наставити виђање са особом коју су управо видели, или напустити кућу.
- ❑ **Дођи на вечеру** – пет куvara-аматера надмећу се у кулинарским вештинама. Сваки такмичар има задатак да направи вечеру и угости у свом дому четворо ривала, који оцењују домаћина, узимајући у обзир укус спремљеног јела, начин сервирања и комплетну атмосферу. Овај формат преузет је од стране многих других емитера широм света; власник лиценце је *Constantin Entertainment Internacional (Serbia)*, а извршна продукција *Cinnamon Production*. У периоду 2010–2013. овај ријалити емитован је сваког дана, па је зато, у односу на све друге емисије ријалити програма, најзаступљенији у укупном емисионом времену емитера ТВ Прва.
- ❑ У програмској понуди ТВ Прве, у 2012. и 2013. години, налази се и емисија **Породичне тајне**, која се сврстава у тзв. псеудодокументарне ријалитије.

Тематски, реч је о проблематичним породичним ситуацијама. Садржај емисије чине игране секвенце у којима се, најчешће, приказују конфликтне ситуације које настају током породичних заплета, као и изјаве актера о ситуацији у којој се налазе; актери говоре лицем у камеру, а у потпису су фиктивни подаци: име, презиме и старост.

Овај ријалити формат заснован је на стварању убеђења да је реч о стварном догађају, па је због тога РРА наложила да на почетку најавне и на крају одјавне шпице стоји напомена: *Сви ликови и догађаји у серији су измишљени. Свака сличност са стварним људима и догађајима је потпуно случајна.*

- Новину у понуди ријалити програмских садржаја у 2014. и 2015. години чине две емисије: **Звезде Гранда** и **Икс Фактор**. После више од деценије и укупно осам сезона континуираног емитовања на програму РТВ Пинк такмичарски музички ријалити **Звезде Гранда** од септембра 2014. прелази на програм ТВ Прва. Друга сезона такмичења музичких талената **Икс фактор**, са новом продукцијском екипом, жиријем у измењеном саставу, са такмичарима који сем из Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније, долазе још и из Хрватске, емитована је од 22. марта до 21. јуна 2015. године на ТВ Прва (победник финала проглашен је сат времена иза поноћи – 22. јуна, 2015. године).

Означавање емисија ријалити програма у 2013. години

Назив емисије	Узраст	Трајање	% УЧЕШЋА
Дођи на вечеру	За све узрасте	11.07:27:47	50,16
Скривена камера		2.22:50:14	13,09
Моја велика свадба		1.18:10:44	7,79
Домаћине, ожени се!		1.05:24:00	5,43
Први глас Србије		1.02:10:42	4,84
Радна акција		1.00:47:02	4,58
Паклена кухиња		16:21:11	3,02
Сами у тами		6:56:37	1,28
Породичне тајне		1.14:52:41	7,18
Сами у тами	16	14:08:53	2,61
Укупно НЕОЗНАЧЕНОГ РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА (за све узрасте)			90,20
Укупно РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА који није прикладан за особе млађе од 16 година			9,80
УКУПНО		22.13:09:51	100

Највећи број емисија ријалити програма емитованих на ТВ Прва емитер је проценио да не могу да нашкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника, те их није означио бројкама упозорења.

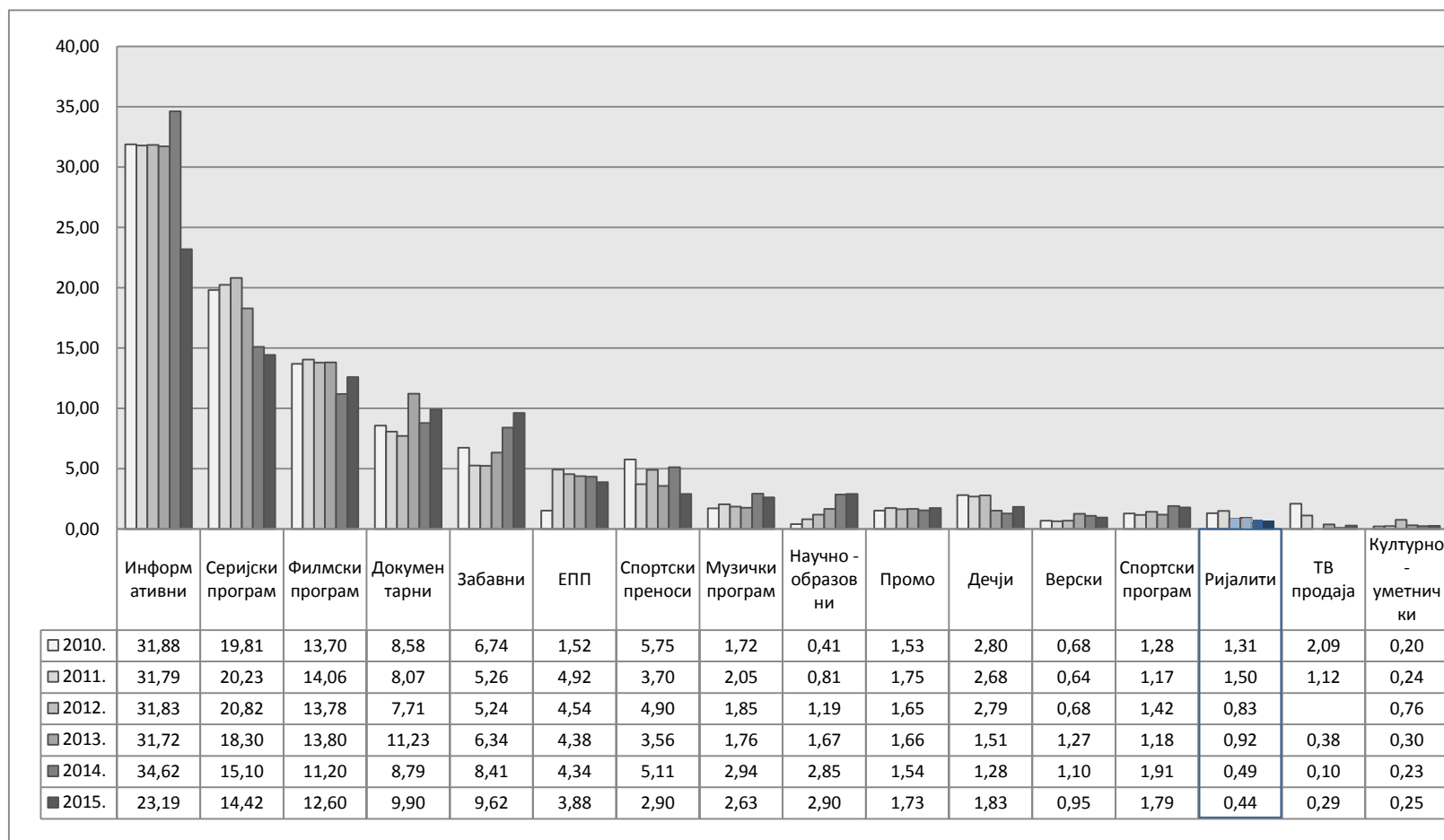
Ипак, две емисије (*Сами у тами* и *Породичне тајне*), или 9,80% укупног емитованог ријалити програма, означено је бројком упозорења „16“.

Премијерни термин емитовања *Породичних тајни* је са почетком у 19:20 часова, а репризни термин иза поноћи, око 1:30. Ријалити серијал *Породичне тајне* инспирисан је свакодневним породичним животним причама: од неочекиваних љубавних афера, драматичних бракоразводних парница, тешких суђења, до застрашујућих породичних открића, од превара до насиља. Одлуком Савета РРА емитер је обавезан да назначи да је реч о фикцијском садржају који није заснован на стварним догађајима, и емитер се генерално ове обавезе придржавао. Иако је емитовани садржај исправно обележен бројком „16“, емитер није водио рачуна о термину у коме је серијал емитован. Емисије са оваквом врстом садржаја и високом бројком ограничења за узраст 16 година могу се сматрати неприкладним за емитовање у терминима пре 21 час.

Прве три епизоде емисије *Сами у тами*, која је, такође, најчешће означена бројком „16“, емитоване су у премијерном термину од 22:10 часова (9. 16. и 23. април, 2013. године). Од 1. маја, па до 30. јуна, када се и завршава емитовање ове емисије у посматраном периоду, премијерни термин померен је после поноћи.

Све емисије ријалити програма емитоване на ТВ Прва током 2014. (*Звезде Гранда*, *Скривена камера*, *Моја велика свадба*, *Радна акција* и *Домаћине, ожени се*) и 2015. године (*Звезде Гранда*, *Икс фактор*, *Скривена камера* и *Радна акција*) емитер, односно, пружалац медијске услуге означио је као програм који је погодан за гледаоце свих узраста.

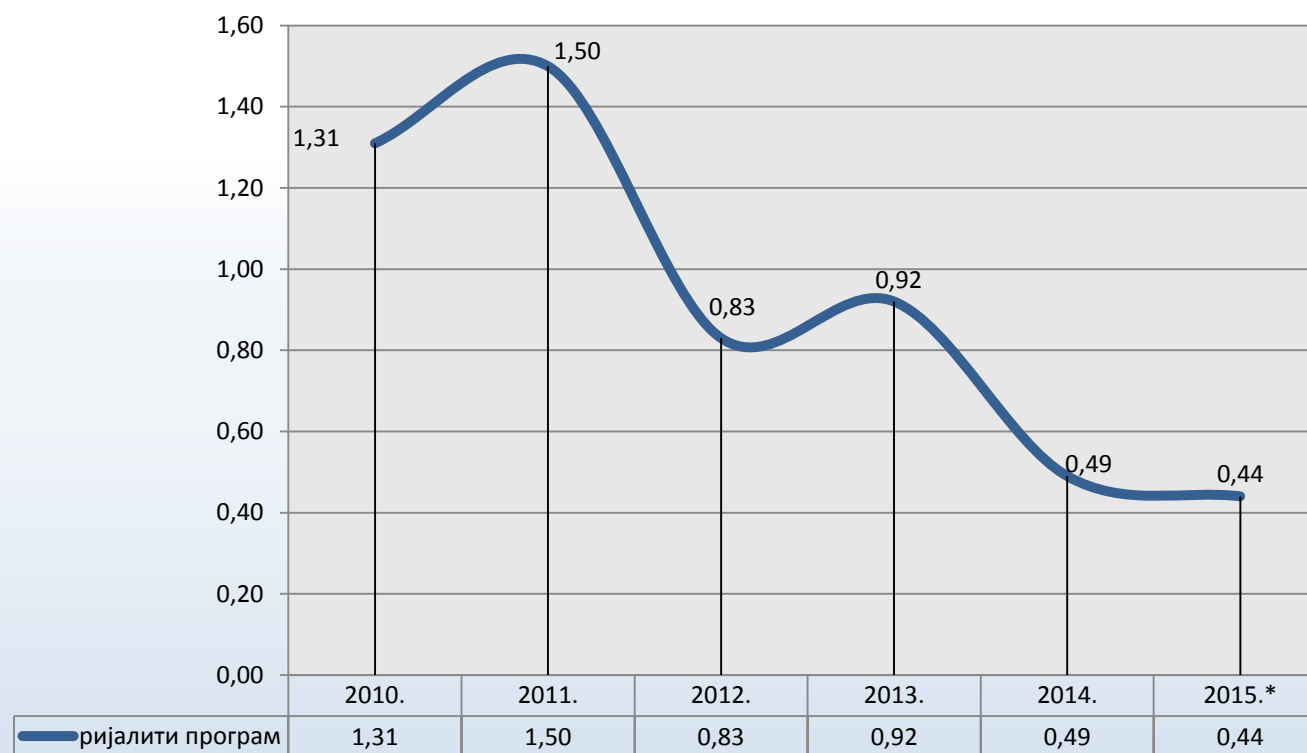
Структура програма;
Упоредни приказ заступљености програмских жанрова у периоду 2010–2015. година

Емисије ријалити програма присутне су у програмској понуди првог канала националног јавног сервиса (РТС1) у свим посматраним годинама са минималним вредностима удела у укупном емитованом програму (у просеку реда величине 1%).

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

РИЈАЛИТИ ПРОГРАМ

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

Преглед емисија ријалити програма на РТС 1 у периоду 2010–2015. година;
Трајање и заступљеност појединачних емисија у укупном емисионом времену

Назив емисије	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015. (до 30 априла)	
	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа	Трајање	% учешћа
48 сати свадба	1.17:56:55	0,49	1.02:38:46	0,31								
Време је за бебе	2.21:19:54	0,82	1.17:07:22	0,49	1.02:28:32	0,31	1.23:24:26	0,54	1.19:01:38	0,49	12:41:07	0,44
Ја имам таленат			2.11:17:15	0,70	1.21:48:21	0,52	1.09:16:14	0,38				
Укупно емисија:	2 емисије		3 емисије		2 емисије		2 емисије		1 емисија		1 емисија	
Σ	4.15:16:49	1,31	5.07:03:23	1,50	3.00:16:53	0,83	3.08:40:40	0,92	1.19:01:38	0,49	12:41:07	0,44

- Прва епизода ријалити серијала **48 сати свадба**, чији је носилац лиценце *Endemol Entertainment* (оригинал је амерички ријалити формат *48 Hour Wedding*), а извршни продуцент **Емоушон (Emotion)**, емитована је 15. јуна, 2004. године на првом каналу националног јавног сервиса (РТС1). После седам сезона емитовања на РТС1 ова емисија сели се, половином 2011. године на РТВ Пинк, на чијем програму је емитована и током 2012. године. У септембру 2012. године мења назив у **Моја велика свадба** и, као таква, емитује се у 2013. години, да би од септембра исте године ова емисија прешла на програм ТВ Прва. Иако је мењала водитеље, емитере, па и сам назив, ова емисија, дочаравајући различите урбане или руралне средине и обичаје везане за венчања и свадбе, остаје верна свом првобитном концепту – припрема, организација и реализација свадбе у року од 48 сати.
- Ја имам таленат** је српска варијанта лиценциране телевизијске ријалити емисије коју је осмислио Сајмон Кауел (*Simon Cowell*) из продуцентске куће *SYCOtv*, која је као пилот емитована у Великој Британији да би пун облик овај ријалити формат добио у емисији *America's Got Talent*, а потом и *Britain's Got Talent*; својом концепцијом веома слични музичком ријалитију *Idol*. **Ја имам таленат** припада типу ријалитија данас познатих као *Got Talent*, односно такмичење талената. Такмиче се плесне групе, певачи, свирачи, имитатори, људи који поседују и друге, често и необичне, таленте што емисију чини веома забавном. Прва сезона овог серијала у Србији емитована је на РТВ Пинк 2009. године; већ друга, као и све следеће сезоне емитоване су на РТС1. Извршни продуцент и власник лиценце *Got Talent* је *MBK production*. Победник овог ријалитија добија награду од 100.000 евра.

* Подаци за 2015. годину обрађени су од 1. јануара до 30. априла

- Константу у програмској понуди ријалити програма у свим годинама посматраног периода чини серијал **Време је за бебе**, продуцентске куће „Nira“, који се на РТС1 емитује од октобра месеца 2007. године; сачињен је од узбудљивих, романтичних, понекад невероватних, али истинитих прича које треба да охрабре младе људе да рађају децу. Свака од емисија прати ситуације кроз које пролазе отац и мајка бебе, рођење бебе, ситуације у којима учествују рођаци, кумови, комшије, пријатељи, лекари и друго медицинско особље, па би се ова емисија могла посматрати као својеврсни докуменатрни тип ријалити програма. Будући да је крајња интенција ове емисије подстицај младим родитељима да без страха и са љубављу прихватају обавезу да буду очеви и мајке, те да негују потомство, овај ријалити серијал носи и одређену дозу друштвене одговорности и ангажованости.

Ријалити програм на РТС2 чине искључиво репризе емисија које су емитоване на РТС1. Због те чињенице, као и због малог удела (испод 1%) ове врсте програма на каналу РТС2, ријалити емисије РТС2 нису предмет детаљане анализе.

У посматраном периоду на ТВ Авала емитована је само једна емисија ријалити програма – **Спреси сарму**, 2011. године. Реч је о ријалитију на тему кулинарства продукцијске куће *Media Wizard*. Удео ријалити програма занемарив је (0,17%), те због тога ни емитер ТВ Авала није предмет детаљније анализе ријалити програма.

ПРИМЕРИ ЕКСТРЕМНОГ ПОНАШАЊА УЧЕСНИКА РИЈАЛИТИ ПРОГРАМА И РЕАГОВАЊА САВЕТА РЕМ

ПРИМЕРИ ФИЗИЧКОГ НАСИЉА У РИЈАЛИТИ ПРОГРАМИМА:

- **РТВ Пинк; Фарма 2, 23. мај, 2010.**

Репер, хип-хоп музичар Иван Ивановић – Ђус дисквалификован је због физичког контакта и сексуалног узнемиравања певача Милоша Бојанића.²²

Ова епизода *Фарме*, у којој је приказан спорни догађај, привукла је милионе гледалаца, имала је рекордну гледаност од 31,7% и тако надмашила све што су пиплметри у Србији измерили од 2002. године до тада.

Због великог броја представки грађана на вулгарности, псовке и физичко насиље у ријалити серијалу *Фарма 2* Савет Републичке радиодифузне агенције 25. маја, 2010. године одржао је седницу, на којој је одлучено да се покрене поступак за изрицање мера против РТВ Пинк због „екстремно вулгарног понашања“ учесника овог ријалити програма.

- **Хепи ТВ; Парови, 11. фебруар, 2011.**

Бивши фудбалер Ђани Ђурчић потукао се са репером Далибором Андоновим – Груом у ријалитију *Парови*; продукција Хепи ТВ реаговала је тренутно и већ следећег момента прекинула емитовање програма; Савет РРА није покренуо прекршајни поступак против емитера Хепи ТВ.

- **РТВ Пинк; Двор, 14. фебруар, 2011.**

Нетрпељивост између музичара Ивана Фецеа – Фирчија и фолк певача Милоша Бојанића започета на *Фарми 2* кулминирала је тучом у ријалити програму *Двор*, када је Фирчи гађао Бојанића пуном флашом, погодивши га у око и раскрваривши му лице, после чега је пребачен у Ургентни центар²³; Савет РРА покренуо је прекршајни поступак против емитера РТВ Пинк.

²² Током свађе Бојанић је изјавио да је Ђус хомосексуалац и отишао да спава; када је заспао, Ђус је упао у спаваћу собу и неколико пута ухватио Бојанића за задњицу, преко јоргана; десетак минута касније фармери су добили писмо од продукције, којим су обавештени да је Иван Ивановић – Ђус аутоматски дисквалификован због физичког контакта и сексуалног узнемиравања.

²³ Повод за Фирчијев физички обрачун са Милошем Бојанићем била је Бојанићева непроверена изјава, која је емитована уживо, да је Фирчи злостављао своју рођену сестру.

Дакле, након туча које су се десиле у ријалити програмима **Двор** на РТВ Пинк и **Парови** на ТВ Хепи, због ескалације вербалног и физичког насиља и жеље да заштити гледаоце „од малтретирања таквим садржајима“, **Савет РРА одржао је ванредну седницу 18. фебруара, 2011.** којој су присуствовали представници обе телевизије – РТВ Пинк и ТВ Хепи.

Савет Републичке радиодифузне агенције донео одлуку да се против Телевизије Пинк покрене прекршајни поступак због вулгарног и агресивног понашања учесника ријалити шоу програма **Двор**.

Савет РРА забранио је емитерима свако даље емитовање програма који својим садржајем тешко угрожава физички и ментални развој малолетника и нарушава достојанство.

Представници поменутих телевизијских кућа упозорени су да не смеју емитовати програм који оправдава или подстиче насиље, а да у репризним терминима емитовања оваквих емисија звучним сигналом треба да сакрију целу реченицу у којој је изговорена псовка или увреда, а не само једну или две речи или чак само део речи. Такође, осим ознаке да програм није прикладан за млађе од 18 година, емитер је обавезан да на сваких пет минута емитује упозорење „да програм који следи може угрозити децу и омладину“. Од надлежних затражено је и да укину могућност конзумирања алкохолних пића и цигарета учесницима ријалити програма, јер је то у супротности с Кодексом понашања емитера.

Такође, чланови Савета констатовали су да прекршајна пријава, коју је РРА у складу са законом поднео против Телевизије Пинк за прекршај учињен током једног од ранијих ријалити програма, још није добила судски епилог, мада је та пријава поднета крајем 2009. године.

- **РТВ Пинк; Фарма 4, 17. мај, 2013.**

Поп певачица Беби Дол у алкохолисаном стању држећи скалпел у руци јурила је фолк певачицу Сашку Каран и расекла јој прст. Сашка је морала да иде на ушивање, а Беби Дол је опроштено, јер је процењено да ју је повредила из нехата.

- **РТВ Пинк; Фарма 4, 17. мај, 2013.**

Одлуком продукције певачица Зорица Марковић дисквалификована је из даљег такмичења због тога што је у ријалити програму **Фарма 4** полила пивом и за косу почупала учесницу старлету Станију Добројевић, што је окарактерисано као физички напад.

- **РТВ Пинк; Фарма 4, 8. јун, 2013.**

Још једна у низу инцидентних ситуација на **Фарми 4** била је туча између певачица Весне Ривас и Гоце Божиновске. Продукција је раговала и њих две су убрзо напустиле имање; затим се догодио невероватан обрт; иако правила налажу да нико ко је дисквалификован због физичког напада не може да се врати у ријалити и бори за награду, продукција је препустила публици да одлучи да ли жели да врати избачене фармерке и гласањем је одлучено да ће, упркос свему, њих две поново бити на имању у Лисовићима!

- РТВ Пинк; *Фарма 5*, 12. септембар, 2013.

Ријалити звезда Мики Ђуричић²⁴ ударио је ди џеја Марка Ванилу песницом у главу; снимак није приказан, продукција је реаговала и екран је био затамњен на 10 секунди.

Иако је дошло до грубог кршења правила, међутим, с обзиром да се извинио Марку, продукција је одлучила да Мики Ђуричић буде кажњен директном номинацијом, али не и дисквалификацијом.

Потом га је редитељка Јелена Голубовић толико изнервирала да ју је гађао циглом, тражећи од задруге да га пошаље кући: „Ја ћу некога убити. Ризичан сам. Идем кући!“ – викао је Мики тражећи да напусти *Фарму*.

ПРИМЕРИ ГОВОРА МРЖЊЕ И УВРЕДА НА НАЦИОНАЛНОЈ ОСНОВИ У РИЈАЛИТИ ПРОГРАМИМА:

Иако је у свим ријалити програмима строго забрањено вређање на верској и националној основи, што је најчешће регулисано уговорима које учесници потписују са продукцијом, у протеклим годинама забележено је неколико таквих случајева:

- РТВ Пинк; *Фарма 3*, 5. октобар, 2010.

Политичар Милан Парошки избачен је из *Фарме 3* због тога што је музичара Бакија вређао на националној основи. Милан је рекао Бакију да је муслиман, због чега је певач физички насрнуо на политичара. На крају свађе, продукција је избацила политичара због непоштовања уговора по коме је забрањено причати о политици и вређати на националној основи.

- РТВ Пинк; *Двор*, 25. фебруар, 2011.

Певачица Маја Николић избачена је из *Двора* зато што је, заједно са Милошем Бојанићем, вређала Јевреје.²⁵

Иако је Телевизија Пинк у првом моменту само опоменула Милоша Бојанића и Мају Николић, из РРА су захтеване радикалније мере, па је продукција ријалитија саопштила Николићевој да је дисквалификована због говора мржње и том приликом су се извинили овој верској заједници. Милош Бојанић, гост *Двора* изашао је неколико сати раније што је било раније договорено.

После овог инцидента, 15. марта, 2011. године, Савет РРА доноси **Обавезујуће упутство о понашању емитера у вези са „ријалити програмима“**, којим се забрањује емитовање ријалити програма уживо.

²⁴ Мики Ђуричић је више пута учествовао у ријалити серијалу *Велики брат*, победио 2009. године; учесник је *Фарме* први пут.

²⁵ 29. новембра, 2013. у Палати правде донета је пресуда да певачи, некадашњи учесници ријалитија *Двор*, нису криви за ширење мржње према Јеврејима. Маја Николић и Милош Бојанић ослобођени су оптужби на завршном рочишту у Палати правде. Њих је тужилаштво теретило за наводно вређање Јевреја у шоу програму *Двор*, али суд је донео одлуку да, иако се ради о друштвено неприхватљивом понашању, нема елемената кривичног дела. Маја Николић бранила се говорећи да она не дели људе по етничкој припадности и да не мрзи све Јевреје, већ само оне који су бомбардовали Србију. Са друге стране, Бојанић се позивао на изјаву председника Савеза јеврејских општина, који је рекао да ова организација не терети певача.

- РТВ Пинк; *Фарма 5*, 20. новембар 2013.

Певач Мирослав Пржуљ, због речи изговорених редитељки Јелени Голубовић: „Срам те било, је*беш се са Турцима“; које су окарактерисане као говор мржње и омаловажавања Турака, одлуком продукција дисквалификован је из ријалити програма *Фарма 5*.

Савет Републичке радиодифузне агенције наложио је Телевизији Пинк да одмах свој програм усагласи са одредбама Закона о радиодифузији и спречи његово даље кршење. Савет РРА ову одлуку донео је после разматрања извештаја Службе за надзор и анализу о садржају емисије *Фарма* емитоване на Телевизији Пинк у ноћи између 19. и 20. новембра 2013. за коју је установљено да подстиче дискриминацију против лица или групе лица због припадања или неприпадања некој нацији или етничкој групи.

ПРИКАЗИВАЊЕ ПОРНОГРАФИЈЕ, СЕКСА И ГОЛОТИЊЕ:

- РТВ Пинк; *Велики брат* (прва) *VIP сезона*, мај 2007. године

Усред пијанке у кући на Кошутњаку музичар Пеђа Д'Бој у алкохолисаном стању скинуо се потпуно го, тако се купао у базену, после изашао и го се шетао по дворишту, да би после неког времена опет, пред присутним учесницима ријалитија, који су се том приликом затекли са њим у просторији, извадио полни орган. Ова сцена емитована је уживо у програму.

- **Хепи ТВ; Парови 3. сезона, 2015. година**

У делу ријалитија који се зове **Парови** – *Журка*, 29. марта после поноћи у 03:05, укућани су се после испијања алкохола потпуно опустили уз музику и пену коју су направили у базену, те су у једном моменту настале праве баханалије. Девојке су између себе симулирале секс и љубиле се, док су мушкарци користили сваку прилику да им се на неки начин придруже.

Учесник Змај од Шипова отишао је корак даље и, у жељи да покаже колико је „обдарен“, скинуо се потпуно го пред укућанима.

ПРИМЕРИ ВРЕЂАЊА ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ У РИЈАЛИТИ ПРОГРАМИМА:

- **РТС1; 48 сати свадба, 2. и 3. октобар, 2007.**

У емисији **48 сати свадба**, која је емитована на првом каналу националног јавног сервиса (РТС1), девојка из Вашице, која је у емисији требало да се уда, признала да је будући муж туче.

О овом инциденту расправљало се и Скупштини Србије, чак су неки посланици ЛДП-а и СРС-а изнели захтев за оставком генералног директора РТС-а, јер се у емисији, наводно, пропагира насиље над женама.

- **РТВ Пинк; Тренутак истине, мај 2009.**

И у мају 2009. године избио је скандал у **Тренутку истине**; један од учесника на питање да ли је икада присилио женску особу на секс, одговорио је потврдно. Након што је детектор лажи потврдио да учесник говори истину реаговали су правници и многобројне институције за заштиту женских права. Оне су оптужиле РТВ Пинк да промовише некажњено силовање.

- **РТВ Пинк; Тренутак истине, 7. октобар, 2009.**

У среду, 7. октобра 2009. године, нешто мало пре 23 сата, водитељка Телевизије Пинк такмичарки у квизу **Тренутак истине** поставила је вероватно једно од најјезивијих питања у историји српске телевизије: „*Да ли сте доживели оргазам док вас је отац силовао?*“ Такмичарка Ј. М. одговорила је потврдно и освојила награду од пола милиона динара. Јавност је била шокирана, згрожена и револтирана.

Због овог инцидента на седници одржаној 29. октобра 2009. Телевизији Пинк Савет РРА изрекао је меру опомене и поднео захтев за покретање прекршајног поступка због емитовања емисије **Тренутак истине** од 7. октобра 2009. године. Убудуће, емисија **Тренутак истине** биће емитована у каснијем вечерњем термину и неће бити поподневних реприза.

По овој пријави РРА Прекршајни суд у Београду изрекао је Телевизији Пинк као правном лицу казну од 750.000 динара, а одговорном лицу казну од 40.000 динара.

ПРИМЕРИ ВРЕЂАЊА ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ и УГРОЖАВАЊА ПРАВА ДЕТЕТА У РИЈАЛИТИ ПРОГРАМИМА:

РТВ Пинк; емисија ДНК

Током 2014. и 2015. године Регулаторном телу за електронске медије стигао је већи број пријава од стране физичких и правних лица у вези са садржајем емисије **ДНК** на програму ТВ Пинк.

Садржај свих пријава односи се на повреду достојанства деце и емитовања програма који може бити штетан за њихов ментални развој, позивајући се на Закон о радиодифузији, односно, Закон о електронским медијима, Кодекс понашања емитера, Правилник о заштити права малолетника и Конвенцију УН о правима детета. Концепт емисије подразумева утврђивање очинства на основу анализе ДНК, на позив учесника емисије, који то желе да потврде/оповргну.

• **ДНК; 11. фебруар, 2014. године**

Заштитник грађана Републике Србије упутио је 14. марта 2014. године допис Републичкој радиодифузној агенцији наводећи да су у емисији **ДНК** емитованој на ТВ Пинк 11. фебруара 2014. објављени идентификациони подаци о двоје деце.

Увидом у садржај емисије утврђено је да се на снимку виде и да су објављени лични подаци о два дечака старости од четири и девет година. У спорној епизоди мајка жели да се утврди очинство над млађим сином за кога отац тврди да није његов.

Приликом узимања бриса од дечака потребног за ДНК анализу водитељка га пита: *"Јел знаш што смо ти ово узели?"*, алудирајући на то да је дечак свестан сумње његовог оца.

Пред крај емисије, уочи саопштавања резултата, водитељка у присуству родитеља разговара и са старијим, деветогодишњим сином:

Водитељка: *"А, је л` знаш зашто смо ми дошли?"*

Дечак: *"Ради Марка."*

Водитељка: *"А, што ради Марка?"*

Дечак: *"Тата каже да, као није његов син, па хоће као да види ДНК, да провери..."*

Водитељка: *"А, шта ти кажеш на све то?"*

Дечак: *"Ништа."*

Водитељка: *"Шта би ти волео?"*

Дечак: *"Па, Марко је његов већ по лицу његовом."*

Водитељка: *"Личи?"*

Дечак: *"Да, по његовом лицу и очима, и по свему његовом"*

(...)

Водитељка: *"А, јеси ти његов син?".* Када се дечак постиди, она додаје: *"А, мало се шалим ја са тобом. То знамо. То сам се ја мало нашалила."*

На седници одржаној дана 30. октобра 2014. године Савет Регулаторног тела за електронске медије донео је одлуку којом се пружаоцу медијске услуге РТВ Пинк изриче мера упозорења због тога што је у емисији **ДНК** емитованој 11. фебруара, 08. и 22. априла, 27. маја и 02. септембра 2014. године емитовао програмске садржаје којима су повређена људска права, а нарочито достојанство личности учесника програма, чиме је повредио обавезу прописану чланом 50. Закона о електронским медијима и тачком 3.3. Општег обавезујућег упутства о понашању емитера.

Истом мером наложено је РТВ Пинк да у емисији **ДНК** обезбеди заштиту малолетника који учествују у програму. Одлуком је наложено и да се емисија **ДНК** емитује у периоду од 23 до 06 часова, а да текст саопштења о изреченој мери објави у првој наредној емисији **ДНК** по пријему решења и још једном у програму истог дана или најкасније у року од 24 часа.

Током редовног надзора програма овог емитера Служба за надзор и анализу утврдила је да РТВ Пинк није поступио по налогу Савета РЕМ да објави саопштење о изреченој мери упозорења у вези са емисијама **ДНК**. Прва наредна емисија **ДНК** емитована је 1. децембра 2014. године и у њој није емитовано саопштење као што је наложено у тексту Упозорења. Саопштење је емитовано у следећој емисији од 8. децембра 2014. године, кроз кајрон, и то у непотпуном, односно у скраћеном облику. Текст Упозорења није прочитан, што је, такође, била обавеза одређена мером упозорења. РТВ Пинк није поштовала ни обавезу да мера упозорења буде емитована још једном, и то најкасније у року од 24 сата.

Емитер је тиме прекршио обавезу објављивања изречене мере – члан 31. Закона о електронским медијима (*мера се објављује у програму пружаоца медијске услуге у првој наредној емисији и још једном у програму (...) у тексту који утврђује Регулатор*).

Емисије од 1. и 8. децембра 2014. године емитоване су у времену након 23 сата. Лица малолетних учесника у програму била су замагљена („блурована“) и идентитет родитеља (име и презиме) није назначен.

У наредном периоду (од 9. децембра 2014.) РТВ Пинк поново емитује емисију **ДНК** изван времена назначеног одлуком Регулатора (може се емитовати само у интервалу од 23:00 до 06:00), али тако да су ликови малолетника замагљени, а имена и презимена актера тонски маскирана („билована“). Ова последња мера није спровођена доследно, јер водитељка и учесници у емисији повремено помињу нека имена.

Мера коју је изрекао Регулатор односи се на заштиту малолетника као гледалаца, због чега је наметнута обавеза да се предметни програм може емитовати само у интервалу од 23:00 до 06:00; међутим, мера се односи и на заштиту малолетника као учесника у програму, који се не смеју учинити препознатљивим у програму који вређа њихово достојанство, јер у супротном није дозвољено емитовање таквог програма у било које време.

Малолетници су учињени препознатљивим у смислу члана 50. Закона о јавном информисању, самом чињеницом да су приказани њихови родитељи, објављено место где живе, окружење, итд.

- **ДНК; 31. март, 2015. године**

Два дана након емитовања емисије **ДНК** у којој је утврђивано очинство над децом Жаклине и Стевана Којића из Јагодине (ДНК анализа дала је позитивне резултате) Стеван је убио Жаклину. Након што је примила допис Заштитника грађана, који је затражио чињенице и околности битне за доношење става о оправданости доношења мера из његове надлежностим у вези са трагичним догађајем у којем је Стеван Којић на смрт претукао своју супругу Жаклину Којић, имајући у виду да су супружници Којић били актери емисије ДНК емитоване на РТВ Пинк 31. марта 2015. године, заједно са бившим партнером Жаклине Којић, И. Г.; Служба за надзор и анализу покренула је поступак по службеној дужности.

Заштитник грађана (позивајући се на „писања медија“) наводи да је покојна Жаклина Којић снимљена са видним повредама на лицу, да је Стеван Којић и раније био склон насиљу у породици, те да се насиље појачало у периоду од снимања до приказивања предметне емисије.

Увидом у снимак спорне емисије Служба за надзор и анализу утврдила је следеће:

- Садржај предметне емисије тицао се наводног љубавног троугла. Физичко насиље и насиље у породици нису били тема ове емисије. Покојна Жаклина Којић навела је како је сама позвала екипу емисије и у више наврата изнела да је задовољна својим браком, ако се изузме епизода којом се емисија бави: *Да није те моје грешке мој брак би био савршен, јер он се највише бори за тај брак, мој муж. Мени је брак са њим добар.*
- Једини детаљ током емисије који може указати на евентуално насиље је посредни исказ И. Г., Жаклининог претходног партнера, који у једном тренутку наводи да је примао СМС поруке у којима се Жаклина жали да њен супруг пије и да је малтретира.
- Промене које се евентуално могу уочити на лицу покојне Жаклине Којић нису упадљиве и уочљиве су тек ако се на то обрати нарочита пажња.
- Околност да насиље није било тема емисије нити да је о томе уопште било речи значи да оно ни на било који начин није стављено у позитиван контекст, па, дакле, није постојао разлог да се емитер дистанцира од таквог понашања.

На основу приказаног материјала Регулатор није у могућности да закључи како је емитер РТВ Пинк требало да претпостави да се овај случај може завршити на тако трагичан начин.

Па ипак, овај догађај свакако је најтрагичнији који се у историји емитовања ријалити програма у Србији може на било који начин довести у везу са ријалити програмима као врстом програмског садржаја.

РИЈАЛИТИ У СВЕТУ – ШТА ЈЕ СЛЕДЕЋЕ?

У Америци је ријалити програм, сада би се већ могло рећи – стари вид телевизијске забаве, у разним варијантама: од скривених камера до **Великог брата**, који, иако више није толико популаран формат, и даље остварује гледаност између 5 и 7 милиона гледалаца, а рекорд је постигнут у јулу 2010. године, када је у једном моменту, у термину у осам увече, испред екрана било нешто више од 10 милиона гледалаца. Победник **Великог брата** у САД добија пола милиона долара – довољно новца да човеку промени живот.

По популарности **Великог брата** увелико надмашује **Амерички идол** – такмичење певачких талената. Рекорд који још није премашен постигнут је 2006. године, када је финале гледало 36,38 милиона људи. **Америчког идола** приказује *Fox TV* мрежа, која од ове емисије сјајно и зарађује: рекламни спот од 30 секунди кошта око 700.000 долара, а у једном сату емитује се 10 минута реклама.

Амерички продуценти и телевизијски емитери неретко бизарним ријалити програмима настоје да привуку публику. У ријалити програму **Чиста кућа** камере улазе у станове чији власници ђубре нису избацивали и по 10 година. У једној емисији приказан је човек који је живео са 3.000 пацова. На крају емисије они су, наравно, уклоњени, али посебно је занимљиво да је 500 ових прилично припитомљених глодара „усвојено“.

У ред бизарних ријалитија спадају и они чији је циљ да што више понизе такмичаре. Амерички ријалити **Fear factor** је такмичење у којем учесници испуњавају тешке или одвратне задатке, како би добили главну награду од 50.000 долара: једу инсекте или самлевене делове сирових пацова. Када су гледаоци помислили да су већ све видели, уследила је епизода у којој две такмичарке пију магарећи урин и сперму. Снимак ове епизоде требало је да буде приказан у јануару 2012. године, али то се није догодило, јер су сцене биле означене као бруталне. То, међутим, није сметало Данцима који су ову епизоду емитовали у ударном термину на њиховој телевизији, а касније је видео био постављен и на Јутјубу.

Један од најекстремнијих ријалити програм до сада је **Голи и уплашени** (*Discovery*) у коме се шест мушкараца и шест жена у нехуманим условима бори за опстанак у дивљини. Овај програм је пре почетка емитовања најављен као најбруталнији ријалити до сада, а мушкарци и девојке који су буквално без одеће, хране и воде, бачени у дивљину, настоје да преживе пакао који траје 21 дан. Сваке недеље мушкарац и жена, који су потпуни странци, принуђени су да се у скоро немогућим условима боре за голи опстанак. Прва епизода снимљена је у Танзанији, а остале у Костарики, Панами, на Малдивима и Борнеу.

Toddlers & Tiaras је контроверзни амерички ријалити, који је премијерно емитован на каналу *TLC* 2009. године. У свакој епизоди ријалитија приказан је, за неке гламурозан, за друге бизаран, свет дечјих избора лепоте. Девојчице узраста од неколико месеци па до шест, седам година мајке одводе на депилацију, у соларијум, прскају их спрејевима за самопотамњивање, изливају им вештачке нокте, фарбају косу, стављају надоградњу, избељују зубе или чак стављају вештачку вилицу.

Прави скандал светских размера догодио се у Великој Британији 2007. године када је британка Џејд Гуди са још троје укућана у ријалити програму **Велики брат** са познатим личностима вређала индијску глумицу Шилпу Шети на расној основи. Понижења и увреде, којима је била изложена млада Индијка превазишли су све што је до тада виђено у **Великом брату**: она је вређана због нагласка, боје коже и начина исхране, а увреде је подносила стоички. Британској телевизији *Channel 4* (Канал 4), која је емитовала овај ријалити, гледаност је нагло порасла, а емисију је у ударном термину пратило 8,8 милиона људи. Скандалозна збивања у овом ријалитију била су главна тема и британске штампе. Чак је и Њујорк тајмс на насловној страни објавио слику уплакане индијске лепотице. Реаговали су и посланици владајуће Лабуристичке партије, па су време за питања премијеру Тонију Блеру у Парламенту претворили у расправу о **Великом брату**. Теса Џоел, министарка културе, била је огорчена: „У овој врло гледаној емисији расизам се представља као забава“. Канал 4 и британске медије преплавила је плица протеста; око 50.000 гледалаца оптужило је ову ТВ станицу за отворени расизам, за крајњу политичку некоректност, за понижавање и шиканирање Индускиње.

Отворени расизам усталасао је британску и индијску јавност и претио да прерасте у прави дипломатски скандал. И мада телевизијски гледаоци у Индији нису могли да прате британског **Великог брата**, у неколико градова у тој земљи организоване су и демонстрације. Индија је упутила и формални протест Британији. Премијер Тони Блер и министар финансија Гордон Браун, који су били у посети Шилпиној домовини Индији, прокоментарисали су догађаје у кући **Великог брата**, док су представници индијске владе обећали „да ће пратити ситуацију и предузети адекватне мере“.

У финалу за Шилпу је гласало 63% вишемилионског гледалишта британског Канала 4. Тако се великим тријумфом жртве завршила вишенедељна бурна полемика око шиканирања лепе Индускиње у кући **Великог брата** чији су укућани били познате личности.

Џејд Гуди, главна мучитељка, избачена је из куће упркос извињењима, а касније је изговарала речи кајања у исповестима разноразним магацинима и у ТВ интервјуима. Као најомраженија личност у Индији, са жељом да се оправда због расистичких испада, већ наредне године постаје учесник у индијској верзији **VIP Великог Брата**, где током снимања у програму уживо сазнаје да болује од рака.

И тада 2009. године почиње нови ријалити програм који је по многим оценама драстично померио границе овог формата – Џејд Гуди решила је да последње дане свог живота подели са милионским аудиторijумом. Умрла је у 27. години дозволивши да хемотерапију, телесно пропадање, венчање, крштење, умирање и сахрану – снима телевизија. На све ово пристала је, према сопственим речима, како би подигла свест о важности тестирања на рак материце и како би својој деци обезбедила пристојну будућност. Зарадила је четири милиона долара.

Сузан Бојл (*Susan Boyle*) 48-годишња Шкотланђанка привукла је медијску пажњу као учесник емисије **Britain's Got Talent**. Иако није победила у трећем серијалу популарног ријалитија, постигла је невероватан певачки успех. Међутим, Сузан се повукла из јавности, а данима након финала у медијима су се смењивале приче о њеном нервном растројству, о томе како разговара само са својом мачком, те је на крају завршила и у једном рехабилитационом центру за особе ометене у развоју. Таман кад се чинило да бајка Сузан Бојл неће имати срећан крај, за њу се заузео члан жирија *Britain's Got Talent* Сајмон Кауел, чувен по томе што је створио многе светске музичке звезде, сместио је у студио у коме је снимила свој дебитантски албум „*I Dreamed A Dream*“, који је имао фантастичан успех.

Након концепта у коме су у кући били заточени изразито гојазни људи окружени најразноврснијом храном, али са задатком да морају да смршају, пошто кућу напушта онај ко је изгубио најмање килограма, британски Канал 4 (*Chanel 4*) отишао је корак даље и покренуо ријалити **Лепотица и звер**. У фокусу пажње публике и продуцената био је заједнички живот само две особе – једне физички деформисане и друге веома привлачне, које су делиле простор куће чији су зидови прекривени огледалима.

Контроверзни британски шоу **What Happens In Kavos** први пут емитован 4. јануара 2011. на *BBC Three* код већине гледалаца изазвао је гађење. Многима је било мука док су гледали младе Британце на годишњем одмору који по цео дан оргијају и пију алкохол, а у недостатку истог пију свој урин, а затим повраћају.

Епитет најконтроверзнијег ријалити програма понео је **Велики донаторски шоу (The Big Donor Show)** који је реализован 2007. године у продукцији холандске компаније *Endemol* емитован на холандском јавном сервису – *BNN*. Окосницу овог ријалитија чини 37-годишња жена болесна од неизлечиве болести, која жели да донира свој бубрег, и 25 болесника који су кандидати за њен бубрег. После *SMS* гласања публике у најужи избору ушла су три кандидата, након чега је поново требало да публика донесе одлуку о примаоцу драгоценог органа. Сама по себи ова ситуација носи бизарност, али ако се дода да је потенцијална донаторка у ствари била плаћена глумица, што су знали сви учесници шоу програма, али не и публика, ова ситуација отвара низ моралних и продукцијских дилема. Представници *BNN* оправдавали су се да је њихов циљ био да привуку пажњу ка овом проблему. Мишљења су била подељена. Маркос Кипријану (*Markos Kyprianou*) тадашњи комесар ЕУ за здравство критиковао је ријалити, док је холандски министар просвете и културе Роналд Пластерк (*Ronald Plasterk*) изјавио да је ово „фантастичан штос“ и да је на интелигентан начин скренуо пажњу на проблем недостатка донатора органа. Оправдање целог пројекта, ипак, нађено је у чињеници да је ово био један облик подстицања идеје о донаторству органа и да је део остварених прихода ишао удружењу бубрежних болесника.

Када су 2004. године такмичарке британског **Великог брата** Ема Гринвуд и Мишел Бас после испадања враћене у кућу, међу станарима је дошло до наглог пораста агресије, па чак и физичких обрачуна, због чега је први пут у историји ове врсте програма морала да интервенише полиција. Разлог за то била је чињеница да су две девојке током изолације биле смештене у исповедаоници где су чуле све што су други такмичари говорили о њима.

Права трагедија догодила се у Шведској за време приказивања ријалитија **Експедиција Робинзон** јер се такмичар, који је први избачен после гласања публике – убио.

Последњих година ријалити **Дом 2** на руском каналу *TNT* предмет је критике и политичара и грађана. Циљ учесника је да у оквиру пројекта пронађу своју сродну душу. Неки од парова венчали су се и напустили емисију. Међутим, често се у својству учесника **Дома 2** појављују криминалци. Тако је бивши милиционер Михаил Терјохин ухапшен у самом ријалитију због оптужбе да је узимао мито у износу од 450.000 рубаља. Терјохин није први криминалац на ријалитију. Једна од учесница Јелена Беркова осуђена је на три године условно за поседовање наркотика, док је Алексеј Авдејев осуђен на годину дана

затвора због крађе милион рубаља. Због честих експлицитних сцена секса незадовољни родитељи поднели су тужбу, забринути да би њихова деца могла видети порнографске сцене током дана. Московски суд забранио је емитовање програма у дневном термину, тако да се емитије од 23 часа до 4 ујутру.

У Кини је најпопуларнији ријалити програм *Интервју пре погубљења*, који од 2006. године приказује последње тренутке осуђеника на смрт. Емисија је настала са циљем да потенцијалне криминалце спречи да чине злочин, али се брзо претворила у забаву, коју је сваке суботе пратило око 40 милиона гледалаца. Шоу се фокусирао искључиво на убице, а водитељка емисије Динг Ју разговара са онима који признају своју кривицу и траже опроштај. Они седе оковани ланцима и окружени стражарима, моле за милост, али убрзо након тога губе живот. Камере испраћају осуђенике на извршење смртне казне. Од 250 приказаних епизода највеће интересовање изазвала је она која говори о хомосексуалцу Баоу Ронгтунгу, који је убио мајку, а затим оскрнавио њено тело. На Баоовом погубљењу није се појавио нико од чланова породице. Једна од изузетно потресних сцена приказује Ронгтунга како моли водитељку да се рукује с њим пре него што умре. Оклевајући, Динг је додирнула осуђеникову шаку, а затим се склонила. Након што је *BBC* снимио документарца о овом ријалитију, више се не емитије, због забринутости кинеских власти да би његово даље емитовање имало лоше последице за имиџ ове земље.

Вероватно најбизарнији ријалити програм емитован је у Јапану, а своди се на изгладњивање и апсолутно психичко и физичко малтретирање учесника. Одабрани такмичар затворен је скученој просторији, где се тестира његова издржљивост, односно колико дуго може да издржи без хране. Такмичар који је успео да победи и остане жив јесте јапански комичар Насуби, који је у овом ријалитију провео пуних годину дана. Како је рекао медијима, након што се пријавио, скинули су га до голе коже, убацили у просторију и рекли му да издржи. Главна награда износила је само 10.000 долара. Свој први оброк Насуби је добио након две недеље боравка, а након четири месеца игре добио је чак и две ролне тоалет папира. Шоу је емитован годину дана, а пред сам завршетак, с обзиром да се организатори нису надали да ће Насуби издржати, понудили су му путовање у Кореју, где су га затворили у собу и рекли му да мора да заради карту за пут кући. Пошто је несрећни човек испунио и последњи захтев организатора, Насубија су вратили у Јапан, где су га бацили голог пред публику, која је почела да вришти. Тада је Насуби схватио колико је заправо постао популаран. Оваква врста ријалитија није толико необична за Јапан.

Сличне емисије познате су под називом гамбара и имају за циљ да што више понизе и тренирају праг толеранције такмичара.

Ријалити програм **Survivor** обележио је низ трагедија. Један бугарски такмичар умро је од срчаног удара, док се у пакистанској верзији ријалитија један учесник удавио; последња у низу смрти забележена је у француској верзији овог програма у априлу 2013. године, када је током првог дана снимања у Камбоџи од срчаног удара преминуо 25-годишњи учесник Жерал Бабин. Тјери Коста (38), који је већ четири сезоне био дежурни лекар ријалитија „Koh-lante“ (француска верзија **Срвајвера**) и за кога продукција тврди да га је ангажовала због „високог нивоа професионализма и хуманости у раду с учесницима ријалитија и екипом продукцијске куће“, непосредно после овог трагичног догађаја и сам је извршио самоубиство, јер није могао да поднесе сумње и оптужбе да је делом крив за смрт Бабина, односно да није савесно обављао свој посао.

За ријалити програм **Велики брат** везани су бројни скандали.

У марту 2012. године један од учесника израелског Великог брата „**HaAh HaGadol**“ (јеврејски: ה'אח הגדול) открио је да су сви учесници морали да потпишу уговор којим се обавезују да свакодневно пију лекове против шизофреније. На такав начин могле су се објаснити сталне промене у понашању учесника.

У бразилској верзији **Великог брата** један од учесника Данијел Ечаниз (*Daniel Echaniz*) силовао је Моник Амин (*Monique Amin*) у директном програму. Гледаоци и јавност били су ужаснути, међутим, жртва није желела да покрене истрагу.

У афричком **Великом брату** учествује 28 учесника из 14 афричких земаља. Гледаоци **Великог брата** у Африци могу да плате специјалну *VIP* услугу од пет фунти која им омогућава да дневно сат времена гледају нецензурисане снимке голих учесника емисије под тушем или у кади.

Популарни ријалити шоу **Избачени** на француској TF1 телевизији за учеснике има познате Французе који се снимају како преживљавају након што их хеликоптери избаце у дивљину. Судар два хеликоптера у аргентинској северозападној области Ла Риоха довео је до смрти свих десет лица која су се у њима налазила, а која су учествовала у снимању овог ријалитија. Међу погинулима су Флоренс Арто, француска спортисткиња која се прославила у надметању јахти, освајачица олимпијских медаља у пливању Камил Муфат и олимпијац Алексис Вастин, боксер.

РИЈАЛИТИ У ТЕОРИЈИ – ОД ЗАБРАНЕ ДО АФИРМАЦИЈЕ

Сви ријалити програми почивају на три неприкосновене особине: воајеризам (публике), егзибиционизам (учесника) и интеракција (идентификација публике са учесницима), од којих свака отвара низ комплексних социолошких, психолошких и културолошких дилема, за сада, без правог (функционалног) одговора. Независно од форме, продукције, рејтинга и порекла, порука коју ови програми свакодневно шаљу гледаоцима гласи: **све је јавно, све је дозвољено, и све је на продају**. Сходно том геслу, сматрају критичари, ријалити програми промовишу себичност, нерад, простаклук, успех без знања и рада... Улазак у ријалити програм учесници виде као шансу да постану богати и славни (или, макар једно од то двоје), а то су им медији, претходно, већ наметнули као императив, врховни принцип и насушну потребу. Зато су, за новац или тренутак популарности, спремни да јавно, пред камерама, учине све: од псовке и увреде, до туче и сексуалног чина. На тај начин потпуно се брише граница између моралног и неморалног, стида и поноса, вредности и невређености. Дивна Вуксановић сматра да је реч о „једној врсти проституције“, и отвара дилему: да ли одговорност, заправо, лежи на друштву у коме не можете да реализуете своје квалитете, већ само да „уновчите тело, младост и нека своја понашања“?²⁶

„Уновчавање“ сопствене интиме достигло је врхунац у **Тренутку истине**, ријалитију који многи социолози, упркос крајње једноставној форми, сматрају врхунцем „аморалног егзибиционизма“. Спремност учесника да добровољно пред милионским аудиторijумом продају драматична лична искуства попут силовања или инцеста померила је границе медијски прихватљивог и открила „јаче него икада, скандалозно-воајерску структуру савремених медија“. Будући да је **Тренутак истине** постао глобални феномен, те да се емитује у 23 земље света, готово реторички звучи питање: до које границе (независно од пристанка учесника), медији могу да урушавају сферу приватног зарад комерцијалног интереса?

Осим укидања приватности и разарања породичних вредности, истраживачи медија приписују ријалити програмима и деградацију личности (посебно младих жена), манипулацију, понижавање појединца од стране групе. Неки теоретичари су устврдили да тзв. „телевизија реалности“ успева управо због способности да пружи гледаоцу осећај злурадости, односно радовања туђој несрећи.

Оно што посебно забрињава јесте прогресија суровости и бруталности – вербално насиље ескалира у физичко, а после сексуалних односа гледаоци су имали прилику да виде и силовање, у директном преносу.²⁷ Током времена, наиме, публика бива засићена одређеним нивоима конфликта, па више не могу да је прикују за екран „само“ свађе, увреде, па чак ни физичко насиље међу учесницима. Очекивања гледалаца расту, а скрупуле нестају. Тако се у светској пракси ријалитија више не тестира само мазохизам учесника (бизарним и шокантним поступцима као што су конзумирање животињског измета, урина

²⁶ „Србија разговара: Ријалити шоу програми-да или не?": <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Vuksanovic-To-su-savremeni-konc-logori.sr.html>

²⁷ Ружић, Наташа: Ријалитији – морална паника или разлог за забринутост друштва, *Медијски дијалози – часопис за истраживање медија и друштва*, год. V, бр. 12, Истраживачки медијски центар – Подгорица, мај, 2012. стр. 121.

и сперме)²⁸, већ се директно провоцирају бруталност и садизам. У намери да покажу колико је погубан утицај ријалити програма, група француских аутора направила је документарца **Игра смрти**. Окупили су такмичаре и убедили их да присуствују снимању новог ријалити програма **Екстремна зона**, у коме се погрешни одговори, наводно, кажњавају електрошоковима. Учесници нису знали да су „жртве“ глумци који ће се претварати да трпе бол, и наставили су са електрошоковима, чак и када су мислили да ће они бити фатални по такмичаре. Наводећи податак да је 80% учесника пристало да зада електро-шок од 460 волти, верујући да ће то усмртити „жртву“, аутори су покушали да алармирају јавност, указујући на то колико може бити опасан утицај ријалити програма који учесницима „испирају мозак“. У таквим условима, учесници су спремни и да убију, порука је аутора. Овакву, нову тенденцију у развоју ријалитија, Лилјана Бојанова описује као „забављати се до смрти“.

Чак и када нису екстремни, ријалити подстичу „најниже страсти, најпримитивније нагоне, најгнусније склоности...“²⁹, сматра Жарко Требјешанин, упозоравајући да је друштвени ефекат и утицај ријалитија на менталитет грађана и систем вредности – поражавајући. Отворено се залажући за формалну забрану оваквих програма, Требјешанин објашњава да они угрожавају људска права на приватност, на достојанствен живот и одсуство дискриминације. „Није могуће учити људе демократији, поштовању достојанства индивидуе, људских права, развијати толеранцију и уважавање различитости, а истовремено их, преко наказних узора са ТВ екрана, учити и подстицати да се спрдају са људским правима, са онима који су другачији и са човековом интимом“³⁰. Посебно снажан аргумент за забрану ријалитија Требјешанин налази у уверењу да „асоцијалне, примитивне, настране, психопатске и насилне особе, главни јунаци ријалитија, лако постају узор младим људима који, у доба адолесценције, још увек лутају у отрази за сопственим идентитетом. Ове негативне моделе млади не само да имитирају, већ, што је много озбиљније, са њима се и идентификују“³¹.

Ово „учење од модела“, односно идентификација, нарочито деце и младих, са учесницима ријалитија, најозбиљнија је последица ових програма, слажу се многи истраживачи медија, и то управо стога што су медији постали један од главних фактора социјализације. Дафне Лемиш сматра да су деца, на неки начин, лишена детињства, због изложености непримереним телевизијским садржајима који могу код њих конструисати погрешну слику о свету. У лажној реалности ријалитија новац и слава могу се стећи без образовања и рада, довољно је да се одрекнете приватности, достојанства и скрупула, дакле – своје људске суштине. Противници ријалитија сматрају да се на овај начин поткопавају темељни принципи и вредности модерне цивилизације (или, бар, оно што је од њих остало).

²⁸ Амерички ријалити **Fear factor**.

²⁹ „Провоцирање најнижих страсти“, проф. др Жарко Требјешанин, Вива, 2013. стр. 14.

³⁰ У овом контексту, вреди подсетити на отворени расизам, испољен у британском **Великом брату** 2007 чија је жртва била индијска глумица Шилпа Шети.

³¹ Исто.

На другој страни стоје теоретичари који ријалитије виде као начин опуштања, односно, вид демократске терапије која модерног човека ослобађа од стреса. Они сматрају да је утицај ових програма преувеличан, мада су сагласни са оценом да је, у крајњем, реч о промоцији антисоцијалног понашања. Ова гледишта заступају уверење да ријалити имају и едукативну функцију, када учесницима омогућавају да искажу своју креативност или таленат. Међутим, и у овој форми ријалитија готово је неизбежно понижавање учесника: кроз арогантне или подругљиве коментаре жирија, а коначно, и неизбежно, и у начину на који они „испадају“ из игре, јер се то дешава – буквално! То деградирајуће пропадање „у рупу“ девалвира, наизглед, добру намеру да се талентованим учесницима пружи шанса коју, другде, не би имали. Из већ наведених разлога (новац, слава), учесници на то пристају, задовољавајући потребу публике да се осећа „мрвицу боље“, гледајући туђе понижење.

Постоје бројни докази да оваква врста експонираности није добра за ментано здравље и самопоуздање, тврди новинар Сет Кауфман и напомиње да је победа у једном шоу програму изузетак, а не правило. У прилог овој тези, истраживачи наводе податак да је, само у Америци од 2005. до данас чак 14 учесника ријалити програма извршило самоубиство. Психолози тврде да они који се одлучују на учешће у оваквим емисијама већ имају нарушено психичко здравље, склони су агресивном понашању, а живот у изолацији само погоршава њихово стање.

ЗАКЉУЧАК

Ријалити програм, с обзиром на његову популарност, реакције публике и стручне јавности, високе рејтинге и бројне контроверзе које прате овај масовни медијски феномен, представља најактуелнији изазов за истраживаче и теоретичаре медија. У последњих неколико година у Србији у суровој конкурентској борби за већу гледаност и профит ријалити програми, као режирана и конструисана комерцијална забава, постали су најгледанији, а самим тим и најпрофитабилнији производ индустрије забаве. С обзиром да ријалити програми промовишу сензационализам, скандале, физичко насиље и разне друге облике антисоцијалног понашања, којима негативно утичу на вредносне ставове и облике понашања у друштву, а изнад свега због обавезе да се од неприкладног садржаја заштити најмлађа популација, улога регулатора у регулисању ове врсте телевизијског програма од великог је значаја.

Анализа заступљености (% учешћа) ријалити програма код националних емитера у 2010, 2011, 2012, 2013, 2014. и 2015. години (до 30. априла) показује:

- Као емитер са највећом заступљеношћу ријалити програма током посматраног периода издваја се РТВ Пинк. Удео ријалити програма у 2010. години износио је 24,66%, а у 2013. години рекордних 30,87%, јер је у тим годинама емитован популарни ријалити формат *Фарма*. Током 2011. и 2012. године, у којима је заступљеност ове врсте програма код овог емитера видно мања – 17,50%, односно, 16,41% – РТВ Пинк и даље предњачи у односу на све посматране емитере. Најмању вредност удела (9,10%), у програмској понуди РТВ Пинк, ријалити програм остварио је у 2014. години.
- У 2015. години примат у емитовању ријалити програма преузима Хепи ТВ са форматом *Парови*. Тај ријалити бележи рекордну вредност удела у укупном емисионом времену управо у првој половини текуће 2015. године – 34,23%. *Парови* су у просеку дневно трајали око 12 сати. Међутим, у неким данима посматраног периода забележено је трајање дуже и од 16 сати; тако су током уторка 21. априла, 2015. године *Парови* укупно трајали близу 17 сати.
- На програму ТВ Прва у прве три године посматраног периода уочава се тренд раста заступљености удела ријалити програма у укупном емисионом времену; максималну вредност достиже 2012. године и износи 15,56% захваљујући рекордном броју емисија – укупно 14 различитих ријалити формата, да би у 2013. удео ријалити програм пао на 6,22%, а 2014. забележено је минимално учешће – 1,90%.
- Ријалити програм на ТВ Б92 у 2010, 2011. и 2012. години остваривао је минималан удео у односу на укупно емисионо време. Повећано учешће забележено је у 2013. години, када је због емитовања *Великог брата* удео ријалити програма на ТВ Б92 достигао вредност од 7,06%, а 2014. године и нешто више – 8,15% захваљујући већем броју емисија (укупно 11 различитих ријалити формата).

- На каналима националног јавног сервиса РТС 1 и РТС 2, током посматраног периода, ријалити програм емитован је са минималним уделом у укупном емисионом времену.
- Анализа укупне програмске понуде комерцијалних емитера показује да се удео емисија ријалити програма у периоду њиховог емитовања драстично мења и значајно повећава у корист ријалитија. Најсвежији, уједно и најилустративнији пример јесте програм Хепи ТВ у време емитовања *3. сезоне Парова*, када је удео ријалити програма (у интервалу од 8. марта до 30. априла) досегао рекордних 63,80% укупног емисионог времена овог емитера. Напомињемо да је код појединих емитера у сезонама приказивања најпопуларнијих ријалити формата, а због дужине њиховог трајања, на годишњем нивоу битно нарушен програмски концепт и обавеза емитера да обезбеди разноврсну програмску медијску услугу.
- Анализа усклађености садржаја емисија ријалити програма са законском регулативом, код националних емитера у периоду 2010–2015. година (*до 30. априла*), показује да се највећи број прекршаја односи на избегавање или недоследно спровођење обавезе посебне најаве или означавања програмских садржаја који могу да угрозе физички, ментални или морални развој малолетника, као и на непридржавање препоруке Савета РРА о терминима емитовања ријалитија, спорних из аспекта угрожавања достојанства личности. Готово свакодневна и све учесталија појава у многим емисијама ријалити програма јесу екстремизми разних облика: *увредљив говор, псовке, вређања и међусобне претње учесника програма, симулације секса, сцене сексуалног чина, експлицитни говор о сексу, увреде и претње, говор мржње, односно, вређања на националној и полној основи, свађе на граници физичког обрачуна, а у више наврата долазило је и до ескалације вербалног и физичког насиља.*

Телевизијско насиље, са једне стране, део је опште глобалне агресивне културе, док, са друге стране, набројане појаве специфично се везују за емисије ријалити програма. Између егзибиционизма учесника, који је додатно подстакнут самим концептом ријалитија као телевизијског формата (компететивност, елиминације, награда, слава, изолација, свест учесника о константном надзору камера), и човековој природи иманентног војеризма (публике) – ријалити је готово осуђен на овакве појаве.

Све набројене, у законском смислу спорне појаве препознају и санкционишу, најпре закони, а затим и други подзаконски акти, чије су одредбе детаљно побројане у поглављу **Законска регулатива** овог Извештаја. У регулисању ове врсте телевизијског програма од великог значаја је и улога Регулатора (Регулаторног тела за електронске медије), који је до сада чинио напоре да регулише ове спорне појаве: забрана емитовања емисија ријалити програма у директном преносу (уживо), обавеза покривања вулгарних израза звучним сигнаlima – „биповање“, а непристојних гестова замагљивањем слике – „блуровање“, а у случајевима драстичног кршења закона Савет је изрекао и меру забране емитовања програма на 24 сата.

Значајан правни инструмент за заштиту најмлађих од сцена вербалног и физичког насиља, патолошких односа међу људима и задирања у најинтимније породичне односе, јесу одредбе Закона о електронским медијима, усвојеног у августу прошле

године, у којем је прецизирано тзв. заштићено време. Наиме, програмски садржаји неподесни за малолетнике млађе од 16 година не смеју се емитовати пре 22:00 нити после 06:00 часова. У циљу ближег регулисање заштите малолетника, у марту 2015. године, Регулатор је усвојио **Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга**, који обавезује пружаоце медијских услуга да предузму све неопходне мере како њихови програмски садржаји не би нашкодили развоју малолетника, прописујући, између осталог, време емитовања и начин означавања категорисаних програмских садржаја, као и мерила за категоризацију програма.

Закони и обавезујућа упутства, наравно, неопходни су, али они нису довољни да регулишу медијски простор. Неопходно је постојање саморегулативе; значајан део одговорности носе и уредници електронских медија и произвођачи програма, па стога треба радити и на њиховој едукацији, како би програми које производе и емитују одговарали цивилизацијским, културним и професионалним стандардима.

По угледу на друга регулаторна тела у свету, могуће је покренути иницијативу да се пропишу правила са циљем заштите очувања достојанства личности и самих учесника, у свим сегментима производње, емитовања, али и по завршетку емитовања ријалити програма. Наиме, постојање стручног медицинског тима, потпуно одвојеног и независног од саме продукције, као коначног ауторитета у одлучивању о свим питањима која се односе на здравље учесника, могао би бити законска обавеза и предуслов сваког ријалити формата, као гарант бриге о психофизичком здрављу и интегритету личности учесника ријалити програма. Медицински тим не би одобравао учешће кандидата, уколико би закључио да програм може бити одговоран за угрожавање његовог физичког или емоционалног здравља. Лекар би могао да наложи да се прекине учешће неког такмичара у емисији. Његова одлука била би коначна и нико не би имао право да се на њу жали. Брига о учеснику ријалити програма настављала би се и по завршетку самог програма, док би трошкове лечења носила продукцијска кућа.

Ванредно висока популарност, рејтинг, па и негативан утицај ријалити програма на вредносне ставове и облике понашања у друштву последица су, свакако, веома ниског нивоа медијске писмености у нашој земљи. У решавању проблематичног ефекта и стихије нежељеног утицаја на друштво у целини Регулатор би могао имати кључну улогу у **подизању нивоа медијске писмености у Србији**. Посебна пажња требала би бити усмерена ка родитељима са циљем да стекну и унапреде вештине које медијска писменост подразумева. Дакле, неопходно је спровођење систематске едукације родитеља, уредника и свеукупне јавности. То подразумева и да пружаоци медијских услуга (емитери) поштују високе стандарде цивилизације, културе, професије и заједнице, а да гледалац буде довољно оспособљен и образован да растумачи контекст програмског садржаја које медијске куће производе и емитују.